

SZUNYOGH X. FERENC

AZ ELSŐ SZERZETESK
ÉS REMETÉK ÉLETÉBŐL

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KERESZTÉNY REMEKÍRÓK

Szerkeszti

KÜHÁR FLÓRIS

Szerkesztőbizottság

BERESZTÓCZY MIKLÓS, MIHALOVICS ZSIGMOND, NAGY
MIKLÓS, RADÓ POLIKÁRP, SZUNYOGH X. FERENC,
VÁROSI ISTVÁN

6. kötet.

AZ ELSŐ SZERZETESK ÉS REMETÉK ÉLETÉBŐL

a) A KELETI SZERZETESK

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

AZ ELSŐ SZERZETESEK ÉS REMETÉK ÉLETÉBŐL

I. RÉSZ

A KELETI SZERZETESEK

A SZEMELVÉNYEKEI

ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS FORDITOTTA

SZUNYOGH X. FERENC

○ S. B.

BUDAPEST, 1944

Nihil obstat. Budapestini, die 1. Junii 1942. Dr. Florianus
Kühár O. S. B. censor deputatus. 684/1942. Impimi permittitur.
In S. Monte Pannoniae, die 3. Junii 1942. Chrysostomus
Kelemen archiabbas.

Nihil obstat. Dr. Michael Marczel, censor dioecesanus. Nr.
4502/1942. Imprimatur. Strigonii, die 12. Junii 1942. Dr. Joannes
Drahos, vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: Ifj. Kohl Ferenc

TARTALOM

	Oldal
Előszó	7
Bevezetés	10

I. FEJEZET:

A REMETÉK NAGY MESTERE ÉS NAGY TANÍTVÁNYA	23
<i>Szt. Athanasius</i> : Szt. Antal remete életéből	27
<i>Szt. Jeromos</i> : Szt. Pál remete életéből	50

II. FEJEZET:

A REMETESÉGTŐL A SZERZETESSÉGIG	62
<i>Rufinus</i> : Szt. Pachomius élete	73
<i>Szt. Pachomius</i> : A Regulából	84
<i>Szt. Vazul</i> : A részletes Regulából	90
<i>Szt. Vazul</i> : A rövidebb Regulából	101

III. FEJEZET:

SZÉP PÉLDÁK ÉS BOLCS TANÍTÁSOK	105
<i>Palladius</i> : Történetek Lausus számára	108
<i>Rufinus</i> : Az egyiptomi szerzetesek történetéből	122
<i>Pelagius</i> : Az Atyák életéből	132
<i>Apophtegmata</i> : Az Atyák mondásából	160

IV. FEJEZET:

AZ ESZME TERJEDÉSE	187
<i>Szt. Etrém</i> : A szerzetesség magasztalása	193
<i>Szt. Chrysostomus</i> : A szerzetesség védelme	196
<i>Szt. Jeromos</i> : Leveleiből	201
<i>Szt. Agoston</i> : Leveleiből és más írásaiból	210
Függelék	229

ELOSZO

Mielőtt könyvemet a nyilvánosságnak átadnám, röviden meg kell mondanom az alapelveket, melyek szerint összegyűjtöttem a szemelvényeket.

1. *Határjelzőnek Szent Benedeket vettem. Az ő életével és Regulájával lehetne betegezni a kötetet, mert egyik szerepe éppen a keleti és nyugati hagyományoknak összefoglalása, fenntartása és továbbadása volt. De Szent Benedek nemcsak zárókő, hanem egy új korszaknak a kezdete is. Az isteni Gondviselésből ugyanis ő lett a nyugati szerzetesség patriárkája. Ezért egészen az ő fellépéséig tekintjük át az első remeték és szerzetesek világát, hogy majd egy következő kötetben megmutassuk, hogy a Szent Benedek Regulából mint nőttek ki „a benedeki századok”. (Newman.)*

2. *A szerzőkre és munkájukra nézve is Szent Benedek adott útmutatást. Elsősorban azokat a munkákat ismertetem, melyeknek olvasását Szent Benedek a Regulában kifejezetten kívánta: „Annak, aki a szerzetesélet tökéletességére igyekszik, ott vannak a szentatyák tanításai, melyeknek megtartása az embert a tökéletesség legfőbb fokára vezetheti... A katolikus szentatyák melyik*

munkája nem hangoztatja azt, mint juthatunk el egyenesen a mi Teremtőnkhez? Hasonlóképen az atyák értekezései, tanításai és életrajzai, valamint Szent Vazul atyánk rendszabályai mi egyebek, ha nem a jámborul élő, engedelmes szerzeteseknek erényre való oktatása? Nekünk ellenben, renyhéknek, gonoszul élőknek és henyéknek a legmélyebb megszégyenítés." (LXXIII. fej.) Más helyütt ezt írja: „Felkelvén a vacsorától, azonnal üljenek mindnyájan egybe, s az egyik olvassa az atyák értekezéseit vagy életrajzait, vagy mást, de mindenesetre olyast, ami a hallgatók épülésére szolgál." (XLII.)

Ezzel tehát „Szent Benedek Atyánk Olvasókönyve” kerül szemelvényekben a magyar hívők kezébe. Remélem, hogy fiatalabb rendtársaim megfogadják tanácsomat, és kiadják teljes fordításban ezeket az írókat, akikhez még hozzávettem másokat is, ha bizonyos róluk, hogy Szent Benedek Atyánk ismerte, mert kimondottan idéz belőlük. Így többek között Szent Jeromos és Szent Ágoston leveleiből és más írásaiból is vettünk szemelvényeket a szerzeteséletre vonatkozóan.

3. A szemelvények kiválasztásában nagy segítségemre volt két könyv. Az egyik: *Enchiridion Asceticum. Loci SS. Patrum et Scriptorum Ecclesiasticorum ad Ascetism Spectantes. Collegerunt M. J. Rouet de Journal S. J. et J. Dutilleul S. J. Freiburg, 1936. Herder.* A másik: *Les pères du désert par Jean Bremond. Introduction par*

Henri Bremond. *Deuxième édition. Paris, 1927, Gabalda.*

4. A bevezető magyarázatokat pedig a következő művekből vettem: *Benediktinisches Klosterleben. Herausgegeben von der Abtei Maria-Laach. Sankt Augustinus Verlag, Berlin — Stephanus Hilpisch: Aus der Frühzeit des Mönchtums, Düsseldorf, 1926. Schwann — de főként ugyanattól: Geschichte des benediktinischen Mönchtums, Freiburg, 1929. Herder.*

Nagyon tanulságos — tudományos szempontból kiegészíti az itt adott népszerű magyarázatokat — Balanyi György alapos és tudós munkája: *A szerzetesség története. Budapest, 1923. Szent István-Társulat (Szent István Könyvek, 5—6).*

5. Utolsó megjegyzésként pedig még azt kell megemlítenem, hogy a kisebb részletekre tördelés és az oldalcímek legnagyobb-részt tőlem valók. Ezzel azt szerettem volna elérni, hogy egyházi szónokok számára használható példatár és idézettár legyen.

Az Isten áldása legyen mindazokon, akik olvassák, akár azért, hogy az ősi szerzetes szellemet jobban megismerjék, akár azért, hogy szentbeszédben a tiszta forrásokból merített példákat és idézeteket felhasználják.

Budapest, 1942. Szent Benedek ünnepe.

Dr. Szunyogh X. Ferenc O. S. B.

BEVEZETÉS*

A IV. század fordulót jelentett a kereszténység történetében. Megérte a meggyötört sereg a maga Kyriosának győzelmét Mitras és Jupiter felett. A pogány fórum Rómában pusztasággá lett, de mindentéle hatalmas bazilikák Krisztus bélyegét nyomták rá a pogány Rómára. A római szenátus fénye végleg elhalványodott, de legnagyobb ragyogásában sem volt olyan fönséges, mint a zsinatokon egybegyűlő püspökök szenátusa.

Nagy események és hatalmas egyéniségek jellemzik ezt a korszakot, melyre elsősorban a milánói ediktum és a niceai zsinat nyomta. rá a maga bélyegét. Nagy egyéniségei pedig, mint Athanasius, Basilius, Nazianzi Gergely, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Damasus a maguk éggel telített lelkét sugározták szerteszét. És ebben az életörömmel és al-

* Hilpisch, *Gesch. des ben. Mönchtums*, 1—19. — O. Zöckler, *Askese und Mönchtum*, Frankfurt, 1897. — H. I. Fensey, *Monasticism. What is it?* London 1898. — O. Haunay, *The Spirit and Origin of the Christian Monasticism*, London 1903. — A. Harnack, *Das Mönchtum, seine Ideale und seine Geschichte*. Giessen 1907. — P. Fredegand, *L'origine de la vie monastique dans le christianisme: Études françaises* 21 (1909). — C. Butler, *Monasticism.: Cambridge Medieval History I.* (1911).

kotó kedvvel teli mozgalmas, nagy században egyszerre egy új jelenség lépett fel. A katolikusellenes írók szerint annyira új, hogy Krisztus tanításából és az evangéliumból — szerintük — meg sem magyarázható. Valóban érdekes is az ellentét, hogy míg egyrészt a század embereit eltöltötte a győzelem tudata és az akarat, hogy ezt a győzelmet kihasználják, ugyanakkor a fénnyel és hatalommal teli világ mellett a pusztaságokban, távol a krisztusi hívők közösségétől és távol a kultúrától egy új világ keletkezik. Nem véletlen ez az egymásmellettség és ellentét, már a kortársak is látták, értették és meg is magyarázták.

Új annyiban, mint amennyiben új tavasszal a földből kibúvó virág, fa. Nem új pedig annyiban, hogy a mag, melyből a szerzetesség virága fakadt, megtalálható a mi Urunk Jézus Krisztus példájában és az evangélium tanácsaiban.

Krisztus példája és tanácsa.

Maga az Úr Jézus Krisztus mint idegen élt ebben a világban, és a világ fejedelme semmit sem talált benne a maga szelleméből. Meg is mondotta maga az Úr: „Aki felülről jön, az mindenki fölött áll.” (Ján. 3, 31.) Mikor személyében elhagyta a földet, Lelkével leszállt a benne hívőkre, és ittmaradt az Egyházban. Nincs benne tehát semmi csodálatos, hogy a Krisztus Lelkétől átjárt ifjú közösség is a Mester nyomain úgy járt ezen a földön, mint idegen, aki igazi hazája felé zarándokol. A világban éltek, de nem voltak a

világból. Használták a világ javait, de nem csüggték rajta, hanem felette állottak.

Ez a benső szabadság, ez a világtól való függetlenség az egyik ismertetőjele volt Krisztus első híveinek. Gondolkodásukat legszebben Szent Pál fejezte ki: „Mindent pusztuló szemétnek tekintek Krisztusért.”

Ebből a lelkületből fakadt az első keresztény századok második jellemző vonása, a hősiesség, a szó igaz értelmében vett heroizmus. Mesterük mondta, hogy két úrnak szolgálni nem lehet, ezért „paktálást” és „kompromisszumot” ők nem is ismertek. Ez a hősi lelkület adta meg nekik, hogy Krisztust egész szívből, minden erőből, teljes lélekkel követni tudják. Azon az úton akartak járni, melyre szavával, példájával az Üdvözítő tanított.

Lemondtak vagyonukról, nem mert azt károsnak és elvetendőnek tartották volna, hanem azért, mert Jézus mondta: „Ha tökéletes akarsz lenni, akkor menj, és add el mindenedet, oszd ki a szegényeknek, s azután jöjj és kövess engem.” (Mt. 19, 21.) Tudták, hogy a vagyon és annak élvezése összeegyeztethető a Kristushoz való ragaszkodással. De érezték azt is, hogy a szeretetnek nagyobb bizonyítéka, ha teljesen fölötte állunk mindezeknek, hogy a szív teljesen és megosztás nélkül oda tudja adni magát annak, aki értünk szegénnyé lett. Mert Jézus életének minden állomása azt mutatja, hogy az Úr meg is tette, amire tanított. Betlehem Istállója, Egyiptom pusztasága, Názáret ács-

műhelye, Kafarnaum halászkunyhója, Galilea útszéle, legvégül pedig a Golgota keresztje és életén túl a kölcsönvett sír: mind azt mutatják, hogy szegénynek jött, szegények között élt, szegényként ment el. Mindezt pedig azért, hogy minket gazdagokká tegyen.

Ugyanígy gondolkoztak a házaseletről is. Tudták, hogy nagy érték van benne. Nemcsak a férfinak és nőnek, mint kiegészítésre szoruló két félnek természetes egybekapcsolódását látták benne, sőt nemcsak két megértő embernek boldogságát keresték az együttélésben és együttműködésben, hanem előttük a házasság önmagában is valami szent volt. „Mysterion megalon”, mely visszatükrözi Jézusnak egyesülését Egyházzal. De ugyanakkor, amikor ily magasra emelve és égtől megszentelve látták a házasságot, akkor érezték, hogy a léleknek egyedül Krisztussal való kapcsolódása ennél sokkal magasabb, mert minden megosztottságot kizár. Itt nem egy emberben szeretheti az ember Krisztust, hanem Krisztusban szeret-het minden embert.

Aszkéták és szüzek.

Sokan éltek ily lelkülettel az első krisztusi hívők között. Nevük szerint „aszkréták” voltak. Így nevezték ugyanis azokat, akik a többi keresztények seregéből kiemelkedtek, hogy Krisztusért magukra vegyék a testtel és a vérrel való küzdelmet. Az Egyház története már az első lapokon azt mutatja, hogy Jeruzsálemben sokan önként eladták min-

denüket a szegények javára. De tudjuk azt is, hogy Korintusban sokan nagy lelkesedéssel vállalták magukra a házasságnélküli szűzi életet. Szabadon tehetette ezt mindenki, nem kényszerítésre, de elismerten többnek, jobbnak tartották. Lehet, hogy mind a két cselekedet először a paruzia gondolatából is táplálkozott, de a Krisztus közeli jövetelét váró hangulat hamarosan eltűnt, a lelkeknek többre vágyása, az evangéliumi tanácsoknak követése azonban akkor sem szűnt meg.

Jellemző azonban ezekre az első aszkétákra és szűzekre, hogy életmódjuk nem jelentett elkülönülést, mert megmaradtak a közösség kötelékében, megmaradtak elsősorban családjukban. Külső elválás ugyanis szükségtelen volt. Az általános krisztusi élet a szentségnek oly magaslatára irányult még ekkor, hogy külső szakadásra nem volt szükség, ha valaki az „egyetlen szükségeset” választotta. A közösség életében is éppen elég alkalom volt a heroizmus gyakorlására. Az az idő volt még ez, melyben a keresztség valóban ellenmondást és szakítást jelentett a világgal és cselekedeteivel. Nem egy számára a keresztség családjától való szakadást, az örökségről való lemondást, a nyilvános élettől való visszavonulást, az állami szolgálatból való kilépést, s ezeken kívül állandó halálos veszedelemet, sőt nagyon gyakran valóságos halált jelentett.

Férfiak és nők élték így tehát a legtökéletesebb életet csendes elvonultságban, családjuk körében s a közösség szolgálatában.

Nem alkottak még közösséget, semmi külső jel nem különböztette meg őket a krisztusi hívők seregétől, de azért a közösség büszkeségei voltak. Az akkori szellemi élet kiváló vezérei mint Origenes és Alexandriai Kelemen, azután Kartagoban Cyprianus, Filippiben Methodius magasztalva dicsérik irataikban az aszkétáknak és szüzeknek életformáját.

Ez volt tehát a krisztusi világ első három századában Krisztus követésének magasabb útja. Ekkor jött a IV. század kezdetének nagy fordulója.

Szűnőben a hősiesség.

Konstantin császár szabaddá tette Krisztus vallását, az addigi korlátokat mind valamennyit megszüntette. A római birodalom hivatalosan krisztusi ország lett. A kereszténység elfoglalta helyét az itélőcsarnokokban, a piacokon, a hadsereg vezetésében, sőt a trónt magát is birtokába vette.

De ennek a ragyogásnak árnyékai is voltak. Krisztus hívének lenni eddig hősiesség volt, mert Krisztus nevéért oda kellett adni nem egyszer mindent, amit bírtak: vagyont, családot, életet. Most tömegek özönlöttek az Egyházba, — és a tömegekkel bevonult a közepszerűség, az átlag. Három századon át elmentében állottak Egyház és világ, — és most mintha a világ és az Egyház egybeforradt volna.

Ekkor jelent meg a szerzetesség, mely külső formájában is, meg tanításában is protestálás volt a világnak az Egyházba való

bevonulásával szemben. Eddig nem ismerték a megegyezkedést a két úr között, most egyre többen gondolkodtak úgy, hogy: „ez is, az is.” Ezzel szemben mondotta ki erőteljesen az új életforma a határozott „nem”-et. Ezzel szemben tartotta fönnt továbbra is a régi „vagy-vagy”-ot. Eddig a világ a rosszat jelentette a keresztények szemében, — és most ez a világ magára vette a keresztény ruhát, de maradt azért mélyében ugyanolyan. Nagy lett tehát a veszély, hogy a világban nem lehet többé a régi tökéletességet megtartani, ezért el kell hagyni és ezzel megmutatni, hogy semmi közünk hozzá.

Egyre többen menekültek el a hegyek barlangjaiba, a puszták magányaiba, az elhagyott szigetekre, csakhogy távol legyenek az élettől, távol a dolgoktól, sőt távol az emberektől is. Első jellemvonása tehát a fellépő új eszmének a világtól való menekülés, ettől a világtól való elszakadás. Az első szerzetesek, még ha csoportokba is verődtek, hogy védekezzenek a vadállatok ellen, a falakat nemcsak a valóságban fenyegető oroszlánok ellen, de még inkább a betörő világ ellen emelték. A falakon belül ugyanis továbbra is az egyedüllétet, a magányt iparkodtak a legszigorúbban megőrizni. Közös birtokuk legtöbbször a völgy, a hegy vagy az oázis volt, ahol együtt és mégis elkülönülve megtelepedtek. Elsősorban közös volt a templom, melyben vasárnaponként egybegyültek. Ekkor nemcsak az Isten-tiszteletben való részvétel volt a céljuk, hanem a lelki életben való kölcsönös oktatás is.

Passio — patientia.

Keresték saját életükben is a vezető gondolatot, és megtanította őket erre a lelkük, melyet még mindig az a heroikus szeretet töltött el Krisztus iránt, mint az első század aszkétáit és remetéit, és amelynek programja most is csak az volt, hogy tökéletesen egyek legyenek Krisztussal.

Nem tudták — mert nem adatott alkalom — szenvedések, kínzások és vértanuhalál elviselésével bebizonyítani hősieles szeretetüket, ezért kerestek új módot, új bizonyítékot. A valóságos véres passio nem várt már rájuk, de egyre jobban látták, hogy a könnyes patientia, a türelem marad örök bizonyíték. Szent Benedek az ő legbensőbb gondolatukat fejezte ki tömören prológusa végén, mikor a szerzetesélet legbensőbb lényegét abban látja, hogy „*passionibus Christi per patientiam participemur*” = a békétűréssel vegyünk részt Krisztus szenvedéseiben, és ezáltal legyünk méltók országának is részeseivé lenni.

Ezt a türelmet az aszkézissal, a szabadon választott kemény testi munkának, a böjtölésnek és egyéb gyakorlatoknak fáradságával akarták megmutatni. Ez volt a szerzetesség határozott „nem” szava, amikor a világban a keresztények élete kezd kényelmessé lenni. Ők pedig a kényelemmel szemben elsősorban a fáradságot helyezték.

Hamarosan megtapasztalták azonban, hogy a világtól való elvonulás, a kolostorba való bezárkózás nemcsak hogy egyáltalában ké-

nyelmet nem jelentett, de zavartalan békét sem. Sok harcuk volt eleinte a gonosz lélekkel. Amikor az első szerzetesek kísértéseiről olvasunk, ne tartsuk azokat csupán jámbor legendának, hanem érezzük meg a legreálisabb tényt: az élet mindenkor és mindenhol harc és küzdelem a Gonosszal szemben.

Hogy ezt a harcot diadalmasan megívják, három dolgot vállaltak magukra, három eszközöt használtak.

Az első a test igábatörése. Az első időkben találékonyak voltak, hogyan tudják a testet kínozni és minden kényelemtől megfosztani. A tökéletesség szerintük abban állott, hogy a testnek ételben, italban, alvásban és ruházkozásban éppen csak annyit adjanak, hogy az életet fenntartsák. Különös aszkétikus gyakorlataikat — minő volt pl. Szíriában az oszloposok életmódja — csak korukból érthetjük meg. Éppen ezért meg is szüntek. De megmaradt a lélek, és ennek örökké meg kell maradnia. Mindent ugyanis azért vállaltak magukra, ami minden szerzetességnek célja és vége: *vacare Deo*, üresnek lenni Istenért, hogy Isten betölthessen egészen. Ezért vállalták a test minden megfenyítését, hogy a lélek szabad legyen az Isten számára.

Ebből fakadt azután a szerzetesek második fő életmunkája: az imádság és a szemlélődés. Isten előtt akartak lenni a zsoldárokozásban: a Főnségesnek hangos dicséretében, és az elmélkedésben: a csendes befeléfordulásban, az Istenről és törvényeiről való gondolkodásban. Ezért egyetlenegy tu-

lajdon található volt a cellákban is: a zsol-tároskönyv.

Harmadik eszköznek vették a munkát, még pedig a kézi munkát, melyet azonban az első kettővel iparkodtak egybeolvasztani. Egyrészt tehát a munkában a test állandó megtörését is látták, másrészt pedig az imádsággal átjáratták, és megszentelt munkává tették.

Heroizmus — entuziazmus.

A hősiesség és a lángoló lélek egybetartoznak. A szerzetesi élet pedig Makárius szava szerint: „*fortitudo et gratia*”, az ellenséggel bátran, vitézül megküzdő élet, de ugyanakkor a kegyelemből és a kegyelemmel felemelt élet. A szerzetesség első hősei tehát nemcsak a mártírok életét és lelkületét akarták a patientiában tovább folytatni, hanem meg kell látnunk bennük az ószövetség és az újszövetség két gyönyörű lelkületének megvalósítását is: a próféták és az apostolok lelkületét.

Rufinus kezdi azzal a szerzetesek történetét, hogy a puszták atyái között sok olyant találtak, akik a földre állítva, égi életet éltek és mind lelkük erényeivel, mind pedig len a jövendölés adományával a prófétákhoz hasonlítottak.

A szerzetesek lettek az új charizmatikusok, az Istennel telítettek és a Lélek hordozói. „A szerzetesben Krisztus működik”. Mindnyájukat az a törekvés járta át: „*ad contemplanda invisibilium sacramentorum tendit arcana*” — hogy a láthatatlan misztériumok,

titkok rejtett, benső lényegét szemlélhessék. Erre szolgált a választott három eszköz: imádság, önmegtagadás, munka. Elmondhaták, hogy „Isten feltárta és megmutatta nekik titkait”, és abban a boldog tudatban élhettek, hogy „láthatjuk Istent is, láthatjuk a láthatatlant, lélekkel, nem testtel, a szentek tudományának meglátásával, nem a testnek szemléletével.”

Ez az *enthusiasmus* és ez a *gratia* lesz a lelke a három főfogalomnak.

Az önmegtagadás.

Ezáltal lesz minden önmegtagadó gyakorlatuk a megfeszített Krisztusnak követése. „Krisztust keresztre feszítették és én olajat élvezek” — panaszkodik az öreg Palemon; tanítványa pedig, Pachomius, fáradságos munkában a Megfeszítettnek tövisére gondolt. Ezáltal lett az első remeték világtól való elvonulása és mindenről való lemondása, az „*a p o t a g é*”, más, mint a kynikus bölcselők élete. Pedig talán külsőben is idegen szem nem látott különbséget köztük.

A legnagyobb önmegtagadást a böjtben keresték, mert az étel előttük csak a szükséglet kielégítésére és nem a felüdülésre szolgált. Az ételek mértéke pedig a „*sustentatio carnis, non desiderium saturitatis*”, csupán a test fenntartása és nem a jóllakottság után való vágyódás. Megpróbálták sokan, hogy naphosszat minden táplálék nélkül legyenek, de majdnem mindnyájuk számára elég volt kevés fű, saláta, néhány gyökér, valami víz.

Többi gyakorlataikat majd meglátjuk írásaikban. De ne nézzük esetleges bizarságukat, hanem lássuk meg benne, ami örök igazság marad: a szív tisztaságának elérésére a test megtörése a fő eszköz.

A kézi munka.

A testi gyakorlatok között ezért tették első helyre a kézi munkát, melyet még Szent Benedek is a szerzetes hivatásához tartozónak lát. Nem a munkától való menekülés volt a világtól való menekülés. Nem a lusta kényelmet keresték, mert a tétlenséget meg sem tűrték maguk között. Az életfenntartásukra szükséges táplálékot a maguk munkájával kellett megkeresniök. A kolduló szerzetesség gondolata még távol áll tőlük. Az öreg Pambo haldokolva mondotta: „Mióta a magányba jöttem, kenyeremet nem ettem ingyen, mert csak azt ettem, amit saját kezemmel megkerestem”. S az ő példáját nagyon sokan követték. Még Szent Vazul is azt akarja, hogy az imádság és az önmegtágadás gyakorlata ne legyen ürügy a munka abbahagyására, „mert amint mindenkinek naponként ennie kell, ugyanúgy naponként dolgoznia is kell”.

De a szerzetesek munkájának kezdet óta nemcsak a testük fenntartásáról való gondoskodás és nemcsak a lelküket veszélyeztető tétlenség elkerülése volt a célja, hanem a másoknak való szolgálat is. Az e világtól menekülő szerzetesség munkájával a világnak szolgált. Antal, Palemon, Pachomius és még sokan má-

sok munkájuk jövedelmét a szegények közt szétosztották. Sőt, aratás idején a remetek közül is sokan elhagyták a magányt, hogy a falusiaknak segítsenek az aratásban. A nagy szociális és gazdasági katasztrófák idején készek voltak segíteni, és egyetlenegy nagy kolostor például egy nagy éhínség idején húszezer szegényt gyámolított.

Vita apostolica.

Mindez azonban csak eszköz volt a nagy cél elérésére. A világtól és az emberektől való menekülés, a testnek megfenyítése, a kézi munka, mind mind a lélek szabadságát, a szív tisztaságát, a benső függetlenséget s az Istennel való egyesülést szolgálták.

Ezért nem volt más törvénykönyvük, mint az evangélium. Ezért nem volt más eszménye még Szent Benedeknek sem, mint a „vita apostolica“. Ez a jelszó már ott van felírva a szerzetesség bölcsőjére, és ez lesz majd Szent Benedeknek is az eszményképe, mikor azért írja Reguláját, hogy „az apostolok és vértanuk egyházának lelkét“ megőrizze. Az evangélium teljesítésében látták minden tökéletesség megvalósítását.

Az eszményért folyt a harc, nem a külsőségekért és a formákért. Gondoltak ugyan a külsőre, a táplálkozásra, a ruházkodásra is, de a normát az evangéliumból merítették. A gyakorlatban pedig mindenki maga próbálta meg eleinte kialakítani a megfelelő életformát. Így jelent meg először ez az új szellem a remeteség alakjában.

ELSŐ FEJEZET.

A REMETÉK NAGY MESTERE ÉS NAGY TANÍTVÁNYA*

Amikor az evangéliumi tanácsok magjából a pusztákban kivirágzott az új életeszmény, az első konkrét megjelenése a remeteség volt. Nincs igaza azonban Madách Imrének, mikor a pusztábavonulás okát az élet örömeitől való csömörben találja. De azok sem találják el az igazat, akik az üldözések elől való elvonulásnak, tehát a gyávaságnak és megfutamodásnak tulajdonítják. Az ellenkező az igaz: éppen a hősiesség után való vágy teremtette meg a patientia életét, mikor a passio már nem várt Krisztus híveire. Azután az az ősi bölcsesség és tapasztalat, melyet már az ószövetség prófétái, köztük legelső helyen Illés igazol, hogy Istent csak az egyedüllétben lehet megfogni, és a Fölséges a csendben szól az emberekhez.

A remeteséget nem kell azonban teljes elzártságnak gondolnunk, amely minden emberrel és minden emberivel szemben mereven elkülönül. Ezt ők maguk is mindig valami különös jelenség gyanánt említik, és a

* Szövegkiadások. Vita S. Antonii, P. G. 26. Latine ab Evagrio versa: P. G. 73 (editio Heriberti Rosweyd, 1916). — Vita Sancti Pauli Eremitae, auctore Divo Hieronymo, P. L. 23.

legtöbbször csak átmeneti állomás, hosszabb-rövidebb ideig tartó ősi „exercitium” volt. Célja a döntés, mint Szent Loyolai Ignác-nál, vagy a lelki megnevelés, mint a legtöbb szerzetesintézmény noviciátusában, de azután ismét visszatértek az emberek közé.

Az emberekkel való társalgást és érintkezést, a polgári élet ezer alkalmatlanságát kerülték a remeték, de nem minden emberrel való teljes szakítás volt az életük. Egyedül éltek a pusztában épített kunyhóban, vagy a hegyekben felkeresett barlangban, de az egyes kunyhók és barlangok lakói között lehetséges volt az érintkezés. Kölcsonösen meglátogatták egymást, sőt látogatókat is szívesen fogadtak. Így egész remetetelepkeletkeztek. Nitriában pl. ötezer remete élt, mindegyik a maga módja szerint, de mégis valami közösséget alkotva. Hét pékműhely gondoskodott a kenyérről; a település közepén templom emelkedett, az idegenek számára szolgáló vendégházzal együtt, orvosok is voltak a betegek számára. A terményeket és munkájuk alkotását közösen adták el, stb. A legtöbb helyen azonban a remeték együttléte csak egymásnak megismerése, egymásról való tudomásvétel és egymásnak becsülése volt, de egyébként mindenki teljesen maga gondoskodott magáról.

Nem volt külön mester, de a kor, a bölcsesség és élettapasztalat tekintélyt adott egyes atyáknak, akiket azután fel is kerestek, és akik különböző tanácsokat is adtak. Ebben azonban a legnagyobb változatosság

uralkodott, vagyis az individualizmus, a legteljesebb függetlenség, a legkorlátlanabb szabadság jellemezte ezt a remeteséget. Mindenki a maga módján kereste Istent, külön utakon járt, külön eszközöket használt. Az atyák mondásai majd bőséges tanubizonyságot szolgáltatnak arról, amit Cassianus később úgy fejez ki: ahány kolostor, annyi regula, de kezdetben ahány szerzetes, annyi regula volt.

A remetéknek ősi mintaképe, vezetője és pátriárkája Szent Antal volt (†356). Az ő szent életét szent írta meg: Alexandria érseke, Szent Athanasius. Írása sajátosságos egybekapcsolása volt a történeti igazságnak és az aszketikus reflexióknak. Mintegy program és propagandairat volt. Ezért nehéz is megkülönböztetni, hogy mi tartozik belőle a történeti igazság körébe, mi pedig pusztán elmélkedés, elmélyedés. Az első élettörténet mintakép lett századokon keresztül. Nemcsak az írók számára, hanem az új életformát követők számára is.

A követők közül kiemelkedik az első mester legnagyobb tanítványa: Szent Pál remete. Az ő életét is szent ember foglalta írásba: Szent Jeromos. Előttünk magyarok előtt a többenél nagyobb jelentőséget éppen Szent Pál kapott azáltal, hogy a pécsi és a pilisi erdőségekben élő remeték, mikor közös életre egyesültek, őt választották példaképüknek és védőszentjüknek. Nagy Lajos királyunk különösen szerette ezt a magyar szerzetesalakulatot, és azért szerezte meg számukra a velenceiektől Szent Pál remete

ereklyéit. Így hát a liturgia magyar Propriumába bekerült mind a misében, mind a zsolozsmában.

Olvassuk megértéssel a mester életrajzát és szeretettel a tanítványét, melyet a magyar Pálos rend jóságából P. Gyéressy Ágoston szép fordításában közlünk.

I.

Szent Athanasius :

Szent Antal remete életéből

Szent Antal meghívása

2. Szüleinek halála után egyedül maradt egyetlen kis nővérével. Alig 18 vagy 20 esztendősen lehetett, mikor a háznak és nővérének gondja reá nehezedett. Nem mult azonban még el hat hónap szüleinek távozásától, mikor szokás szerint a templomba ment. Ott magában arról elmélkedett, hogy az apostolok mint hagytak el mindent, és mint követték az Üdvözítőt. Meg azokról, akik az Apostolok cselekedete szerint eladták minden birtokukat, árát az apostolok lábai elé helyezték, hogy a szegények között szétosszák. Eszébe ötlött, hogy milyen és mekkora remény éghetett ezekben az ég iránt, így mintegy magával küzködve lépett a templomba.

Történetesen az evangéliumot olvasták fel, s abban az Úr következő szavát a gazdagokhoz: Ha tőkés akarsz lenni, menj el, add el mindenedet, oszd a szegényeknek, azután jöjj és kövess engem, és kincsed leszen a mennyekben. (Mt. 19, 21.) Antal úgy érezte, hogy mintegy az isteni sugallatra jutottak eszébe a szentek példái, s mintegy ő végette olvasták fel ezeket a szavakat. Nemsokára

elhagyta a templomot, azután az őseitől örökölt birtokot ajándékolva adta a szomszédjainak, hogy se neki, se nővérének ne okozzanak nehézségeket. Azután eladta valamennyi bútort, az így egybegyűlt pénzt pedig a szegények közt szétosztotta, csupán keveset tartott meg nővére számára.

3. Egy más alkalommal is a templomba lépve, hallotta az Úr szavát az evangéliumban: Ne aggódjatok a holnapért. (Mt. 6, 34.) Nem maradt most sem sokáig benn, hanem eltávozott, s még a kevés megmaradt vagyonát is szétosztotta. Nővérét az ismerős szüzeknek és a híveknek gondjába ajánlotta, elküldötte iskolába, hogy ott neveljék. Maga aszkéta életet kezdett, és magát megfegyelmezve, türelmesen elviselte ezt a kemény életmódot. Akkor még nem volt Egyiptomban oly sok kolostor, és egyetlen szerzetes sem ismerte a nagy remeteségeket, hanem ki-ki magában élni igyekezett, s ezt az életet a maga falujától nem messze egyedül gyakorolta.

Volt abban az időben a szomszéd községben egy öreg ember, ki ifjúságától fogva aszkéta életet élt. Mikor ezt Antal megismerte, példáját követni akarta, és maga is a szomszéd községben kezdett tartózkodni. Amikor azonban hírt hallott, hogy valahol bárki a kemény erényekre törekszik, mint az okos méhecske, felkereste, és nem tért addig vissza a maga helyére, míg meg nem ismerte azt az embert. Így szerzett táplálékot az erény útjára, s mikor azt megkapta, visszatért.

Kezdetben tehát így élt, s így erősítette lelkét, hogy ettől az öregtől ne térjen vissza atyái birtokaira, és ne jussanak eszébe rokonai, mert teljes iparkodással az aszketikus élet tökéletes kialakítására törekedett. Keze munkájával tartotta el magát, mert hallotta: Aki nem dolgozik, ne is egyék. Az így szerzett pénzen részben kenyeret vásárolt magának, részben a szegények közt alamizsnálkodott. Gyakran imádkozott, mert azt tanulta, hogy szünet nélkül kell imádkoznunk. Az olvasmányokra pedig annyira figyelt, hogy az írásokból semmi ki nem esett emlékezetéből, hanem mindent megőrizett úgy, hogy az emlékezete lett a könyvtára.

4. Ily életet folytatott Antal, ezért meg is szerette mindenki. Maga szívesen felkereste a szorgalmas testvéreket. Tanulgatta tőlük, hogy ki milyen erényben és milyen gyakorlatban vált ki. Egyiknek a szelidségét szemlélte, a másiknak az imádságban való kitarását; ennek finomságáról, annak emberies voltáról elmélkedett; ennél figyelmét a vigiliák megtartására, amannál az olvasmányokban való elmerülésre fordította; ennek kitarását, annak böjtjét és a puszta földön való hálását csodálta meg; ennek szelidségét figyelte, annak türelmét; mind valamennyinél pedig Krisztus iránt való hódoló tiszteletét, és az egymás iránt való kölcsönös szeretetet sajátította el maga is.

Így meggazdagodva tért vissza a maga aszkézisének helyére, és kinek-kinek adományát lelkében egybegyűjtve, mind valamennyit megpróbálta magában kifejleszteni.

De ebben nem volt benne semmi vetélkedésre való hajlam társaival, egyedül csak arra ügyelt, hogy erényben ne legyen utánuk a második. Mindezt úgy cselekedte, hogy senkit meg nem sértett, sőt inkább mindenkinek örömeire szolgált. A község lakói mind valamennyien és azok a derék emberek, akiknek szokását követte, látván, hogy milyen férfivá alakul, Isten barátjának hívták őt. Egyesek fiúkként, mások testvérökként szerették őt. (P. G. 26, 844—845.)

Szent Antal megkísértése.

5. Minden jónak ellensége és minden hasonlónak irigylője: az ördög, nem tudta elviselni az ifjúban ezt az elhatározást. Amit előbb ellene kigondolt, azt megpróbálta végre is hajtani, hogy őt az aszketa élettől kísértésével eltántorítsa. Eszébe juttatta elhagyott gazdagságát, húgocskájának gondját, őseinek szokását. Keltegette benne a gazdagság és a dicsőség után való vágyat, majd a különböző és ízletes eledelokban való gyönyörködést. Azután elhagyott életének kellemes voltát, vagy pedig az erénynek, melyet oly sok munkával lehet megszerezni, a keménységét tárta elébe. Felhozta testi gyöngeségét, meg az idő múlását is.

Egyszóval lelkében a gondolatok oly hatalmas porfelhőjét kavarta, hogy a helyes iránytól elszólítsa őt. Kénytelen volt azonban elismerni az ellenség, hogy gyöngébb, mintsem Antalt föltétlenül eltántorítsa, és ő lett a győztes fölötte állhatatosságával, meg

nagy hitével. Megtapasztalta, hogy Antal állandó imádsága őt magát döntötte fel és verte le. Ekkor abban bízott, „akinek erőssége vagyon hasa izmaiban” (Jób 40, 11.), s annak fegyvereiben dicsekedve támadta meg az ifjút. Éjjente zavargatta, és néha annyira támadta, hogy ha valaki látta volna, akkor kettojük közt párbajnak hihette volna.

Mikor az ördögparazna gondolatokat vetett belé, ő azokat imádságai kergette el; mikor az simogatta, akkor ő epirulva hittel, imádsággal, dojjal védte testét. Megkísérelte a nyomorult ördög, hogy éjjel asszony alakját oltse magára, vagy asszonyi mozdulatokat utánozzon, hogy Antalt így rászédje. De ő Krisztusra gondolva és érette a lelki nemessegre és természetfölöttiségre törekedve, ennek a cselvetésnek parazsát kioltotta. Máskor az ellenség a gyönyörök kéjéről beszélt neki. Ismét máskor haragosan vagy szomorúan támadt reá; volt úgy, hogy tűzzel fenyegette, vagy férgekkel akarta kínozni. Mindezekkel Antal szembeszállt, és sértetlenül maradt. Mindenben szégyent vallott tehát az ellenség. Mert az, aki azt gondolta magáról, hogy az Istenhez hasonló lehet, azt az ifjú kijátszotta; és aki a test és a vér ellen dicsekedett, azt leterítette egy ember, ki ezt a testet hordozta. Mert Antal mellett ott állt segítőként az Úr, ki értünk testet öltött, és megadta a testnek a győzelmet az ördög ellen. Bárki küzd tehát, elmondhatja: Nem én, hanem Isten kegyelme velem. (I. Kor. 15, 10.) (P. G. 26, 845.)

Küzdelem a kísértésekkel.

6. Végre átlátta a Sátán, hogy ily módon Antalt le nem teríti. Sőt tapasztalta, hogy az szívéből kivetette őt. Fogait csikorgatva tehát, amint írva van, és mintegy őrjöngve, olyan alakban jelent meg Antal előtt, aminő igaz valójában lelkében volt; vagyis fekete gyermek alakjában. Most már nem a gondolatát támadta, mert innen kivettetett ez a cselszövő, hanem emberi hangot használva, meg is szólalt:

— Sokakat becsaptam, tömegeket leteritettem, most azonban gyengébb voltam, mikor úgy közeledtem hozzád és dolgaidhoz, mint másokhoz.

Antal megkérdezte: Ki vagy te, aki így szólsz hozzám?

Erre ő siralmas hangon válaszolta: Én a paráznaság barátja vagyok, magamra vállaltam a cselszövéseket és a hízlegéseket azokkal az ifjakkal szemben, akik a paráznasággal küzdenek; az én nevem a paráznaság szelleme. Hányat becsaptam, akik mérsékelten akartak élni! Hízlegéssel elhatározásától hány önmegtartóztatót eltántorítottam! Én vagyok az, aki miatt a próféta az elesetteket ezekkel a szavakkal fenyegeti: A paráznaság szelleme elámított titeket! Mindezek általam kerültek el. Én vagyok, aki ellened is annyi nehézséget keltettem, és akit te annyiszor visszavertél.

Antal azonban hálát adva az Úrnak és imádságból bizalmat merítve az ellenség ellen, így szólt: Tehát ennyire megvetésre

méltó vagy? Lelked fekete, de gyenge is, mint a gyermek! Nem is fogok többé miattad aggódni. Az Úr lesz az én segítőm és megvetem ellenségeimet. (117. zs. 7.) Mikor ez a sötét alak ezt hallotta, azonnal elfutott, mert fél az ilyen szótól, és borzadás fogta el, hogy hozzá közeledjék.

7. Újból azután mint vadászó oroszlán keresett alkalmat Antal ellen. De Antal az Írásból megtanulta, hogy az ellenségnek sok csele van, és az aszketikus élet önfegyelmzését állhatatosan gyakorolta. Azt gondolta, hogyha az ördög a test gyönyörével nem is tudja szívét becsapni, azért készen kell lennie, mert más módon szó majd cselellene: hiszen a Sátán a bűnben gyönyörködik. Egyre jobban és jobban gyötörte ezért tehát a testét, és szolgaságra kényszerítette, nehogy míg egyes esetekben győz, más esetekben elessék.

Elhatározta, hogy még keményebb életmódhoz fog hozzászokni. Sokan fölötté megcsodálták ezt, ő maga azonban könnyen eltűrte, mert lelki vidámsága, az idő múlása a jót szokássá erősítette benne, annyira, hogyha a legkisebb alkalom is adódott, ő ezt a legnagyobb igyekezettel felhasználta.

Úgy virrasztott, hogy majdnem az egész éjszakát álm nélkül töltötte; ezt nem egyszer, hanem igen gyakran tette meg, másoknak nagy csodálatára. Eledelt naponként egyszer vett magához, s akkor is napnyugta után; gyakran azonban két, sőt később négy napon át semmit nem evett. Eledele ilyenkor is sózott kenyér és tiszta víz volt csu-

pán. Tudta, hogy a hús és a bor fölösleges, mert más derék aszkétáknál sem talált ebben engedményt. Az alváshoz elég volt neki egy gyékény, és legtöbbször a puszta földön feküdt. Testét olajjal nem engedte megkenni, mert azt mondotta, hogy az ifjaknak inkább kell vidám derével az aszkézist gyakorolni, és nem azt keresni, ami a testnek hízeleg, hanem inkább munkához szoktatni azt. Nem felejtette el az apostolnak ezt a szavát: Mikor gyöngé vagyok, akkor vagyok erős. (2 Kor. 12, 10.) Azt mondta ugyanis, hogy akkor nagyobbodik a lélek ereje, mikor kisebbedik a test gyönyöre.

Csodálatraméltó volt a következő gondolata: Az erény útját, vagy az érte vállalt magányt nem az idővel kell mérni, hanem a vággyal és a szándékkal. Maga sem gondolt az elmúlt időkre, hanem mintha minden nap a lelki gyakorlatok kezdete lenne, nagyobb munkával igyekezett az előhaladásra. (P. G. 26, 850—852.)

A kísértés alakja.

9. Egyszer szokás szerint magára zárta az ajtókat és egyedül maradt Antal. Minthogy sebei miatt állni nem tudott, fekvé imádkozott. Imádság után hangos szóval kiáltotta: Itt vagyok én, Antal; nem futok csapásaitok elől; még ha többen is gyötörnétek, semmi el nem választ engem Krisztus szeretetétől. Azután zsoltárba fogott: Ha seregek támadnak ellenem, akkor sem fél az én szívem. (27 zs 3.) Így érzett és így is szólt az aszkéta.

De a minden jónak ellenzője megsodálva,

hogy Antal annyi sebet kapva is merészelt visszatérni, felingerelte kutyáit, és dühöngve mondta nekik: Látjátok őt, akit sem a paráznaság szelleme, sem a verések nem tudtak hatalmukba hajtani, sőt még ő hív ki miniket! Támadjuk meg más módon őt.

Hatalmában van ugyanis az ördögnek, hogy gonosz művéhez különböző formákat ölthessen. Az éjtszaka folyamán tehát akkora nagy zajt csapott, mintha az egész hely megrendült volna, és a háznak négy fala leomlott volna, úgyhogy láthatóvá váltak a démonok, különböző vadállatoknak és csúszómászóknak formájában. A szemlélő előtt megtelt a tér oroszlánokkal, medvékkel, leopárdokkal, bikákkal, kígyókkal, skorpiókkal, varangyos békákkal és farkasokkal. Mindez a maga alakjában nyüzsgött. Az oroszlán ordított, mintha be akart volna törni. A bika úgy látszott, hogy szarvával át akarja döfni. A kígyó feléje csúszva, mégsem közeledett, a berohanó farkas is visszatartott. Így jelent meg borzasztó zaj között minden állatnak vadsága.

Antalt gyötörte ugyan ostoruk és ösztökéjük; érezte ugyan testében az egyre nehezebb kínokat, — lelkében mégis rendíthetetlenül és éberén vigyázott. Testi fájdalmában felsóhajtott ugyan, de lelkében készen és mintegy őket kinevetve mondotta: Szabad belépnetek egyenként; de gyengévé tesz titeket az Úr, ezért igyekeztek sokaságtokkal megijeszteni engem. Gyengeségtek jele, hogy vadállatok formáját öltitek magatokra. Majd hívó lélekkel így folytatta: Ha erő van

bennetek, ha kaptatok valami hatalmat ellenem, ne késlekedjétek, hanem rohanjatok rám, ha pedig ezt nem tehetitek meg, akkor miért zavarogtak hiába? Pecsét számunkra és őriző fal nekünk a mi Urunkba vetett hitünk.

A Sátán a sok kísértés után fogát csikorgatta Antal ellen, mert azt látta, hogy inkább ő lett a vesztes, mint Antal. (P. G. 26, 856.)

*Isten segíti az embert
a kísértések közt.*

10. Az Úr azonban nem feledkezett meg Antal küzdelmeiről, hanem segítségére sietett. Mikor tehát Antal fölemelte szemét, úgy látta, mintha megnyílt volna a tető és fénysugár szállt volna le hozzá. A démonok tüstént elenyésztek, és azonnal enyhültek a testi fájdalmak, lakása pedig épségben tárult elé. Megismerte tehát Antal a segítséget, s miután szabadon fellélegzett és a fájdalomtól megkönnyebbült, ezekkel a szavakkal szólt a Megváltóhoz: Hol voltál? Miért nem jelentél meg kezdettől fogva, hogy megkönnyítsd szenvedéseimet?

Ekkor hang hallatszott, mely így szólt: Itt voltam, Antal, veled időztem, néztem küzdelmedet. Amikor tehát kitartasz és győzedelmeskedel, én leszek mindig a te segítséged, és nevedet híressé teszem mindenfelé a földön. Ennek hallatára Antal felkelt és imádkozott. Annyi erőt merített ebből, hogy magát testében is erősebbnek érezte, mint volt azelőtt. Ekkor már közel 35 esztendő volt. (P. G. 26, 860.)

Vidáman szembe a kísértésekkel!

16. Ez legyen mindnyájunknak közös igyekezetünk, hogy a megkezdettől vissza ne térjünk, a fáradság miatt lélekben össze ne essünk, és ne mondjuk: már oly rég éljük az aszkézis életét! Ehelyett minden nap, mintha csak akkor kezdenénk, gyarapodjunk a vidámságban. Fölötte rövid ugyanis az emberélete, ha összevetjük a jövődőkkel, és semmi a mi korunk, ha összehasonlítjuk az örök élettel... Ha tehát 80, vagy akár 100 eszendőt is töltöttünk el aszketikus életben, nem csak száz évig fogunk uralkodni, hanem a százért mindörökkön örökké. S mert a földön küzdöttünk, nem a földön lesz örökségünk, hanem az égre szól az ígélet. Miután letesszük majd a romlandó testet, romolhatatlant fogunk kapni. (P. G. 26, 868.)

Igaz és hamis javak.

17. Ne a világot nézzük, és ne gondoljuk, hogy nagy dolgokról mondtunk le, hiszen a földnek egész kerekése semmi lesz, ha az egekkel hasonlítjuk össze. Ha tehát az egész föld birtokunk lenne, és mi az egészről lemondottunk volna, ez sem lenne méltó a mennyek országához... Ha pedig az egész föld nem méltó a mennyek országához, aki néhány holdat elhagyott, mintegy semmit sem hagyott el. Vagy ha házat és minden kincsét elvesztette, még nem kell sem dicsekednie, sem elcsüggednie. Meg kell gondolnunk, hogyha azokat nem akarjuk elhagyni az erényekért, elveszítjük mégis majd a

halálban, vagy elveszik tőlünk, akiknek legkevésbé szánnánk, így mondja az Ecclesiastes. (4, 8.)

Miért nem hagyjuk el ezeket az erényeket, hogy királyi örökséget kapjunk? Miért nem száll meg mindnyájunkat ennek a birtoklásnak a vágya? Mily nyereség azt megszerezni, amit nem vihetünk magunkkal? S ehelyett miért nem inkább azokat keressük, amiket magunkkal vihetünk: a bölcsességet, igazságot, mértéktartást, erősséget, okosságot, szeretetet, a szegények iránt való részvétet, a Krisztusba vetett hitet, szelídséget, barátságot? Ha ezeket szerezzük meg, megtaláljuk akkor mindazt, amik bennünket fogadnak majd a szelídeknek földjén. (P. G. 26, 868.)

Megemlékezés a halálról.

19. Hogy cselekedeteinkben hanyagokká ne váljunk, elmélkednünk kell az apostol szaváról: Naponként meghalok. (I Kor 15, 31.) Mert ha mindennap úgy élünk, mint halálra készülők, akkor nem vétkezünk. Ezt úgy kell értenünk, hogy naponként reggel fölkelve, ne gondoljuk magunkról, hogy megérjük az estét. Mikor pedig lefekszünk, ne higgyük, hogy fel fogunk kelni, mivel életünk természeténél fogva bizonytalan, és napról-napra a Gondviselés méri ki azt. Így érezve és napról-napra így élve, sem nem fogunk vétkezni, sem nem leszünk valamilyen kívánságnak rabja; semmi iránt nem lánkolunk, és sem nem rejtünk el kincset a földbe. Hanem mintegy naponként a halálra várva, semmit birtokunkban nem tartunk; mindent

elhagyunk, mindent elajándékozunk; nem gyötör asszony után a vágy, sem más érzéki gyönyör, hanem elfordulunk tőlemint múltától; mindig harcolunk; és az ítélet napját magunk előtt látjuk. Így majd a súlyosabbtól való félelem és a gyötrő veszély megszüntet a gyönyörnek édességét, és felegyenesíti ingadozó lelkünket. (P. G. 26, 872.)

Tökéletességünk bennünk van.

20. Ne féljeteK, ha erényről hallotok, és ne csodálkozzatok ezen a néven! Nincs ez távol tőlünk, és nem kívülünk létezik: bennünk, magunkban van, és nagyon könnyen elérhető, ha akarjuk. A görögök vándorútra kelnek, tengereket bejárnak, hogy tanuljanak; nekünk nincs szükség vándorútra kelnünk, ha a mennyek országába tartunk. Az erényekért nem kell tengereket átszelni. Így mondta egykor az Úr maga: Isten országa bennetek van. (Lk. 17, 21.) Az erénynek tehát csupán a mi akaratunkra van szüksége, ez pedig bennünk van és belőlünk fakad. Ha ugyanis a lélek természeténél fogva megérti ezt, ebből fakad az erény. Természeténél fogva a lélek, midőn olyan marad, amilyen, önmagának a birtokosa, tettei által pedig jóvá és helyessé lesz. (P. G. 26, 872.)

A lelkek megkülönböztetése.

22. Először azt kell tudnunk, hogy az ördög neve ördög, de nem azért, mert így teremtettet, Isten ugyanis semmi rosszat nem teremt. Hanem maguk is jók voltak, de az égi

bölcsességtől elestek, azután a földön meghemperegtek, a pogányokat képzelgésekkel rászédtek, és ellenünk, keresztények ellen, gyűlölettől lángolnak. Mindent megmozgatnak, hogy előlünk elzárják a mennybe vezető utat, nehogy oda felemelkedhessünk, ahonnan ők kiestek. Ezért sok imádságra és sok gyakorlatra van szükség, hogy megkapjuk a Szentlélek által a lelkek megkülönböztetésének kegyelmét, mellyel felismerhetjük, hogy azok közül melyik kisebb és melyik haszontalanabb, közülük egyesek mire törnek, és bármelyiket hogyan lehet leteríteni és kikergetni. Sok a gonosz szellem csele, és tele van különböző indulattal a törvetésre. (P. G. 26, 876.)

Az ördög csalárdságai.

23. A gonosz lélek, ha valahol krisztusi hívőt, főként pedig szerzetest lát küzdeni és előrehaladni. akkor először megpróbálja megtámadni, és akadályokat vet útjába. Ezek az akadályok a rossz gondolatok. Nem kell azonban félnünk az ő sugallataitól, mert imádsággal, böjttel és az Úrba vetett hittel azok azonnal leonthatók.

De visszaverve egyáltalában nem nyugodnak meg. Új erővel és ravaszul közelednek ismét. Ha nyiltan, érzéki kívánságokkal nem tudják a szívet megcsalni, akkor más úton támadnak. Látomásszerű alakokkal igyekeznek megijeszteni; magukra öltenek asszonyi alakot, máskor vadállatoknak, csúszómászóknak alakját, vagy óriási testben, vagy hadsereghez hasonló tömegben jelennek

meg. Ezekről sem kell nekünk félni; ezek is semmik, tüstént szét is foszlanak, főként ha valaki hittel és a kereszttel erősíti meg magát...

25. Cselszövők is, készek minden formára és alakra átalakulni. Nagyon sokan még színleg zsoldárokat is énekelnek, és a Szentírás szavait emlegetik. Nagyon gyakran olvasás közben mintegy visszhang gyanánt ismétlik tüstént, amit olvastunk. Az álomból imádságra is sarkal minket, hogy ezt gyakorolva, ne engedjen megpihenni és elaludni. Megesik az is, hogy szerzetesnek ruhájában jön elénk, és mint jámbor férfi beszél velünk, hogy a ruhának hasonlatosságával megcsaljon minket, azután mint megcsaltakat, odavigyen, ahová neki tetszik.

Nem is szabad reájuk hallgatnunk, még ha imádságra sarkalnak is, vagy ha arra biztatnak, hogy ne együnk tovább, vagy ha látogatás szerint olyanról vádolnak, amiket magunk is megvallunk magunkról. Nem jámborságból és nem az igazságra való törekvésből teszik ezeket, hanem azért, hogy az egyszerűbbeket kétségbeesésre vezessék. Haszonnélkülinek mondják az aszketikus életet, közönyösséget támasztanak az emberben a szerzetesi élet iránt, vagy terhesnek és gyötrőnek állítják be, és így lesznek megakadályozói az aszketikus életnek...

28. De a gonosz lelkek semmit el nem érnek, mert alakjukat megváltoztatva, csak mintegy színházat játszanak tömegeikkel, álarcaikkal: csak gyermekeket ijesztgetnek, és ezért mint tehetetleneket meg kell vet-

nünk őket. Bizony, annak az angyalnak, akit az Úr küldött az asszírok ellen, nem volt szüksége sem tömegekre, sem külső megjelenésre, sem zajra, sem tapsra, hanem nyugodtan gyakorolta hatalmát, és száznyolcvanöt ezret hirtelen ölt meg. De ezek a gonosz szellemek, mint akiknek nincs semmi erejük, csak látszatalakkal igyekeznek megrémíteni. (P. G. 26, 884—885.)

Hogyan kell ellenállni a kísértésnek.

30. Ámde mentől jobban igyekeznek a gonosz lelkek ilyeneket cselekedni, nekünk annál égőbben kell törekednünk az aszketikus élet gyakorlására. Nagy fegyver ugyanis a gonosz lelkek ellen az egyenes élet és az Istenbe vetett hit. Féltre félnek ugyanis azok az aszkéták böjtjétől, virrasztásaitól, imádságaitól, szelídségétől, nyugodtságától, a pénz és hiú dicsőség megvetésétől, alázatosságától, a szegények iránt való szeretetüktől, alamizsnáiktól, szelídségüktől, de mindenekfölött Krisztus iránt való áhítatuktól. (P. G. 26, 888.)

Hatásaiból lehet megismerni a lelkeket.

35. Mind a jó, mind a gonosz szellemeknek jelenlétét megismerni isteni segítséggel lehet. A szenteknek látomása ugyanis nem kelt megzavarodást. „Nem kiált ő majd és nem emeli fel hangját, szava nem hallatszik az utcán” (Iz. 42, 2), hanem oly szelíden s oly

lágyan tárul fel, hogy örömujjongás és vídámság kél nyomában a lélekben. Természetes ez, mert az az Úr van velük, aki a mi örömünk és az Atyaisten ereje. Az ilyenfajta gondolatok mindenféle zavarostól mentesek és csendben megmaradnak, úgyhogy a megvilágított lelkeket mintegy önmagukon keresztül szemlélhetjük. Akkor az isteni és a mennyei javak után való vágy foglalja el a lelket és hozzájuk szeretne maga is csatlakozni, hogy velük együtt távozhassék.

Ha mégis valaki, mert ember, félelmet érezne a jó szellemek láttára, akkor ők maguk tüstént elveszik ezt a félelmet szeretetükkel, mint Zakariással tette Gábriel. Így tett az asszonyokkal az Úr sírjában megjelent angyal. És ezt mondták az angyalok az evangélium szerint a pásztoroknak is: Ne féljete. (Lk. 2, 10.) A tőlük való félelem ugyanis nem igazi belső félelem, hanem inkább a felsőbb természet jelenlétének megismeréséből fakadt megdöbbenés. Ilyen a szent lelkeknek meglátása.

36. A gonosz szellemeknek a megjelenése és elképzelése ellenben zajjal, lármával, ordítással és kiabálással jön: aminő a kicsapongó ifjúságnak vagy a rablóknak a zavarása. Ebből azután a lélekben félelem keletkezik, a gondolatoknak megzavarodása és összezavarása, szomorúság, az aszkéta élet iránt gyűlölet, gondatlanság, lelki szomorúság, a rokonokra való sok visszagondolás, a haláltól való félelem, végül a rosszaknak egyenes kívánása, az erényektől elforduló lelkület és rendezetlen erkölcsök.

Amikor tehát ilyeneket láttok, féljeteK. Ha azután megszűnik a félelem, és helyébe jön kimondhatatlan öröm, derűtség, bizakodás, a léleknek felújulása, a gondolatok lecsillapodása és mindaz, amit már elmondottunk, hozzá még a lélek ereje, az Isten iránti szeretet, akkor bízzatok és imádkozzatok, mert ez az öröm és a léleknek ez az állapota mutatja a megjelenés szent voltát. Így ujjongott Ábrahám, mikor az Urat látta; így mozdult meg örömeben Szent János az Istenanya Mária hangjának hallatára. Ha pedig bármely jelenésre zavar keletkezik, külső hangok, világias jelenés, a haláltól való félelem, meg a fentebb elmondottak, akkor tudjátok meg, hogy a gonosz jelent meg.

37. Ez legyen számotokra az ismertetőjel: Ha a lélek továbbra is fél, akkor az ellenség van jelen. A gonosz lelkek ugyanis nem távoztatják el a félelmet, mint Gábiel arkangyal tette Máriával és Zakariással, meg a sírban megjelent angyal az asszonyokkal. Sőt ellenkezőleg, mikor megijedteket látnak, növelik a képzelődést, hogy még nagyobb félelmet keltsenek, és a remegőket kigúnyolva azt mondják: Boruljatok le és imádjatok minket. Így csalták meg a pogányokat, s ezért tartották őket tévesen isteneiknek.

Az Úr azonban nem engedi meg, hogy az ördög rászedhessen minket, mert a hasonló jelenségek közeledtére maga ezeket a szavakat mondja: Távozz tőlem, Sátán! Irva van ugyanis: Uradat Istenedet imádd és egyedül neki szolgálj! (Mt. 4, 10.) Ezért ezt a gonosz kísértőt mi is egyre jobban és jobban lenéz-

hetjük. Amit ugyanis az Úr mondott, azt érettünk mondotta, hogy majd ha a gonosz szellemek tőlünk is ugyanazt hallják, minket is elhagyjanak az Úrért, ki ezekkel a szavakkal támadt reájuk. (P. Gl. 26, 893—896.)

A gonosz támadását Krisztus megtöri.

41. Egyszer valaki a kolostorban megkopogtatta ajtómat. Kimentem, és láttam egy öregebb, tekintélyes valakit. Kérdésemre: Ki vagy te, — azt felelte: Én vagyok a Sátán. Mikor másodszor megkérdeztem: Mi okból jelentél meg ezen a helyen? — akkor azt válaszolta: Miért vádolnak engem hamisan a szerzetesek, meg a többi krisztusi hívők? Miért vetnek ki engemet minden időben? Én azt kérdeztem erre tőle: Miért zavarod te őket? Ő pedig felelte: Nem én zavarom őket, hanem ők maguk zavarodnak meg, hiszen én nagyon gyöngé lettem. Vagy nem olvasták: „Az ellen kardja végleg lehanyatlott, rombadöntötte városaikat”. (9 zs. 7) Nem maradt számomra semmi hely, semmi fegyver, semmi város. Minden hely a krisztusiaké lett, és most még a pusztaság is megtelt szerzetesekkel. Vigyázzanak magukra, és engem ne átkozzanak, meg nem érdemeltem.

Akkor az Úrnak kegyelmét megcsodálva, mondtam: Ámbár mindig hazug vagy és igazat sohasem szólsz, most azonban, jóllehet akaratom ellenére, mégis igazat mondtál. Krisztus megjelenésével ugyanis téged erőtlenné tett, földre tepert és kifosztott. Mikor ez a jelenség az Üdvözítő nevét meg-

hallotta, annak a tüzét elviselni nem tudta, és a semmiségbe foszlott.

42. A gonosz szellemek ugyanis, amikor megjelennek, olyanokká lesznek irántunk, amilyeneknek találtak minket, és fantáziájukat a bennünk talált gondolatokhoz alkalmazzák. Ha nagyon megijedtekre és megzavartakra találnak, akkor mint a tolvajok rohanják meg az őrizet nélkül talált helyet; bármit gondolunk magunkban, azt még gyarapítják is. Mert ha azt látják, hogy mi félünk és remegünk, akkor előnyösebb számukra képzelgéseikkel és fenyegetéseikkel ezt a félelmet fokozni annyira, hogy végül a nyomorult lélek belezavarodjék. Ha az Úrban örvendezve talál minket, mert a jövő jóvairól elmélkedünk, és az Úr dolgait forgatjuk lelkünkben, akkor arról vitatkoznak velünk, hogy minden az Úr kezében van.

Ezért a gonosz szellemek semmit sem tehetnek a krisztusiakkal szemben, mert a legkisebb hatalmuk sincs ellenük. De ha a lelkét mindezekkel szemben erősnek látják, megszegyenülve visszavonulnak. Ily erősnek találta Jóbot is az ellenség, azért eltávozott tőle, Judást azonban ez erősségtől megfosztva találta, azért fogolyként magával is rántotta. Ha tehát az ellenséget le akarjuk nézni, szünetlenül az Úr dolgairól gondolkodjunk, és legyen a lelkünkben mindig örvendező remény, akkor a gonosz lelkek celszövései ködhöz hasonlóak lesznek előttünk. Azt látjuk ekkor, hogy inkább ők futnak tőlünk, mintsem hogy üldözve követnének minket. (P. G. 26, 905.)

Általános tanácsok a látomásokra vonatkozólag.

43. Hogy teljesen félelem nélkül legyetek, halljátok ezt az utasítást: Midőn bármilyen látomás keletkezik, ne ijedj meg azonnal, hanem bárki is az, hívő lélekkel ezt kérdezd először tőle: Ki vagy te és honnan jösz? Ha ugyanis jó lelkektől származik a látomás, akkor megerősítenek téged, és félelmedet örömmre változtatják. Ha ellenben a gonosztól származik, akkor az erős lélek láttára azonnal elenyésczik. A félelmet nem ismerő lelkeknek jele ugyanis ez a kérdés: Ki vagy te? És honnan jösz? Így kérdezősködött Návė fia is, és bizonyos lett. Ugyanígy Dánielnek erre a kérdésére nem tudott tovább lappangani az ellenség. (P. G. 26, 931.)

A lelkiismeretvizsgálatról.

55. Ki-ki naponként magában tartson számadást minden cselekedetéről. Ha vétkezett, hagyja el a bűnt; ha nem vétkezett, ne dicsekedjék, de tartson ki a jóban, ne válják hanyaggá, sem felebarátját kisebbsnek ne tartsa, se magát igaznak ne hirdesse, amint Szent Pál apostol mondotta: Míg csak el nem jön az Úr, ki az elrejtetteket is felkutatja . . .

A bűnök kerülésére pedig ezt jegyezzétek meg: Mindenki a maga cselekedeteit és lelkének hajlamait jegyezze fel, és írja le úgy, mintha másoknak hírül akarná adni. De bizatok, hogy amikor elpirulunk, mert mások megismerik azt, akkor nemcsak a további

bűnöknek, de még a gonosz gondolatoknak is végét vethetjük. (P. G. 26, 933.)

*A szerzetestogadalom
eltörli bűneidet.*

65. Egyszer Szent Antal étkezéshez készülvén, előbb még a Nona hora táján imádkozni akart, és egyszerre lélekben elragadtatást érzett. Úgy látta nagy csodálatára magát, hogy mintegy maga előtt állott, majd pedig valaki őt a levegőn át elragadta. Ezután a levegőben látott állva néhány ijesztő és csúnya alakot, akik az ő útját el akarták zárni. A szembenállóktól az ő kísérői azt kérdezték: Vajjon Antal ártalmukra van? Erre ők számadást követeltek tőle Antalnak születésétől kezdve. Antal vezérei azonban tiltakoztak ez ellen, és azt mondták: Az Úr eltörölte születésétől fogva összes bűneit! Csak azóta kell számadást adnia, amióta szerzetes lett, és magát Istennek szentelte. (P. G. 26, 933.)

A magány szeretete.

85. Egyszer egy fejedelem kérte Antaltól, hogy adjon időt a beszélgetésre. Antal azt felelte, hogy nem időzhetik velük tovább. Erről egy kis példaképpel győzte meg őt.

Azt mondom: Amint a halak a szárazföldön tartózkodva elpusztulnak, ugyanúgy válnak gyengévé a szerzetesek is, ha veletek, világiakkal időznek, és sokáig forognak közöttetek. Amint tehát a halaknak a tengerhez kell visszatérniök, így kell nekünk a

hegyekbe sietnünk, nehogy késlekedve, megfélelkezünk azokról, amik belül vannak. (P. G. 26, 961.)

Szent Antal utolsó intései.

91. Ti pedig vigyázzatok, és a hosszú gyakorlattal megszerzett gyümölcsöt el ne veszítétek; hanem mintha most raknátok le a kezdetet, úgy iparkodjatok megtartani a frisseséget. Ismeritek a cselszövő gonosz lelkeket, hogy habár vadak is, mégis erőtlenekek. Ezért ne féljetek tőlük, hanem mindig Krisztusban reméljetek, és benne higgyetek. Úgy éljetek, mint akik naponként készek a halálra, vigyázzatok magatokra, és emlékezzetek meg a tőlem hallott parancsokról. Semmi közöttök ne legyen sem az elszakadtakkal, sem pedig az eretnek ariánusokkal. Ismeritek, hogy szégyenítettem meg őket, amiért Krisztussal ellenkednek, és az igaz tanítástól az eretnekségre tértek. A ti gondotok az legyen legelsősorban, hogy az Úrhoz, azután a szentekhez csatlakozzatok. És ezért a halál után ők az örök hajlékokban titeket, mint barátaitokat és ismerőseiket fogadjanak. (P. G. 26, 969.)

II.

Szent Jeromos:

Szent Pál remete életéből

Nehéz idők drága kincseket szereznek.

Decius és Valeriánus császárok keresztényüldözése idején, amikor Kornél pápát Rómában, Ciprián püspököt Karthagóban ítélték boldog vértanuhalálra, sokat pusztított az egyiptomi és thébaiszi egyházakban ez a vad vihar. Akkor a keresztények szívesen hajtották fejüket bárd alá; ám a ravasz ellenség lassú kínokat keresett a halálra, hogy a lelküket ölje meg inkább, mint a testüket. És mint Ciprián maga mondja (aki szintén végigszenvedte ezt): Nem engedték azokat megölni, kik Krisztusért meg akartak halni. Kiknek kegyetlenségét, hogy jobban megismerjük, két esetet mondunk el jellemzésül.

A hitében állhatatos vértanút, ki a vastüskéket és tüzes lemezeket győztesen állta, mézzel öntötték le, és a legforróbb napon, hátrakötött kézzel fektették hanyatt, azzal a szándékkal, hogy a körülötte rajzó legyek csipésével törjék meg ellenállását annak, kit a tüzes serpenyők előbb meg nem ingathattak.

Egy másikat, alig fölserdült fiatalembert illatos kertekbe vezettek, s ott ékes liliomok

s lángoló rózsák között puha, tollas heve-rőre fektették; mellette szelid mormolással csörgedezett egy patak, s a szél lágy sutto-gással motozott a lombok között. . . S hogy ne szökhessen meg, finom selyemzsinórok-kal kötötték oda. Mikor pedig mindnyájan eltávoztak, egy szép és rossz nő közeledett hozzá, s kezdte átfonni nyakát gyöngé öle-léssel, hogy testében felgyujtva a gonosz vágyak tüzét, elérje szemérmetlen célját. . .

— Mit csináljon, hova meneküljön, Krisz-tus leventéje nem tudta. Akit a kínzások meg nem törtek, azt most az élvezetek ve-szítsék el? Ekkor — égi sugallatra — leha-rapott nyelvét az arcába köpte annak, aki már csókolgatta, s így a gyönyör érzetét fel-váltotta s elfojtotta a fájdalom.

Egy új kincs kerül elénk.

Ez időtájt tehát, mikor ezek a dolgok tör-téntek, alsó Thébaisznál Pálunk szüleinek halála után gazdag örökséget örökölt növé-rével együtt, ki már férjnél volt. Pál körül-belül tizenötödik évében járt ekkor, a gö-rög nyelvben és tudományban épúgy, mint az egyiptomiban, kiválóan jártas, szelidlelkű fiú, ki nagyon szerette az Istent. Mikor az üldözések vihara kitört, egy távoli, s rejtett villájukba vonult.

„De mire nem kényszerítetd a halandók szívét Aranynak átkozott éhségre?” (Ho-ratius). Pál sógora elhatározta, hogy följe-lenti azt, akit rejtegetnie kellene, s nem tán-toríthatták el őt e szörnyű büntől sem fele-

ségének könnyei, sem a vérrokonság tudata, sem a mindentudó Isten hívő tisztelete. Ehhez járult még kegyetlensége is, mely látszólag jámborságot színlelt.

Üdvünk a menekülésben.

Amikor ezt észrevette Pál, a pusztá hegyekbe szökött. S míg ott az üldözések végét akarta kivárni, kényszerű tartózkodását megszerette. S egyre beljebb hatolva, majd újra visszatérve — mindgyakrabban történt ez — végre egy sziklahegyre bukkant, melynek tövében egy nagy barlang volt nem messze. Elmozdítva a követ, mely elzárta, kíváncsian bekémlelt. (Az emberek mindig szenvedélyesen szeretik megismerni az ismeretlen dolgokat). Belül egy hatalmas folyosót látott, melynek felső nyílását egy vén pálma takarta el terebélyes ágaival. Krisztálytisztá forrás is fakadt bent, melynek vizét, alighogy kiért, nyomban elnyelte egy kis mélyedésben a föld, mely fakasztotta. Volt azonkívül ebben az üreges hegyben számos fülke is, melyekben már egészen rozsdás üllöket és kalapácsokat látott; ezek egykor pénzverésre szolgáltak, aminthogy ezt a helyet egyiptomi följegyzések hamis pénzek műhelyének mondják abban az időben, mikor Antónius Kleopátránál időzött. . .

Megszerette tehát ezt a helyet, melyet szinte Isten maga kínált fel neki, s egész életét itt töltötte: imában és elvonultságban. Ételt és ruhát a pálma adott; amit senki se tartson lehetetlen dolognak, mert Jézust hí-

vom tanuul és az ő szent angyalait, hogy a remeteségnek ama részében, mely Szíria mellett a szaracénokhoz kapcsolódik, magam láttam szerzeteseket, akik közül az egyik már harminc éve bezárva árpakenyéren és tócsa vizen élt, a másik egy régi ciszternában, melyet a szírek kubának hívnak barbár nyelvükön, naponta öt szem fűgével tartotta fenn életét. Ezek hihetetleneknek tűnnek föl a hitetlenek előtt, de minden lehetséges a hívőknek!

Aki magát felmagasztalja, megaláztatik.

De hogy visszatérjek oda, ahonnét elindultam, amikor már földön való mennyei életének 113-ik évét töltötte be Szent Pál és egy másik pusztában Antal a kilencvenediket, ennek, mint maga szokta mondani, az a gondolata támadt (ostobán és hirtelen), hogy nincsen még a remeteségben olyan tökéletes szerzetes, mint ő. De éjszakai álmában megnyilatkoztatta néki az Úr, hogy van nála sokkal buzgóbb remete, akit sietve meg kell látogatnia. Nyomban, mihelyest kivilágosodott, elindult a tiszteletreméltó öreg, reszkető tagjait bottal támogatva, maga sem tudta, merre. Már delelőn állott a nap és perzselőn sütött alá, mégsem tétovázott a már elkezdett úton, mondván: Hiszem, hogy megmutatja nekem Isten az ő szolgáját, kit megígért...

De hogy a tárgyról el ne térjek, Szent Antal folytatta megkezdett útját, csak a vadállatok lábnyomait figyelve; egyáltalán

nem tudta, mit tegyen, merre forduljon. Már a másik nap is eltelt; maradt még egy, amint remélte, hogy Krisztus nem fogja elhagyni. Virrasztva töltötte a második éjszakát imádságban, s a hajnali derengésben észrevett a távolban egy nőstényfarkast, amint égő szomjúságtól lihegve, egy hegy tövébe lopakodik; ezt szemével követve egy barlanghoz ért, miután a vad eltűnt. Bebetekintett, de kíváncsisága nem sokat használt, mert olyan sötét volt belül, hogy nem látott semmit. De — mint az írás mondja — a tökéletes szeretet kizárja a félelmet, óvatosan lépegetve s még lélekzetét is visszafojtva belépett a bátor zarándok s lassan előrehatolt. Közben gyakran megállt, és a hajnali szél zugását vigyázta.

Szentek találkozása.

Végre az ijesztő vak sötétben valami derengésfélét pillantott meg távol; mohón igyekezett feléje. Ezenközben kőbe botlott lába, de ezzel zajt ütött, s a zajra Szent Pál, aki ép közelében imádkozott, nyitvamaradt ajtaját bezárta és bereteszelte.

Akkor Szent Antal a küszöbre roskadva egész hat óráig (déli tizenkettőig), sőt még tovább esengett ott, hogy nyisson ki neki.

— Ki vagyok? — mondotta — honnan jöttem és miért? tudod ugyis. Tudom, nem érdemlem meg, hogy lássalak; de nem megyek addig innen el, míg nem láttalak. Aki a vádakat befogadod, az embereket miért üznéd el? Kerestelek: és íme megtaláltalak;

most zörgetek, hogy nyiss nekem. Ha nem hallgatsz meg, akkor itt halok meg küszöböd előtt, legalább te temeted el holttestemet...

Igy könyörgött s a választ várta. Végre megszólalt, kit kérlett:

— Senkisem esedezik fenyegetőzve, senkisem élhet vissza könnyeivel; s te csodálkozol, hogy nem engedlek be, amikor meg akarsz halni?

S mosolyogva kinyitotta neki az ajtót.

Akkor kölcsönösen megölelték és saját nevükön szólították egymást, Istennek közősen adtak hálát, és miután szent csókkal illették egymást, leültek és Szent Pál e szavakkal fordult Szent Antalhoz:

— Ime, akit oly nagy fáradsággal kerestél, azt most a vénségtől kicserzett tagokkal, gondozatlan ősz hajjal magad előtt láthatod. Azt láthatod hát, aki hamarosan visszatér a porba... Mivel azonban a szeretet mindent elvisel, meséld el nekem, kérlek, hogyan élnek most az emberek? Épülnek-e új házak a régi városokban? Kit ural most a világ? Vannak-e még olyan szerencsétlenek, kiket az ördögök a pogányság törében tartanak?

Szentek versengése.

Beszélgetésük közben feltekintve észreveszik, hogy egy holló szállt a pálmafára; a madár azután könnyedén lerepülve egy egész kenyeret tett a csodálkozók elé és elszállt.

— Ime — szólt Szent Pál — az Úr ebédet küldött nekünk: valóban Kegyes, valóban Irgalmas! Hatvan éve már, hogy fél kenyeret kapok naponta, de a te jöttödre Krisztus megduplázta katonáinak porcióját.

Hálát adva tehát az Úrnak, mindketten leültek a kristályos forrás partjain.

De ki szegje meg előbb a kenyeret? Az ebből támadt vetélkedés csaknem estélig tartott. Szent Pál a vendégjogra hivatkozott, Szent Antal a korkülönbséget emlegette. Végre megegyeztek abban, hogy két csücskénél megfogva a kenyeret, egyszerre törjenek majd belőle s az lesz mindegyiké, ami a kezében marad. Utána egy keveset ittak a forrásvíz fölé hajolva, s Istennek dicséretet zengedezve, virrasztással töltötték az éjjelt.

Készen a halálra.

Mivel azonban Szent Pál halálának közeledtét érezte, így szólt Antalhoz:

— Régóta tudtam már, Testvérem, hogy itt lakol nem messze tőlem, már régóta társamnak ígért remeteségemben téged az Úr... Most azonban, hogy örök pihenésem napja érkezett s amint mindig kívántam: feloszlani s Krisztussal egyesülni, pályámat lefutottam s még csak az igazság koszorúja vár rám: téged küldött az Úr, hogy testemet a földbe temesd, vagyis hogy add vissza a földet a földnek. Ezt hallva Antal, sírva és rimánkodva kérte, ne hagyja el, hanem vigye magával útitársnak.

De Pál komolyan intette:

— Nem szabad magadat keresned, másokra is kell gondolnod. Jó volna ugyan, ha tested kölöncét elhajítva, te is csak a bárányt követhetnéd, de jobb a testvéreknek, ha a te példádon buzdulhatnak. Azért tehát siess, kérlek, ha nincs terhedre, és hozd el nekem azt a palástot, melyet Athanáz püspök adott neked, és takard be majd veled a testemet.

Ezt pedig nem azért kérte Szent Pál, mintha túlsokat törődött volna azzal, hogy betakarva vagy csupaszon fekszik-e majd a holtteste, hisz annyi idő óta csak pálmalevelekből szőtt ruhája volt, hanem hogy Antalt eltávolítva, megenyhítse halála fölött érzett fájalmát.

Csodálatosak az Úr utai.

Csodálkozott Antal, hogy Athanázról és palástjáról hallott, de semmit sem mert felelni többet, mert Pálban Krisztust látta és szívében Istent tisztelte. Csöndesen könnyezve megcsókolta tehát szemét és kezét, s visszasietett monostorába, (melyet később a szaracénok elfoglaltak). Ám lábai nem igen tudtak lépést tartani siető lelkével, hisz vézna testét magas kora s böjtjei eléggé megtörték, de akarata mégis legyőzte éveit: fáradtan s lihegve végül is hazatért útja végeztével. Ekkor két tanítványa futott eléje, kik már régóta szolgálták:

— Hol maradtál olyan sokáig, Atyánk! — kérdezték.

— Jaj nekem, bűnösnek — felelte — ki igazságtalanul hivatom magam szerzetes-

nek! Most láttam Illést, láttam Jánost a pusztában, s valóban láttam Pált a paradicsomban . . .

S összeszorítva ajkát, öklével a mellét verte. Amikor kihozta cellájából a palástot, s tanítványai faggatni kezdték, hogy magyarázza meg jobban, mi történt, csak ennyit válaszolt:

— Van ideje a beszédnek, és van ideje a hallgatásnak.

A dicső temetés.

Akkor útra kelve, pedig egy falat kenyeret sem vett magához, azon az ösvényen tért vissza, amelyen jött. Most egyedül őt szomjazta, őt kívánta viszontlátni és szemlélni szemével és lelkével! Mert félt, ami meg is történt, hogy távollétében adja vissza lelkét Krisztusnak Pál.

Amikor tehát már a második nap virradt fel, s három órát gyalogolt célja felé, egyszer csak angyalok seregében, prófétáktól és apostoloktól körülfogva, fehér fényben ragyogva Pált látja a magasba szállni. Nyomban arca borulva hamut szórt fejére és sírt és jajgatott:

— Miért hagysz el Pál? Miért távozol bucsúzás nélkül? Oly későn ismertelek meg s oly hamar el kell válnunk?

Később elmesélte Szent Antal, hogy az út hátralevő részét oly gyorsan tette meg, mintha szárnyai nőttek volna. S nem hiába! Mert amint belépett a barlangba, térdre borulva, égre emelt arccal, imára terjesztett karokkal látta Pál holttestét. Először ugyan

azt hitte, hogy még él, s vele együtt kezdett imádkozni. De miután nem hallotta sóhajtasait imádság közben, mint azelőtt szokta, zokogva és csókolgatva megértette, hogy e szent férfiúnak még a holtteste is szertartásszerűen imádja Istent, Kinek mindenek élnek.

A palásttal letakarva és a barlang elé kihozva a testet, himnuszokat és zsoltárokat énekelt keresztény szokás szerint Antal, de elszomorodott, mert hogy nem volt ásója, mivel a sirt megáshatta volna. Sok habozás és töprengés után így szólt magához:

— Ha visszatérek monostoromba, az háromnapi út, ha itt maradok, semmire sem jutok. Méltó hát, hogy itt haljak meg, s harcosod mellé omolva Krisztusom, itt leheljek utolsót . . .

Ilyeneket forgatva elméjében, ime, két oroszlán rohant elő a puszta belsejéből lobogó sörénnyel. Amikor ezeket meglátta, először megijedt, majd Istenre gondolva, eltűnt félelme, mintha csak galambokat látna.

Az oroszlánok egyenesen a szent Őreg holttestéhez tartottak és farkcsoválva lábaihoz telepedtek, fájdalmas és szörnyű ordításukkal jelezve, hogy ők is siratják őt, már ahogy tőlük telik. Azután nem messze elkezdték makacsul túrni a földet és szinte versenyre kelve egymással, széthányták a fővényt, úgyhogy egy ember befogadására alkalmas helyet ástak. Majd mintegy a munkájukért a bért várva, fülüket hegyezve s meghunyászkodva Antalhoz oldalogtak s kezét s lábát nyalogatták. Amikor észrevette,

hogy áldást kérnek tőle, még pedig haladéktalanul, Krisztus dicséretében tört ki, hogy még az esztelen állatok is megérik az Istent, s így szólt:

— Uram, kinek tudta nélkül egy falevél sem hull le az ágról s egy verébfióka sem esik a földre, áldd meg őket, ahogy akarod.

És kezével intve, megparancsolta nekik, hogy távozzanak.

Amikor pedig eltávoztak, a Szent testének súlya alatt görnyedezve, a sírba helyezte őt, s egy kis dombot is emelt föléje a homokból. Amint aztán megvirradt a másnap, hogy a végrendelet nélkül hagyott javakból valami emléket vigyen magának a jámbor örökös: Pál tunikáját vette magához, melyet gyékény-szőnyeg módjára az maga font pálmalevelekből, s így monostorába visszatérve, tanítványainak sorjában elmondott mindent. Husvét s Pünkösd ünnepein mindig Pál tunikájába öltözködött.

Tanuljunk a példából.

Talán meg szabad kérdeznünk e kis munka végén azoktól, akik gazdagságukat nem is bírják összeszámolni s házaikat márvánnyal burkolják s nyaralóikba vagyonoikat ölnék, vajjon mi hiányzott ennek a szent öregnek a földön? Ti gyöngyös serlegekből isztok, ő két tenyere öblében szűrte a vizet. Ti aranyból szőtt tunikákban páváskodtok, az ő testét rabszolgáitok leghitványabb condrája sem fedte. De viszont számára az ég tárult meg örökre, míg

titeket aranyaitokkal együtt a pokol fog elnyelni. Ő megőrizte, bár mezitelenül, Krisztus palástját, míg ti selyembe öltözködve az Úr köntösét elszaggattátok. Pált hitvány sivatagi homok födi, de sírjában a dicsőséges föltámadást várja; fölöttetek drága kripták emelkednek, hogy cselekedeteitekkel együtt az örök tűznek adjanak. Legyetek hát irgalommal magatok iránt, kérlek, legyetek irgalommal gazdagságtok iránt, melyet anyyira szerettek. Miért takarjátok halottaitokat is arany ruhákba? Miért nem szünik meg hivalkodástok a gyász és a könnyek között? Vagy a gazdagok hullái csak a selyemben tudnak feloszlani?

Kérlek tehát, bárki olvasod is e könyvet, hogy emlékezzél meg a bűnös Jeromosról. Aki, ha az Úr szabad választására bízna, bizony sokkal inkább választaná Pál tunikáját érdemeivel együtt, mint a királyok bitorát országaikkal együtt!

MÁSODIK FEJEZET.

A REMETESÉGTŐL A SZERZETESSEGIG*

A remeték sorsában Egyiptomban még Szent Antal életében jelentős fejlődést tapasztalhatunk. Két ember munkájára vezethetjük ezt vissza. Az első Szent Pachomius, mert ha Antalt nevezük általában a szerzetesek atyjának, akkor Pachomiust nevezhetjük a kolostorban lakók atyjának. Ő építette ugyanis az első kolostorokat, és megállapított napirenddel először ő szabályozta a szerzetesi életet.

*Szent Pachomius életéről olvashatunk a *Vitae Patrum*ban is, de találunk adatokat az *Acta Sanctorum* májusi kötetében is, meg részleteket korabeli más írónál is. Ezek*

* Hilpisch, id. mű: 35—48. — Ladeuze, Etude sur le Cénobitisme pakkomien (1898). — I. M. Besse, Les règles monastiques antérieures au concile de Chalcedoine: Revue de l'Orient chrétien 4 (1899). — E. F. Morison, St. Basil and his Rule. A study on early Monasticism. Oxford 1912. — W. K. L. Clarke, St. Basil the Great. A study in Monasticism. Cambridge 1913. — F. Laun, Die beiden Regeln des Basilus, ihre Echtheit und Entstehung: Zeitschr. für Kirchengesch. 44 (1925). — *Kiadások: Vita Pachomii* (latine a Dionysio Exiguo versa) P. L. 73. — *Pacomiana Latina* (ed. A. Boon) 1932 Louvain; — *Regula Pachomii* (latine ab Hieronymo versa) P. L. 23. — *Basilius: Regulae fusius tractatae Regulae brevius tractatae*. P. L. 31.

alapján először az életéből ismertetünk néhány tanulságos mozzanatot.

Pachomius származására nézve egyiptomi kopt volt, még pedig falusi és pogány gyermek. Krisztus tanát katona korában ismerte meg. A Krisztust hívők szeretete volt vezetője a kereszténységhez. Hamarosan a puszta-ságban találjuk őt Palemon remete társaságában. Itt tanulta meg a szerzetesek gyakorlatait, és maga is kezdte gyakorolni. Eszményképe azonban mégsem a remete volt.

Krisztus tanítását a szeretet cselekedeteiben ismerte meg. De a természete is ezzel egyezett meg, mert maga is mindig kész volt másokon segíteni. Így szólt önmagához: „Megvan mindened magad számára, de haszon nélkül ülsz a celládban.” Ugyanakkor egy szózatot hallott: „Menj és gyűjts tanítványokat, tanítsd meg őket az élet útjára”.

Elhagyta tehát Palemont, és Tabennisi mellett kunyhót kezdett építeni. Első tanítványként édestestvérét, Jánost vette maga mellé. A két testvérben két irányzat találkozott. Pachomius testvéreket akart gyűjteni és közösséget alapítani, János pedig ragaszkodott a remeteséghez. Hogy a magányukat semmi meg ne zavarja, határozottan ellene volt mások felvételének. Pachomius tehát igazi munkáját csak testvére halála után kezdhette meg.

Pachomius megfelelő férfi volt az általa összehozott közösség számára, mert nemcsak, hogy tele volt szeretettel és odaadással, hanem örömét találta az áldozatokban és igazi szervező tehetség volt. Mint egyip-

tomi, tudott számot vetni, rendezni, beosztani, — és mint katona, tudott parancsolni. Kolostorában a rend, a „taxis” volt az eszmény. Amit a remeték a maguk akaratából és a maguk kedve szerint cselekedtek eddig, azt Pachomius mind rendezte: a munkát, az imádságot, az evést és a böjtölést, stb. A szerzeteseket munkakörük szerint osztotta be, és minden csoportnak meg volt a munkafelügyelője. A napirend főbb pontjaihoz, a munka megkezdéséhez, az asztalhoz, az imádsághoz harsány trombitaszó adott jelt. Minden pontosan ment, mint a karikacsapás. Még a szerzetesek is sorban és oszlopban mentek a munkára. Az eszközök is rendben egy külön házban voltak, a könyvek ismét egy másikban.

Valami új gyakorlat nem volt Tabennisiben. Az együttélők azt folytatták, amit a különélők is megtettek, sőt bizonyos enyhítést lehetett látni. Az átlag lett a mértékadó, ezért az imádságokat is korlátozták, a böjtöt is az átlagtehetséghez szabták.

Gyorsan elterjedt az együttélés eszméje. Még Pachomius életében kilenc kolostor csatlakozott az ő szabályaihoz. De mindezek a kolostorok egységet alkottak. Évenként kétszer egyetemes káptalanra jöttek össze, ezen számot adtak helyzetükről, azután következett a hivatalok kiosztása, vagy esetleg a büntetések megszabása.

Ennek a fajta szerzetességnek veszedelme a munkája volt. Mindent ehhez irányítottak; a kolostorok nagy gazdasági szervezetet alkottak, melyben a munkások a szerzetesek

voltak. Ennek következménye lett már Pachomius közvetlen utódja alatt is a nagy gazdagság. Példának elég annyi, hogy ezeknek a kolostoroknak saját flottájuk volt a Niluson.

Mégis nagy jelentősége van Pachomius alkotásának, mert a fejlődés az általa megkezdett irányban folytatódott. A legfontosabb az volt, hogy az együttélő szerzetesek világában kifejlődött az engedelmesség törvénye.

Nem véletlen, hogy éppen az egyiptomi szerzetességben kapta meg az engedelmesség fogalma a maga éles meghatározását. Az egyiptomiak előtt ismerős volt az Isten, mint mindenható parancsoló; a fáraóban is a parancsoló istent tisztelték; az egyiptomi vallásosság lelke a szolgálat volt, az istenség akarata előtt való meghajlás. De a szerzetes engedelmissége új értelmet kapott, mikor az engedelmisség által lelkét Istennel kapcsolta egybe. Saját akaratáról és saját kívánságáról való lemondás nem jelentett mást számára, mint a léleknek akadály nélküli egybekapcsolódását Istennel, amely egybekapcsolódást még saját énje sem akadályozza.

Ez természetesen a legjobbnak és a legértékesebbnek átadását jelentette: az akarat fölött való rendelkezést, hogy így betöltsék az Úr szavát: „Adhuc animam suam”. Aki tökéletes akar lenni, tagadja meg magát, s mondjon le még a maga akaratáról is; fejtse fel mintegy a maga akaratát, mikor alázatosan mások vezetése alá rendeli ma-

gát. Az ilyen és hasonló bölcs tanítások mellett találunk természetesen túlzásokat is, amikor az engedelmességet értelmetlen parancsolatokkal akarták próbára tenni. Szent Benedek érdeme lesz éppen, hogy a túlzásoktól megtisztítva kialakítja az engedelmességnek maradandó eszményképét.

Megkezdődött tehát a szerzetesség kialakulása. Már nem mindenki lehetett szerzetessé, mert Pachomius megvizsgálta a jövővényeket, s a használhatatlan elemeket kizárta. A napirendet is szabályozta, de ezzel karöltve kialakul a kolostori szertartások képe is. Azután megjelenik legelsőnek az egyforma ruha. Majd nemsokára a fogadalom is, mert Isten és a közösség színe előtt kötelezték magukat az engedelmességre. Pachomius kortársa már írást is követel, melyben a szerzetes határozottan lemond a maga tulajdonáról, és megígéri, hogy a testvérek szokása szerint fog élni.

A pusztá szabad tere helyett falakkal körülvett tér lett az új életforma színhelye, de a falak csak külsőleg korlátozták ezt az életet. Tagadhatatlan ugyan, hogy eredeti frissességéből és természetességéből több ment veszendőbe, de sok magasabbat és értékebbet nyertek helyette. Pachomius alapításai megszűntek, de az általa megindított szellem eleven maradt, és új formákat alkotott.

Az utat az „eremitum”-tól a „coenobium”-ig cezárei Szent Vazul folytatta. Eddig a szerzetesség egyiptomi vagy szíriai szellemvilágból fakadt. Vazullal lépett nem-

csak külsőleg a hellén kultúra területére, hanem általa a görög szellemvilág bejutott a szerzetesek gondolatvilágába is. Ezáltal nemcsak gazdagodott és nemesedett, hanem a kopt remeteség sok egyoldalúságát is legyőzte.

Szent Vazul természeténél fogva lelkesedett az aszketikus ideálért. Jó barátságban volt Eustathiussal, Sebaste püspökével, akinek szigorú életmódja megerősítette lelkesedését, de egészséges érzéke, élettapasztalata és szellemi kultúrája megőrizte annak túlzásaitól.

Még nagyobb hatással volt lelki fejlődésére a családi hagyomány. Közöttük még az őskeresztény aszkéta ideál otthonos volt. Így tehát Szent Vazul szerzetessége családjából nőtt ki. Eszményképe tehát nem a maga korában „modern” menekülés a közös életből, hanem a szent életnek ősi ideálja a családon belül. Szent Vazul családi háza főként nővéreinek, Makrinának hatása alatt vallásos közösséggé, családi kolostorrá lett, amelyhez csatlakoztak az ismerős és rokonsági hölgyek.

A korabeli új szerzeteseszményt Szent Vazul tanulmányútja alkalmával ismerte meg, melyet Egyiptomban tett. Visszatérése után a családi kolostor közelében alapított egy monasztériumot, amely a két eszményképet egyesítette: igazi kolostor volt, csak a szerzetesek számára, más emberek nem juthattak be, — de ebben a házban az élet a családi élet képét mutatta. A szerzetesek mintegy baráti körben egyesültek és a lelki egy

ségben, a szeretetben kapcsolódtak egybe, azután közös szellemi munkával, imádsággal és szent beszélgetéssel foglalkoztak. Valami idilli szellem uralkodott Szent Bazilius monaszteriuma felett, de minden romantika ellenére valami komoly és hatalmas kezdődött ott meg csendben.

Mert, ha Szent Vazul az öregektől tanult is, mégis valami alapvetően újat hozott; és éppen az ő két újítása miatt nevezi őt Szent Benedek is atyjának. Először Szent Vazul volt a cenobita gondolatnak befejezője. A remetegondolatot elhagyta és a közös élet egyetlen formájának a monasztikus életet jelentette ki. A remeteség ugyanis a közösségből való kiszakadás volt, mert Pachomius még nem tudta a remete ideált kikapcsolni a szerzetesi gondolatvilágból. Nála még a közösség értékelése csak külső volt. Hogy ő testvéreket gyűjtött, azt azért tette, hogy lelküket megmentse, és segítsen az egyeseken, akik egyedül elvesznének. Rendelkezései is erre vonatkoznak, nem pedig egy közösség benső kialakítására. Pachomius közössége csak együttlét, de nem együttélés volt. A kolostor helyet adott az egyesnek, az aszkézis, az imádság és a munka számára. A közösség csak az egyesnek oltalmazója volt. Ezért hangoztatta Pachomius annyira a rendet, ezért vitte be a katonai táborélet törvényeit a vallásos életbe. Kolostora nem volt család. A sok törvény és tilalom sem mozdította elő a közös életet. Sőt Pachomius a régi alaphibával: a remeteség individualizmusával egyál-

talában nem szakított. Volt kolostor, ahol a közös fal csak arra szolgált, hogy falával a külön-külön élő testvéreket megmentse a puszta sivárságától és a vadállatok fenyegetésétől.

Ezeket az alapvető bajokat Szent Vazul győzte le, mert nála nem a szükség építette kolostorát, hanem a keresztény eszmény. A görög ember ideálja a „polis”: a rendezett város. A remeteség őelőtte már tétlen és terméketlen élet, mely nem felel meg az Úr szavának, ezért élesen kritizálja is. Azt mondja, hogy Krisztus megtiltotta, hogy az ember magát keresse, a remete pedig csak magáért él. Mindnyájan egy reményre vagyunk hivatva, egy testet alkotunk, egy fejünk van, — de a remete nem ezt az egységet szolgálja, hanem a saját vágyait. A remetének sok parancsot nem is lehet teljesítenie, és egy sereg erényt lehetetlen gyakorolnia. Hol van például alkalma az alázatoságra, a türelemre, de mindenekelőtt hogyan gyakorolhatja a szeretetet, mely pedig a törvény teljessége. Mivel pedig éppen a legfontosabb, a szeretet hiányzik, azért nem lehet tökéletes és nem lehet eszményi.

De Szent Vazul még felségesebb képet is mutat, amely teljes kifejlődését majd Szent Benedeknél találja meg. Kimutatja, hogy a közösségben való élet az állandó gyakorlatot jelent a jóban. Igazi küzdőtér, az a tökéletességre vezető út, az Úr parancsainak teljesítése, az apostoli élet megvalósítása. A legfőbb képet pedig akkor adja a szerzeteséletéről, mikor rámutat, hogy a kö-

zős élet nem más, mint az Egyház mása: a tagok egy testet alkotnak, melyet egy szellem éltet, egy véráram jár át, és amelyben minden tag az egész testnek szolgálatában áll. Ilymódon Szent Vazul nemcsak felül-emelkedett a remeteségen, hanem a szerzeteséletet eszményi magaslatra emelte, és pozitív értékeit feltárta.

A másik pedig, amit Szent Vazul adott a szerzetességnek, az éppen az eszményképnek áttelekítése. Az egyiptomi szerzetességet fenyegette a veszély, hogy imádkozó munkásokká, vagy vezeklő imádkozókká alakul át. A part nélkül szétáradó folyamat az elsekélyesedés fenyegette, mert jött a megszokott, az üzletszerű, jött sok gyakorlatnak lélek nélküli végzése, hiszen a lelkesedés első ideje elmúlt.

Szent Vazul új vért, új lelket teremtett, amikor a szerzetesség eszményeként Isten akaratának teljesítését mutatta be. Nem abban van a szentség, amit az egyes magától kigondolt, hanem, amit az Isten akaratából teljesít. Megkezdődik az önakarat ellen való küzdelem. „Quidquid quis fecerit ex propria voluntate, . . . alienum est a pietate.” Nem az a fontos tehát, hogy mit és mennyit tesz a szerzetes, hanem a lelkelet, amelyből ez fakad. Ezért vannak regulájában ilyen fejezetek: Milyen lélekkel kell dolgoznunk? Hogyan kell a büntetést fogadnunk? Milyen lelkelettel kell szolgálnunk és szolgálatot elfogadnunk?

Ebből magától adódik az állásfoglalása a remetéknél szokásos önfenyítésekkel szem-

ben. Ő is még a legkisebb mértéket veszi fel ételre, italra, alvásra, ruházkodásra, de már azt mondja: „Böjtölünk, ha Isten parancsa azt kívánja, — és eszünk, ha Isten parancsa azt kívánja, hogy a testet erősítsük”. Az önmegtágadásban tehát mértéknek és értelemnek kell uralkodnia. Pachomius csak a sokaságra való tekintettel tett valami enyhítést. Szent Vazulnál ez a szerzetesség eszményképéből nőtt ki magától. Az ételre és italra vonatkozóan nem is ad határozott szabályokat, hanem csak az alapelvet adja meg: a szükségessel megelégszik. A kolostor szerinte Isten háza, s nem csupán olyan hely, ahol együtt élnek emberek, és gyakorolják a maguk önmegtágadását, hanem olyan hely, ahol mindenki az Istenért él. Ezen a helyen minden Istené és mindent, még a szerszámokat is úgy kell kezelni, mint Istennek szentelt dolgot. Ezzel megelőzte a veszedelmet, hogy a kolostorok csak munkaadó helyek, nagyvállalkozó üzemek legyenek. És amikor a közös életet természetfeletti világba emelte, megőrizte a kaszánya szellemétől is.

Nem utolsó érdeme Szent Vazulnak az is, hogy a szerzetességet, visszavezette a kultúrához. Ebben is egészen görgönek bizonyult. A keleti szerzetesség nem volt egyenesen ellensége a kultúrának, de nagyon fenyegetett a veszély, hogy a tisztán kézimunka a kolostorokat imádkozó, de egyébként műveletlen munkások gyűjtőhelyévé tegye. Szent Vazul kolostora fölött azonban ott lebegett valami Athén lelkéből. Az ő

monasztériuma „museum” a műzsáknak is otthona lett. Nemcsak az imádság és a munka kapta meg a maga helyét, hanem a studium is bekerült a kolostori napi-rendbe. Most már nemcsak a gyékényszőnyeg vagy a kosár a szerzetesek ismertető jele, hanem a toll és a könyv is. .

Mindezek már mutatják, hogy milyen fontos szerepe van Szent Vazulnak a szerzetesség fejlődésében. Kelet számára ő jelenti a végső pontot, mert utána a szerzeteseszme nem fejlődött tovább. Amit később ujításszer-rűt látunk, az nem más, mint a hanyatló szer-zetességnek reformja Vazul gondolatvilágá-nak alapján. Ellenben nyugat számára útmu-tató lett; számunkra nem befejezés, hanem kiindulás.

I.

Rufinus :

Szent Pachomius élete

Szent Pachomius látomása.

22. Pachomiusnak egyszer éjjel imádság közben angyal jelent meg, és mondotta:

„Pachomius, Isten azt akarja, hogy sok remetét gyűjts össze. Tanítsd őket a regula szellemében, melyet kaptál. Igyekezzél őket kedvessé tenni az isteni Fölségnek.” De már jóval előbb is kapott egy lapot, melyre a következők voltak írva:

„Engedd meg mindegyiknek, hogy ereje szerint igyék és egyék, de kötelezd őket a munkára olyan arányban, ahogyan esznek. Ne akadályozd meg se azt, hogy mértékkel egyenek, se azt, hogy böjtöljenek. A nehezebb munkákat az erősebbeknek add és azoknak, akik kellően esznek, a könnyebb munkákat a gyöngébbeknek és azoknak, akik böjtölnek.”

„Építs nekik különböző cellákat és mindegyikben hárman lakjanak együtt. Minden ételük ugyanazon helyen készíttessék el, s mind együtt étkezzenek.”

Éjszaka lenruha legyen rajtuk és öv. Mindegyiknek legyen egy fehér kecskeszőr köppenye, s azt ne tegyék le soha, evésnél és alvásnál sem. De amikor szentáldozáshoz

járulnak, tegyék le az övet, gallért és csuklyát húzzanak.”

Az angyal azt is megmondotta Pachomiusnak, hogy tizenkét imádságot mondjanak a nap folyamán, tizenkettőt este és tizenkettőt éjszaka.

Erre Pachomius azt mondotta: „Ez ugyan csak kevés.” De az angyal így válaszolt: „Csak ennyit parancsolok, hogy a gyöngébekek is könnyen elvégezhessek. A tökéleteseknek pedig nincs szükségük erre a szabályra, mert akkor is, midőn visszavonulnak cellájukba, szívük nagy tisztaságában az Isten szemléletéből táplálkoznak és állandóan imádkoznak.”

Ezen beszélgetés után a mennyei követ eltávozott. Pachomius pedig szokása szerint hálát adott Istennek, és nem kételkedett többé a látomásban, melyet hármaskönyvben közölt meg. (P. L. 73, 242.)

A látottak megvalósítása.

23. Pachomius hálát mondott Istennek, és a nyert látomásban bizva kezdte azokat felvenni, akik lelki változásuk következtében őáltala akartak Istenhez jutni. Miután kellően kipróbálta őket, rájuk adta a szerzetesöltönyt. Megtiltotta nekik, hogy a világ dolgaihoz ragaszkodjanak, és lépésről-lépésre vezette őket előbbre az aszkézis útján.

Mindenekelőtt arra buzdította őket, hogy egészen mondjanak le a világról, hozzátartozóikról, de önmagukról is, az evangélium tanítása szerint, hogy így keresztjüket fel-

vegyék, és Krisztus szent nyomdokában járjanak. Minthogy állandóan így tanította őket, az Irás szavai szerint jó gyümölcsöket termettek, melyek megfeleltek hivatásuknak.

Látták, hogy mesterük öregségében is hogyan gyötörte magát; egyedül viselte gondját az egész kolostornak, s azon volt, hogy szerzeteseinek szolgáljon. Láthatták, hogy az aggastyán mily szorgosan terít nekik asztalt, és látja el őket mindennel, midőn a meghatározott órákban étkezésre gyűltek össze; hogyan ültetett, öntözött maga a kertben; hogyan adott készségesen választ mindenkinek, aki a kapun zörgetett; hogyan ápolta éjjel-nappal a betegeket s gondoskodott gyógyításukról; hogyan adta mindenben a legjobb példát tanítványainak.

Akik csak nemrégén léptek be, azok is így buzgólkodtak minden gyakorlatban; mivel azonban még nem lehetett meg a kellő belátásuk, hogy Istennek tetsző módon gondoskodhattak volna önmagukról, a Szent intette őket, hogy minden gonddal hagyjanak fel. Ezt mondotta:

„Amire hivatva vagytok, azt gyakoroljátok előbb egyideig! Tanulmányozzátok a zoltárokat, szerezzetek tudást, a többi könyvekből, legfőképen azonban a szent evangéliumból. Ha az Urat szolgáljátok és egymást kölcsönösen szeretitek, akkor tökéletesek lesztek; és ha buzgók vagytok a parancsok teljesítésében, akkor szerzitek nekem a legnagyobb örömet.”

Regulájában határozott formákat állított fel és üdvös előírásokat adott: egyszerű ru-

házkodás, mértékletes táplálkozás, megfelelő pihenés, alvás . . . Azokat, akik erre alkalmasak voltak, a kolostor külső ügyeinek intézésére használta. Rövid idő alatt gyarapodott a testvérek száma, úgy, hogy százon felül voltak. (P. L. 73, 243.)

Tisztelet a felszenteit papok iránt.

24. Midőn szokás szerint a nagy ünnepeken szentáldozáshoz akartak járulni, papokat hívtak a legközelebbi városokból, hogy általuk legyen részük ebben a lelki örömben. Szent Pachomius nem tűrte el, hogy egyetlenegy is közülük pap legyen. Azt mondotta ugyanis, hogy sokkal jobb és hasznosabb a remetéknek, hogy nemcsak nem keresnek semminemű méltóságot és dicsőséget, hanem ki kell zárni minden olyan alkalmat, mely gyakran káros vitákra és féltékenységre vezethet a testvérek között. Mert amint ha csak egy kis szikra esik is az érett gabonára, nem alszik el mindjárt, hanem néha hamuvá égeti egy egész évnek a termését, úgy amint behatol a remeték lelkébe a becsvágy veszedelmes érzelme, mely által a mások fölé való emelkedést kívánják, vagy a papi méltóságot, ha nem úzik ki rögtön szívükből ezt a heves vágyat, mely kísérti őket, elveszítik az áhitatos lelkületet, melyet annyi fáradsággal és annyi virrasztással szereztek meg.

Ezért nagy szelídséggel és a lelkiismeret nagy tisztaságával kell tisztelniök az egyháziakat, mint akik nekik igen nagy lelki hasznukra vannak, anélkül, hogy bármilyen

méltóságra való felemelkedést kívánnának. „De ha úgy esnék — mondotta —, hogy lennének a remeték között olyanok, akiket a püspökök már előbb felszenteltek, akkor az ő szolgálatukat vegyük inkább igénybe, mint másét.”

Szent Pachomius nemcsak nagy buzgalommal hirdette ezeket a dolgokat, hanem maga is pontosan megtartotta. Ha pap jött hozzá, hogy az ő szabályát kövesse, megadta neki azt a tiszteletet, mellyel tartozott az Egyháznak és a papi karakternek; s a másik a maga részéről alávetette magát a remeték életmódjának és engedelmeskedett neki, mint atyjának, igen nagy alázatossággal. (P. L. 73, 244.)

Az apostoli buzgóság.

26. Láta egyszer Pachomius, hogy a szomszédos községek szegény lakosai egész életükben nyáját legeltetnek, s nem részesednek az Úr Jézus Krisztus szakramentumában. Így meg vannak fosztva attól a boldogságtól, hogy hallják a Szentírás szavait, melyet mindenütt ünnepélyesen olvasnak fel szombaton és vasárnap. Rávette ezért Tanyra érsekét, Szent Apriont, hogy építtessen városukban, mely csaknem teljesen elhagyott volt, egy templomot, hogy ott jöhessenek össze az isteni misztériumokban való részvételre.

A templom meg is lett, de még egyelőre nem neveztek ki oda papot az áldozat bemutatására, sem lektort. Ekkor Szent Pachomius

ment el remetéivel a templomba, midőn a nép ott egybegyűlt, és felolvasott nekik a Szentírásból. Így tett azután később is mindig, ha a papjuk távol volt. Oly nagy örömmel töltötte be ezt a hivatalt, testi és lelki szemei annyira figyeltek arra, amit olvasott, hogy inkább angyalnak látszott, mint embernek. Sokan annyira csodálták erényét, s úgy meghatódtak példáján, hogy elhagyták a bálványimádást, és Krisztus hívei lettek. Szeretete és részvétele felebarátai iránt oly nagy volt, hogy amikor látta azokat, akik a Sátán részesedése miatt szolgáltak a bálványoknak az igaz Isten imádása helyett, elképzeltetlenül sírt vesztükön, és a könnyek árja ömlött szeméből üdvösségükért. (P. L. 73, 246.)

A test az Isten igájában.

46. Aki mindig ilyen szent elmélkedéssel foglalkozik, megszerzi a lélek tisztaságát, a szív alázatosságát, a hiú dicsőség megvetését, és igyekszik lemondani e világ minden okosságáról. Így, kedves testvéreim, a léleknek, mely egészen szellemi, fel kell állandóan használnia bölcsességét, hogy legyőzze testének földi anyagát, és olyan okosan működjék vele közre, hogy elfogadtassa a testtel a tökéletesebbet.

Mikor este aludni megy, így szóljon testének részeihez: „Amíg együtt vagyunk, engedelmesskedjetez nekem, mert csak helyes dolgokat tanácsolok nektek, és szolgáljuk az Urat örömmel.”

Kezeinek ezt mondja: „Eljön az idő, mikor minden erőtök elhagy. Nem lehettek többé a harag eszközei, nem vehetitek el a másét, kénytelenek lesztek nyugodni.”

Lábainak ezt mondja: „Elérkezik egyszer az a nap, amidőn nem tudtok többé a gonoszság útján járni, sem rosszcselekedetek véghezvitelére futni.”

Hasonlóképen beszéljen általában testének minden részéhez: „Mielőtt a halál elválaszt bennünket — ezt az elválást az első ember bűne okozta —, küzdjünk nagylelkűen, maradjunk meg erősen jófeltételeinkben, szolgáljuk a mi Urunk Jézus Krisztust gonddal és bátorsággal. Így második eljövetelkor saját kezével fogja letörölni az ő szolgálatában eltöltött néhány esztendőnek izzadságát, és megadja az ő soha el nem múló országát. Ontsatok könnyeket, szemeim, és mutasd meg, testem, hogy nekem vagy alárendelve, nemes szolgaságban.” (P. G. 73, 266.)

Az alázatosság példája.

47. Szent Pachomius imádság után belépett a kolostorba. Láta, hogy a testvérek nádat fonnak, ő is közéjük állt dolgozni. Az ő szolgálatára adott gyermek éppen hetes volt és arra ment. Mikor látta, hogyan csinálja ezt a munkát a Szent, így szólt: „Atyám, nem csinálod jól, Theodor apát ezt másképp csinálja.”

A Szent rögtön felállt, s így felelt: „Mutasd meg, fiam, hogyan kell csinálnom.”

A gyermek megmutatta neki. Erre Pachomius visszaült helyére, s nyugodt lélekkel kezdte újra a munkát. Ezzel megmutatta, hogy hozzászokott ahhoz, hogy lelkében a legcsekélyebb gögöt is elnyomja. Ha ugyanis csak a legkevésbé is a testi ember szerint cselekedett volna, akkor ahelyett, hogy a gyermek figyelmeztetését elfogadta volna, összeszidta volna őt, fiatal létére hogy így mer beszélni. (P. L. 73, 268.)

A szeretet a törvény fölött.

Egy testvér halálos betegen feküdt a Pachomiusétól nem messze lévő cellájában. Kimerültségére való tekintettel a kolostor előjárójától egy kis húst kért. Kérését azonban visszautasították.

Akkor azt kérte, hogy vigyék el Pachomiushoz. Ott elmondta a Szentnek az esetet. A nagy aszkéta jogosnak találta a kérést, annyival is inkább, mert a testvér semmiképpen sem hibázott ezzel, Pachomius sírt a visszautasítás miatt. Az étkezés idején, mikor mindenki a helyén ült, Pachomiusnak is odahozták az adagját. De ő nem nyúlt semmihez. Semmit nem evett és nem ivott:

„Hol vannak tehát megírva ezek a szavak: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat? Nem látjátok ezt a testvért, aki már úgyszólván halottnak látszik? Miért nem törődtek vele, még mielőtt ő maga adta volna elő nagy baját? És mikor kifejezte kívánságát, miért vetettétek meg? Ti azt mondjátok: Ez nem tartozik a mi étrendünkbe. De hát nem kell

megkülönböztetni a betegség esetét? Vagy nem tiszta minden a tisztáknak? Ha nem tudjátok felismerni, mi a megengedett, miért nem adtátok nekem elő ezt az ügyet?"

Így beszélt, s ismét könnyekben tört ki. Mikor ezt látták a testvérek, szaladtak húst vásárolni, és elkészítették. Akkor azután Pachomius is hajlandó volt megenni a többiekkel a zöldséget, amit főztek. (Act. Sanct. Maii, t. III, 309.)

Bölcs mértéktartás.

Egyízben Pachomius atya több napra elutazott abból a kolostorból, melyet maga épített. Ellátogatott egy másik, hozzátartozó kolostorba. Az ottlakó testvérek elébe jöttek, hogy üdvözljék. De a fiatal tanítványok közül az egyik így szólt:

„Valóban, atyám, nálunk tett utolsó látogatásod óta a mai napig nem főztek itt sem növényi eledelt, sem főzeléket.”

A Szent így válaszolt: „Ne szomorkodjál, kicsikém, én majd elintézem ezt a dolgot.”

Mikor végigment a kolostoron, benyitott a konyhába is. Ott találta a konyhástestvért, amint egy kákagyékényen dolgozott. Megkérdezte tőle: „Mondd, testvér, mióta nem főztél a testvéreknek főzeléket?”

Az így felelt: „Körülbelül két hónap óta.”

Az atya folytatta: „Miért nem teljesítetted azt, amit reád bíztak?”

A testvér mentegetőzve így válaszolt: „Én minden nap meg akartam tenni. De mikor észrevettem, hogy a testvérek a főtt ételt

nem fogyasztják, mert úgyszólván teljességgel böjtölnek, legfeljebb csak a fiatal tanítványok esznek még főttet, azért nem csináltam főzeléket, nehogy a nagy fáradsággal elkészített eledelt eldobják, ha senki nem vesz belőle. Hogy azonban ne éljek tétlenül, a testvérekkel együtt kákagyékényeket fontam. Mert tudom, hogy egyik segítőm is elég a kevés konyhai munkára, s az oly jelentéktelen oliva és növényi eledelek elkészítésére."

Midőn a Szent ezt hallotta, így szólt hozzá:

„És ugyan hány gyékényt készítettetek el?

A konyhas testvér így válaszolt: „Ötszázat."

Pachomius megparancsolta, hogy hozzák eléje a gyékényeket, hadd lássa. És mikor elhozták, a tűzbe dobatta valamennyit. Azután ezeket mondotta nekik: „Mivel elhanyagoltátok a szabályt, melyet a testvérekről való gondoskodásra nézve kaptatok, én is kímélet nélkül elégettem munkátokat, hogy megértsétek, miszerint nem helyes az atyák törvényeit megvetni, melyeket a lélek üdvösségére kaptatok. Vagy nem tudjátok, milyen dicséretes, állandóan megtartóztatni az embernek magát attól, ami rendelkezésére áll? Ha valaki önként, Istenért nem nyúl ahhoz, amit élvezhetne, nagy jutalmat kap ezért az Úrtól. Ha azonban valakinek nincs többé rendelkezési joga, és kényszerűségből, szűkségből kell megtagadnia magát, mert nincs miről önként lemondania, az hiába vár ennek a lemondásnak jutalmára. Ha ugyanis többféle étel került volna az asztalra, akkor a

testvérek Istenért gyakorolhatták volna a megtartóztatást és gazdag jutalmat nyerhetek volna. De hogyan lehet megtartóztatásnak nevezni azt, ha az ételt nem is látják, s fölötte szabadon nem is rendelkezhetnek? Csekély kiadás miatt nem lett volna szabad a testvéreket ilyen nagy lelki haszontól megfosztani."

II.

Szent Pachomius:

A Regulából

Szent Pachomius Regulája többféle változatban maradt ránk, és ezek némiképp eltérnek egymástól. Az eltérés oka, hogy több különböző kolostora volt, s a körülményeknek megfelelően szükség volt kisebb változtatásokra. A legnagyobb ezek között Tabennisi volt; ennek számára is írt szabályokat, melyek a többieknek alapjául szolgáltak. Pachomius Regulája pontos, a legkisebbre és a legutolsóra is kiterjedő rendszabályt ad a mindennapi életre, az imádságra, a munkára. A hangsúly bennük a hibák megtorlásán van. Egészen véve mégis bizonyítják szerzőjük tág látókörét és mély emberismeretét. Halgassuk meg néhány tanulságos intését.

A szerzetesi fegyelem szabályai.

8. A következők az ösöktől kapott életszabályok: Ha megtörténnék, hogy a zsoltározás vagy az imádság idején vagy olvasás közben valaki beszélne vagy nevetne, azonnal vesse le övét, meghajtott fejjel és leszorított kezekkel álljon az oltár elé, s a kolostor fejedelme korholja meg őt. Ugyanez tör-

ténjék meg a testvérek gyülekezetében is, amikor mindnyájan egybegyűlnek étkezésre.

9. Amikor napközben a kürt szava közös imádságra szólít, ha valaki csak egy kis gondolattal is később érkeznek, kapjon korholást a soros felügyelő atyától, az étkezés helyén pedig maradjon állva.

10. Éjtszaka azonban, mert a test gyöngesége miatt valamivel nagyobb engedékenység lehetséges, aki három imádság elvégzése után érkezik oda, ugyancsak kapjon büntetést, az ima helyén is, meg az étkezés-kor is.

11. Mikor együtt imádkoznak a testvérek, senkinek távoznia nem szabad a vezetők engedélye nélkül, hanem annak kérdése és engedélye után mehessen el, ha erre szükség van. (P. L. 23, 66.)

Lelki beszélgetések.

19. Korán reggel az imádságok befejezése után ne térjenek azonnal celláikba, hanem beszélgessenek egymással arról, amiket a vezetőtől hallottak, és így térjenek fekvőhelyükre.

20. A házak vezetője hetenként háromszor tartson ilyen vitát, magában a vitában üljenek vagy álljanak a testvérek, a saját sorrendjüket fel ne zavarják, hanem tartsák meg az egyes házaknak és egyes embereknek sorrendjét.

21. Ha valaki ülés közben elalszik, mikor a ház vagy a kolostor vezetője előadást tart, azonnal állíttassék fel, és maradjon addig

állva, míg meg nem parancsolják neki, hogy leülhet.

22. Mikor felhangzik a harsona, hogy egybegyűljenek a vezetők parancsainak meghallgatására, senki ne maradjon otthon; ne gyujtsanak be a tűzhelyen előbb, míg a disputáció be nem fejeződik. Aki egyet ezek közül elmulaszt, részesüljön az említett büntetésekben. (P. L. 73, 67.)

Étkezési szabályok.

28. Az imádság végeztével egymás után menjenek ki-ki a maga cellájába vagy az öltözőhelyiségbe, és közben az Irásról elmélkedjenek; az elmélkedés idején senki be ne fődje fejét.

29. Mikor étkezésre mennek, akkor sorban üljenek le a megállapított helyeken, s akkor fődjék be fejüket (a csuklyával).

30. Mihelyt az előljáró parancsot ad, hogy az egyik asztaltól a másikhoz kell menned, semmiben ellent ne mondj neki. A ház előljárója előtt ne merészeld kezedet az asztalra tenni; s ne tekintgess körül a többi étkezőkre.

31. Mindegyik előljáró tanítsa meg a maga házában, hogyan kell fegyelmezetten és illedelmesen enni. Ha valaki étkezés közben beszélne, vagy nevetne, tartson penitenciát; nyomban korholják meg, és álljon fel mindaddig, míg a többi étkezők is felkelnek.

32. Ha valaki későn jön az étkezéshez, — kivéve ha előljáró parancsából történt —,

hasonlóképen tartson penitenciát, vagy étkezés nélkül térjen haza.

33. Ha valamire szükség van az asztalnál, senki ne merje szóval kérni, hanem a felszolgálóknak kopogással adjon jelt.

34. Az étkezéstől eltávozva, visszamenet ne beszélj, míg helyedre nem érkeztél.

35. A konyhán szolgálók ne merjenek mást enni, mint ami a közösből a testvérek számára készült, és ne merjenek maguk számára más ételeket készíteni. (P. L. 23, 68.)

A kolostorbalépésről.

49. Ha valaki kopogtat a kolostor ajtaján, mert le akar mondani a világról s a testvérekhez akar csatlakozni, ne léphessen be szabadon, hanem először jelentsék be a kolostor atyjának. Azután néhány napon át maradjon a kapun kívül, és tanítsák meg az Úr imádságára és annyi zsoltárra, amennyit meg tud tanulni. Így adjon magáról tanúságot, hogy véletlenségből valami rosszat ne tegyen és megzavarodva félelmében el ne távozzék, ha valakinek hatalma alatt állana és hogy lemondhasson szüleiről és megvethesse saját vagyonát. Ha mindezekre alkalmasnak látszik, akkor tanítsák meg őt a kolostor többi fegyelmi szabályaira, amiket meg kell tennie, és amelyeknek engedelmeskednie kell, akár valamennyi testvér közösségében, akár a neki adott lakásban, akár az étkezés sorrendjében, hogy így minden jócselekedetben kioktatva és tökéletessé válva csatlakozzék a testvérekhez. Akkor azután vessék

le róla a világi ruhát, és öltöztessék a szerzetesek viseletébe. Adják át az ajtónállónak, hogy az imádság idején vezesse őt valamennyi testvér színe elé, és ott foglalja el a neki adott helyet. A magával hozott ruhákat pedig vegye át az ezzel megbízott, és helyezze el raktárba, hogy a kolostor vezetőjének hatalmában legyenek.

50. A kolostorban senki másnak ne legyen hatalma bárkit is felvenni és étkezéshez bocsátani, hanem a kéregetőt küldjék a vendégszállásra, hogy ott az ezzel megbízott fogadja.

56. Kimenni bármely szükséges okból csak párosával szabad. (P. L. 23, 68.)

A szegénységről és a közös életről.

78. Senki cellácskájában ne tegyen el semmi enivalót azon kívül, amit felmentésként kapott . . .

81. Senki szobájában és cellájában ne bírasson mást, mint ami a kolostor közös törvényében meg van parancsolva: sem gyapjú-tunikát, sem palliumot, sem a kosok nyíratlan gyapjából készült ruhát, sem valami pénzt, sem kenőcsöt a haja számára, sem más bútort, azoknak kivételével, amit a monostor atyja a házak elöljárói által szétosztott.

83. Ha valaki egyik házból a másikba megy át, a fentebbiek kivételével semmi mást magával nem vihet.

84. Senkinek nincs a maga hatalmában, hogy kimenjen a mezőre vagy a kolostor-

ban járkáljon, vagy a kolostor falain kívül mehesse, hacsak meg nem kérte a ház előljáróját és az meg nem engedte. (P. L. 23, 70.)

A szerzetesi fegyelem parancsai

89. Másnak cellájába belépni nem szabad, ha előbb az ajtón nem kopogtatott.

90. Étkezésre ne menjenek, amíg az általános harsona nem hívja össze őket. Ne járkáljanak a kolostorban, mielőtt a közös jel el nem hangzott volna.

91. Csuklya és köpeny nélkül ne járjon senki a kolostorban, és ne menjen se a gyülekezetbe, sem az ebédlőterembe.

107. Bezárt ajtók mellett senki ne aludjék, és ne legyen zárható szobácskája, hacsak a kolostor atyja akár korára való tekintetből, akár betegsége miatt meg nem engedte.

120. Senki szobájában ne merészeljen tüzet rakni, hanem valamennyien közösen gyujtsák meg.

121. Aki az esti hat imádság közül egy imádsággal később érkezik, vagy aki beszélget és fecseg a másikhoz, vagy nevetgél, a többi imádság alatt a meghatározott rendben tartson penitenciát.

126. A hat imádság után, mikor szétválnak és aludni térnek, szobácskáját elhagyni senkinek nem szabad szükség nélkül. (P. L. 23, 81.)

III.

Szent Vozul:

A részletes Regulából

Az erény és a bűn.

II. 1. Ez a bűn meghatározása: Rossz használata és az Úr parancsától eltérő használata azoknak a tehetségeknek, miket Isten a jó végrevitelére adott nekünk. Ezzel szemben az erény, amit az Isten kíván, nem más, mint a tehetségeknek a jó lelkiismeretből, az Úr törvénye szerint való gyakorlása. (P. G. 31. 909.)

Kerüljük az elszórakozást.

V. 1. Teljes bizonyossággal tudnunk kell, hogy semmi parancsot meg nem tudunk tartani, sem Istent, sem embert nem tudunk szeretni, ha lélekben erre-arra elcsavargunk. Művészetet is vagy tudományt is nem tud helyesen gyakorolni az, aki egyikről a másikra ugrik; és nem tud egyet sem elsajátítani, aki nem ismeri ezeknek tulajdon célját. Szükséges ugyanis cselekedeteinket a célra és a végre irányítani, mert semmi helyeset alkalmatlan módon és meg nem felelő úton nem lehet végbevinni. Mert sem az ércöntésnek célját nem lehet elérni szövőmunkával, sem a fuvolának serény billegetésével nem lehet atlétakoszorút szerezni, hanem mind-

egyik célnak az elérésére az alkalmas és megfelelő munka kívánatos. Ezért mindazoknak gyakorlására, amik Krisztus evangéliuma szerint Isten tetszésére szolgálnak, abban áll, hogy a világi gondokról lemondva, a lélek minden csatangolását elkerüljük. (P. G. 31, 920.)

Isten jelenlétében dolgozzunk.

V. 3. Mindent úgy kell tennünk, amint az Úr szeme előtt illik megtenni, és azt kell mindig gondolnunk, amire az ő szeme előtt gondolni illik . . . Azt gondolom pedig, hogy ezzel együtt azt is elérjük, hogy az Isten parancsait ne az emberek jóindulatának megnyerésére teljesítsük. Senki sem fordul az alacsonyabbakhoz akkor, ha meg van győződve, hogy van kiválóbb is. Sőt, ha megessnék, hogy amely cselekedetei valamely kiváló és híres embernek kedvesek és elfogadottak, más alacsonyabbrendűnek ellenben lenézettek és kifogásolhatók lennének, nem törődik az alacsonyabb leszólásával, mert többre értékeli a kiválóbb helyeslését. Ha pedig ez így van már az emberek között, ki az az okos és ép lélek, aki, ha meg van győződve bensejében Isten jelenlétéről, elhagyná azokat, amikkel Isten tetszésére lehetne, és ahhoz fordulna oda, amikkel az emberi dicsőséget szerzi meg, vagy Isten parancsait elhanyagolva, az emberi szokásoknak hódolna, vagy engedne a közvéleménynek, vagy meghajolna a méltóságok előtt. (P. G. 31, 924.)

A lemondás és a magány.

VI. 1. Nekünk szükséges, hogy önmagunkat megtagadjuk, az Úr keresztjét felvegyük, és így kövessük őt. Önmagunkat megtagadni pedig annyit jelent, mint a multakról megfeledkezni és az önakarattól elszakadni; ezt ugyan az ember keveréktermészeténél fogva nagyon nehéz megtenni, sőt mondhatnám, hogy erőnket mindenképen felülmúlja. Keresztjének felvételében és Krisztus követésében akadály ez a világi életmód. Keresztjét viselni ugyanis annyit jelent, mint elkészülni a halál elviselésére Krisztusért, megfékezni a tagokat a földön, felövezkedni csatasorban minden veszély elvállalására, amik Krisztus nevéért várnak reánk, és a jelen élettől elszakadni. Azt látjuk azonban, hogy mindebben nagy akadály a megszokott életmód. (P. G. 31, 925.)

A magánynál jobb a közös élet.

VII. 1—4. A másokkal való együttélés, akik ugyanarra törekszenek, sok mindenben hasznos. Elsősorban közülünk senki sem tudhatja egyedül a test minden szükségletét kielégíteni. Ezeknek a dolgoknak előállításához szükségünk van egymásra. A láb-nak megvan a maga külön képessége, de a többi tagok segítsége nélkül ereje sem nem nagy, sem nem kitartó, és magából nem pótolhatja, ami hiányzik. Így az egyedülletben elvész annak haszna, amink van, és a hiányzót nem tudjuk magunknak megszerezni;

mert Isten meghatározta, hogy egymásra legyünk utalva, hogy így közös életet éljünk.

Másodszor Krisztus szeretete sem tűri, hogy mindenki a maga előnyét tekintse; „mert a szeretet nem a magáét keresi”, mondja az apostol. A remeteéletnek azonban egyetlen célja, hogy a remete önmagáról gondoskodjék. Ez pedig nyíltan ellene mond a szeretet törvényének, amint azt az apostol teljesítette, aki nem a maga előnyét kereste, hanem mindenkinek a javát.

Továbbá a magányban nem könnyű az embernek saját hibáit felismerni, mert nincs senkije, aki figyelmeztesse, és jósággal, elnézéssel javítsa. Mert a figyelmeztetés, még ha rosszakarótól származik is, a helyes érzületű emberben gyakran kelt vágyat a javulás után. Hát még ha szeretet bennünket valaki, az érthetően meggyógyítja bűnünk sebeit. „Mert aki szeret, az jó nevelő.” Ilyet azonban a magányban nehéz találni, hacsak valakinek nem volt vele már előbb az életben kapcsolata. Ezért áll a remetére: „Jaj az egyedüllévőnek; ha elesik, nincs senkije, aki felemelje.”

Ezenkívül, ahol sokan vannak, ott egyidejűleg sok parancsolatot is teljesítenek. A remeténél ez lehetetlen, mert hiszen az egyik parancs teljesítése a másik betöltését hátráltatja. Pl. ha beteget látogat, ugyanakkor nem fogadhat vendéget. Ha eledelt oszt szét, — és ez általában sok időt vesz igénybe —, egyazon időben nem foglalhatja le magát a testvéri szeretettel, ami pedig az üdvösségre legszükségesebb és a legnagyobb

dolog, az éhező nem kap táplálékot, a meztelen nem kap ruhát. Ezért ki helyezhetné elébe a haszontalan és gyümölcstelen életet a gyümölcsökkel teljes és az Úr parancsainak megfelelő életnek?

Továbbá mi mindnyájan, egy reménységre hivatottak, egy test vagyunk, Krisztus a fejünk s mi az ő tagjai, és a Szentlélekben való egység által egy élet összhangjára egyesítettek. Ha pedig mindegyik csak önmagáért él, és nem Isten kívánságának megfelelően a közös jót szolgálja azáltal, hogy beleilleszkedik az általános üdvösségrendbe, hanem saját hajlamát követve, önmagáért akar lenni, hogyan tudják az ilyen szétválásban és egyedüllétben a tagok egymást kölcsönösen támogatni, segíteni és Krisztusnak, a fejnek alávetni? Hiszen a teljes elszakadásnál nem lehet az örvendezőkkel örülni és a szomorúakkal szomorkodni: nem is ismerhetjük a mások állapotát.

Még tovább: egy ember maga nem nyerhet meg minden lelki adományt, hanem mindenki hitének mértéke szerint kapja azokat. A közös életben azonban az egyesek adománya az összesség java lesz. „Egyiknek bölcsesség adatott, a másiknak az ismeret, a harmadiknak a hit, a negyediknek a prófétálás” és így tovább, de amit az egyes kapott, az nem az ő maga számára van, hanem másokért; és ezért a közös életben az egyeseknek juttatott kegyelem a közösségé lesz. Aki azonban egyedül magának él, annak talán van egy adománya, mivel azonban nem használja fel, elveszti annak hasznát, mert

hisz elrejtí önmagába. És hogy ez milyen veszedelmes, azt mindnyájan tudjátok az evangéliumból. A közös életben azonban mindegyik nemcsak a saját adományát használja, hanem sokszorozza azt a másokkal való közlés által, ezenfelül a mások adományából olyan haszna van, mintha azok az övéi volnának . . .

Végül pedig a remetének hiányzik az alkalma a parancsok teljesítésére. Mert miben tanusíthat alázatosságot, há nincs senkije, aki előtt megalázkodhatnék? Hogyan legyen irgalmasszívú, ha nem érintkezik emberekkel? Hogyan legyen nagylelkű, ha senki sem mond neki ellen? Ha pedig valaki azt mondja, neki elég a Szentírás tanítása életének megszentelésére, az éppen úgy tesz, mint aki megtanult építeni és sohasem épít, vagy mint aki kovácsmesterségben nyert kiképzést, és a tanultakat sohasem gyakorolja. És az ilyennek méltán szól az apostol kijelentése: „Nem a törvény hallgatói igazulnak meg Isten előtt, hanem azok, akik azt teljesítik.” Mert az Úr az emberek iránti szeretetében nem elégedett meg azzal, hogy őket szóval tanítsa, hanem hogy nekik az alázatos és tökéletes szeretet példáját adja, megmosta tanítványainak lábát. Kinek a lábát akarod megmosni, kit akarsz szolgálni, kivel szemben akarsz utolsó lenni, ha egyedül magadnak élsz? . . .

Küzdőtér tehát, a tökéletességre vezető út, állandó alkalom a parancsok gyakorlására és teljesítésére a testvérek közös élete, melynek célja Isten dicsősége. Ez is az az élet-

mód, melyet szent elődeink, az első krisztusi hívők folytattak, mert róluk mondja az Apostolok cselekedete: „Mindnyájan egy helyen voltak és mindenük közös volt; egyiknek sem volt sajátja, hanem minden mindegyiké volt.” (P. G. 31, 930.)

A csönd.

XIII. Az újoncoknak nagyon hasznos a hallgatás gyakorlása. Ha ugyanis megfélemezik nyelvüket, ezzel egyszerre mind az önfegyelmzésnek is nagy jelét adják. De egyúttal a csendben buzgón és odaadón tanulhatnak azoktól, akik már tudnak a beszéddel élni, mikor kell kérdezni, és mikor, kinek mit kell felelni. Van ugyanis a szóban való megtartóztatás, de van a beszédnek is módja és alkalmá. Megvan a szavaknak a sajátja, amelyek a jámbor életet élőkhöz illenek, és amelyeket meg nem lehet tanulnia annak, aki a megszokottat el nem hagyta. A csönd egyrészt megadja a régieknek elfeledését, másrészt időt ad a jóknak megtanulására. Éppen ezért, ha valakinek nem külön kötelessége, hogy akár a maga lelkének ügyében, akár valamilyen kikerülhetetlen munka végett valamit sürgősen megkérdezzen, csendben kell időznie, hacsak zsoltárokat nem énekel. (P. G. 31, 949.)

Az önmegtagadás mértéke.

XIX. 1. Az önmegtagadásnak mértéke a bűnös dolgokban csak egy: a teljes szakadás minden veszedelmes gyönyörűséget okozó dolgoktól.

Az ételben azonban mindenkinek más a szüksége; és a kornak megfelelően, az életmód szerint, meg a testi állapot szerint megfelelő módon különböztetni kell, úgy, hogy az étel használatában a mód és a mérték különböző. Ez az oka, hogy a jámborság valamennyi gyakorlója számára nem lehet egyetlen szabályt felállítani; ezért megengedjük azoknak, akikre a kormányzás van bízva, hogy megfelelő okból az egészséges szerzetesek számára általunk megállapított mértéket okosan megváltoztassák. Nem lehet minden egyenként szavakba foglalni, csak azokat, amik általános elvek és egyetemes tanácsok. Az előljárók a betegeknek adjanak erősítő eledelt, vagy pedig azoknak, akik hosszas munkában elfáradtak, valami frissítőt; és ugyanígy aki útra vagy bármilyen más nehéz munkára készülődik, tehát mindig a szükségnek megfelelően intézkedjenek, követve ezt a tanácsot: „Szétosztogatták az egyeseknek, amint kinek-kinek szüksége volt.” (Ap. csel. 2, 45.) Nem lehet tehát mindenki számára előírni sem az étkezésnek idejét, sem a módját, sem a mértékét, hanem a közös gondolat az legyen, hogy a szükségnek eleget tegyünk . . .

Ne legyen az ételben való gyönyörködés a cél, hanem az élethez szükséges erő megszerzése és kerüljünk mindent, ami az érzéknek fegyelmezetlenségére, vagy éppen helytelen gyönyörködtetésére szolgál. (P. G. 31, 968.)¹

¹ A XXII. pontban ezt mondja: Amint naponként kell ennünk, ugyanúgy kell naponként dolgoznunk.

A szív titkait fel kell tárni.

XXVI. Bárki az alárendeltek közül, ha a tökéletességben előbbre akar haladni és a mi Urunk Jézus Krisztus tanácsainak megfelelő életet akar határozottan és állhatatosan élni, akkor nem szabad lelkének semmi titkos érzelmét magában őrizgetnie, sem pedig meggondolatlanul kibeszélnie, hanem azoknak a testvéreknek tárja ki szíve titkait, akik a betegek gondozásával vannak megbízva. Így megerősödik abban, ami dicséretes; ami pedig elvetendő, azt megfelelő orvossággal gyógyíthatja; ilyen kölcsönös gyakorlat által lassú lépésekkel megszerezhetjük a tökéletesedést. (P. G. 31, 985.)

A zsolozsmáról.

XXVII. 3. Parancs, hogy mindenkor és mindenhol hálát kell adnunk; és bizonyos mind a természetből, mind az okoskodásból, hogy ez szükséges is a mi életünkben, azért nem szabad a testvérek gyülekezetében elhanyagolni az imádságos időket, amiket azért rendeltünk el, hogy mindenki eszébe idézze az Istentől kapott ajándékokat. A *Matutinum* arra szolgál, hogy szívünknek-lelkünknek első érzelmét Istennek szenteljük, és semmi más gondot előbb ne vegyünk magunkra, mint az Istenre való boldogító gondolatot, amint írva van: „Megemlékeztem Istenről és öröme találtam” (76. zs. 4.); és semmi munkába ne fogjunk, amíg nem teljesítettük a mondást: „Hozzád könyörgök, Urunk; korán reggel hallgasd meg szavamat. Előtted állok

reggel és nézlek." (5. zs. 4.) Azután a *harmadik hora*-kor keljenek fel és jöjjenek egybe imádságra a testvérek, még ha más-más dologban szétszórva foglalkoznának is. Ne felejtsek el, hogy a Szentlélek ajándékát a „*tertia hora*” idején kapták meg az apostolok és mindnyájan egy és ugyanazon lélekkel tiszteljék a Szentlelket, hogy maguk is méltók legyenek mindarra, ami szentséget ad, és kérjék tőle, legyen vezérük az úton, és tanítsa meg őket minden hasznosra.

4. A szentek példájára a *sexta hora*-kor is szükséges imádkoznunk, mert azt mondják ők: „Este és reggel és délben beszélem és hirdetem és ő meghallgatja szavamat.” (54. zs. 18.) Hogy pedig az ernyesztő melegben támadó gonosztól megszabaduljunk, mondjuk el ebben az időben a 90. zsoltárt. *Nona hora*-kor is kell imádkoznunk, mert így mutatják ezt maguk az apostolok. Az ő cselekedeteikről szóló könyv elmondja, hogy Péter és János nona horakor elmentek a templomba imádkozni. Mikor pedig elmúlt a nap, akkor mindazokért, amiket nap folyamán kaptunk és mindazért, amit a nap folyamán jót tehattunk, adjunk hálát, — s egyszerűs mind valljuk meg, amiket elmulasztottunk. Akár akaratos, akár akaratlan, akár rejtett bűn az, amit elkövettünk, akár szóval, akár tettel, akár pedig csak szívben, valamennyiért imádsággal engeszteljük az Istent.

5. És ismét az éjtszaka beálltakor imádoznunk kell, hogy rossz álmoktól szabadon élvezhessük a nyugalmat. Ebben a horában is a 90. zsoltárt kell mondani. Hogy az éjt-

szaka közepén is imádkoznunk kell, mutatják Szent Pál és Szilász, akikről az Apostolok cselekedete így emlékezik meg: „Az éj közepén Pál és Szilász dicsérték az Istent.” (Ap. csel. 16, 25.) De a zsoltáros is ezt mondja: „Az éj közepén felkeltem, hogy dicséretet zengjek neked, igazságot minden ítéletről.” (118. zs. 62.) Végül a pirkadatot megelőzni kell, keljünk fel tehát imádkozni, nehogy a nap az ágyban aludva találjon. Így mondja a zsoltár: „Szemeim megelőzték a hajnalpirkadást, hogy szavaidról elmélkedjem.” (118. zs. 148.)

Ezekből az időkből semmit elhanyagolnia nem szabad, aki Istennek és Krisztusnak dicsőségére akar élni. (P. G. 31, 1016.)

IV.

Szent Vazul:

A rövidebb Regulából

Honnan a lélek csapongása?

21. Elcsapong a lélek, ha erőtlen és nem foglalkozik a szükséges dolgokkal. Erőtlen lesz pedig a lélek és a helyesnél biztosabb, ha nem gondol a szíveket s veséket vizsgáló Isten jelenlétére. Mert, ha ezt hinné, akkor azt tenné, ami írva van: „Istent tartottam mindig szemem előtt, mert ő van jobbomon, hogy meg ne inogjak” (15. zs. 8.) Aki ezt és ehhez hasonlót cselekszik, az nem mer sohasem, és nem is lesz szabad neki tétlenül azokról gondolkozni, amik egyáltalában nem szolgálnak a hit építésére; akkor sem, ha azok jónak látszanak, még kevésbé, ha azok tilosak és Istennek nem tetszenének.

Néhány fontos tanács.

92. A vagyont és jószágot nem kell mint rosszat elvetni, és nem mint rossztól kell menekülnünk tőle.

138. Bármit tesz valaki a maga akaratából, az távol van a vallásosságtól.

140. Böjtölünk, mikor Isten parancsa ezt kívánja, és eszünk, mikor Isten parancsa a test erősítését követeli.

143. A kolostorban minden Istené. Azért minden szerszámmal és minden tárggyal úgy kell bánni, mint Istennek szentelt dologgal.

147. A kolostor az Egyház képmása. A kolostor a test, melyet a szerzetesek alkotnak, akik a tagok; az egyes azáltal kap jelentőséget, hogy tag az egészben; egy lélek járja át az egész testet; egy vér áramlik keresztül rajta; minden egyes tag a közösség szolgálatában áll.

Figyelmesen imádkozzunk.

201. Hogyan érheti el valaki imádság közben a figyelmet? Úgy, hogy ha meg van győződve, hogy Isten szeme előtt van. Ha valaki ugyanis egy fejedelmet vagy előljárót lát és vele beszél, akkor szemeit figyelmesen odafordítja, annál inkább kell az imádkozónak lelkével figyelnie arra, ki a szíveket és veséket vizsgálja, hogy így beteljesítse az Írás szavát: „Tiszta kezet emeljete fel harag nélkül és szétszórtság nélkül.” (I. Tim. 2, 8.)

202. Vajjon lehet-e mindenben és mindenkor figyelmet kívánni, és hogyan lehet azt elnyerni? Hogy lehetséges, azt bizonyítja a zsolttáros, mikor így szól: „Szemeim mindig az Úrra irányulnak” (24. zs. 15.) és „Magam előtt láttam az Urat mindig, mert ő áll jobbomon, hogy ne ingadozzam.” (15. zs. 8.) Hogy pedig ezt mint lehet elérni, azt az előbb mondtam meg; de azután azzal is, hogy nem adunk időt a léleknek, hogy elhagyhassa az Istenre, az ő műveire és Isten ajándékaira való gondolást, és hogy mindenért dicséretet zengjen és hálát adjon. (P. G. 31, 1216.)

A szeretet útja a legkíválóbb

257. Mi az az ocsú, amelyet elolthatatlan tűz fog égetni? — Azok a cselekedetek, amelyek hasznosak azok számára, akik méltók a mennyek országára, tehát olyanok mint a szérűn a tiszta gabona, de mégis nem az Isten és a felebarát iránt való szeretetből fakadtak, — akár lelki jók, akár testi jótéményesek —, és így tökéletlenek lettek. (P. G. 31, 1256.)

Mi a buzgóság?

259. Ki igazán buzgó lelületű? — Aki a buzgó lélek vidámságával és betölthetetlen vágygal és serény igyekezettel megteszi Isten akaratát a mi Urunk Jézus Krisztus szeretetében, úgy amint írva van: „Parancsaiban nagy tetszését leli.” (111. zs. 1.) (P. G. 31, 1236.)

Elkerülhető-e a szórakozás?

306. Hogyan lehet elkerülni imádság közben a lélek elszórakozását? — Úgy, hogy ha azt a lelületet szerezzük meg, amely megvolt a kiválasztott Dávidban, amikor így énekelt: „Hozzád emelem szememet, ki az égben lakozol. Ime, mint a szolgák keze uruknak kezére, mint a szolgáló szeme úrnője kezére, úgy tekint az Úrra, Istenünkre, a mi szemünk, míg rajtunk meg nem könyörül.” (122. zs. 1—2.)

És amint a nagyobb dolgok végzésében gondosabban cselekszünk, mint a kisebb ügyekben, úgy fontolja meg magában mindenki, hogy milyen a jelenlévő emberek előtt, akikkel pedig egyenlő. Azután iparkodják, hogy bűn nélkül mutakozzék, akár áll, akár jár, akár mond valamit, akár cselekszik. Mert ha mindazokban, amik az emberek szeme elé kerülnek, törekszünk megtartani más emberek előtt is a tisztességet, annál inkább fogja ezt tenni az, aki meg van győződve, hogy a szíveket és veséket vizsgáló Isten az ő szemlélője. (P. G. 31, 1256.)

Krisztus minden tökéletesség regulája.

A mi Udvözítő Jézus Krisztusunknak minden cselekedete és minden beszéde a jámborságnak és erénynek a szabálya. Kell, hogy minden erénye és jámborsága úgy álljon előttünk, mint egy emberi festmény. Emberi természetet is vett magára, hogy mindenki erre tekintve, ereje szerint kövesse az első példaképet. Mert ezért vette magára a mi testünket, hogy az ő életmódját mi is magunkévá tehessük, amenyiben ez lehetséges. Tehát, amikor az Úr szaváról vagy cselekedeteiről hallasz, ne szórakozottan, együgyűen, de vakmerően se hallgasd, hanem merülj el a szemlélődésbe, és így légy mindannak részese, amit misztikusan kaptál. Márta fogadta az Urat, Mária pedig lábához ült. Jót találunk mind a két nővér igyekezetében. De különböztessük meg magukat a dolgokat. (P. G. 31, 1325.)

Az akarat vértanui.

Világos, hogy aki a bátor férfiakat csodálja, az hasonló alkalmakkor követni fogja őket. Dícsérd tehát őszintén azt, aki elviselte a vértanuságot, hogy akaratodra nézve légy mártír, és így üldözés, tűz, megveretés nélkül ugyanazt a jutalmat nyerd meg magad is. (P. G. 31, 508.)

HARMADIK FEJEZET

SZÉP PÉLDÁK ÉS BÖLCS TANÍTÁSOK*

Ily nagy mesterek vezetése alatt hamar elterjedt az egész akkori világban a keleti remeték és szerzetesek híre. A birodalom minden részéből jöttek a lelki üdvösségre vágyó férfiak és asszonyok Egyiptom pusztaságaiba, hogy közülük sokan Krisztus új seregének tagjai közé lépjenek. Jöttek Palesztinából, Szíriából, Kisázsziából és Görögországból, de jöttek Rómából és Galliából is. És amint minden országból özönlöttek ide, ugyanúgy a lakosság különböző ré-

* Hilpisch, id. mű: 19—34. E. Preuschen, Palladius und Rufinus. Ein Beitrag zur Quellenkunde des ältesten Mönchtums. Gießen 1897. — R. Reitzenstein, Historia monachorum und Historia Lausiaca. Göttingen, 1916. — W. Bousset, Apophtegmata. Studien zur Geschichte des ältesten Mönchtums, Tübingen 1923. — J. M. Besse, Les moines d'Orient. Paris 1890. — G. Schmitt, Christian Monasticism from the fourth in the ninth Century of the Christian Era. London 1892. — St. Schiwietz, Das morgenländische Mönchtum. Mainz 1904. és 1913. — W. H. Machean, Christian Monasticism in Egypt to the close of the fourth Century. London 1920. *Kiadások:* O. Cuthbert Butler, The Lausiaca History of Palladius, Texts and Studies. Cambridge 1909. Historia Lausiaca P. G. 34. — Rufinus: Historia Monachorum in Egypto, P. L. 21. — Vitae Patrum, editio Heriberti Roswevd, P. L. 73 és 74, ebből: Verba Seniorum auctore probabili Ruffino Aquilensi et auctore Graeco incerto interprete Pelagio. — Apophtegmata Patrum P. G. 65.

tegeiből is találunk képviselőket. Egymás mellett láthatták a parasztot és a tudóst, a rablót és az udvari tisztviselőt, az egykori rabszolgát és a hadsereg vezéreit. Származásra, képzettségre, nyelvre különböztek, de mind egyesültek Krisztus iránt való szerelemben.

Nemsokára azután a puszta mintegy búcsújáróhellyé lett. A zarándokok célja most már nemcsak Palesztina, a mi Urunk és Üdvözítőnk földje lett, hanem Egyiptom is, a szerzetesek földje. Püspökök és papok, tudósok és kereskedők, sőt főrangú hölgyek is jöttek, hogy a szerzeteseket meglátogassák, hogy egy tanító mondatot halljanak tőlük, és hogy emlékül elvigyenek egy szerzetescellából gyékényszönyeget vagy kosarat.

Nézzük meg mi is lélekben őket, s próbáljuk szebb mondásaikat szívünkbe zárni.

Palladius :

Történetek Lausos számára

*Csodálandó tettek, de
nem követendő példák.*

Bevezetés. Láttunk olyanokat, kik soha ruhát nem váltottak, soha nem fürödtek, soha testüket olajjal nem kenték. Mások megpróbálták, hogy állandóan virrasszanak, a rövid akác alatt is csak álltak vagy ültek, — de akkor sem támaszkodtak, és így engedtek meg maguknak pihenést. Egyesek állandóan állva imádkoztak, mások pedig sok százszor térdet hajtottak, ismét mások karjukat állandóan kitarva tartották. Volt, aki izzó napsütésben homokot hordott; volt, aki követet; volt, aki gyékényeket és kosarakat font. De láttunk olyant is, aki súlyos fakeresztet hordott . . . (P. G. 34, 1010.)

Miért kell a testet így öldökölni?

II. 2. Dorotheus egész napon át még a nyári forróságban is a tenger mellett lévő pusztaságban köveket szedett össze, és azokból cellákat épített. Ezeket azután átengedte azoknak, akik nem tudtak építeni. Így készített minden évben egy-egy cellát. Megkérdeztem tőle: Miért teszed ezt, atyám, hogy

ily öreg korban, gyöngé testedet ily meleggel öldököld? Azt felelte: A testem öl engem, én meg ölöm őt. (P. G. 34, 1013.)

A Natron hegyi remeték közt.

VII. Sok szenttel éltem együtt, és három évet töltöttem az Alexandria közelében lévő kolostorokban. Ezekben sok buzgó szerzetes él. Vannak mintegy kétezren, és minden erényben bővelkednek.

Onnan tovább mentem, és eljutottam a Natron-hegységbe. Ez a hegység Alexandria és a Mareoti tenger közt terül el 70 mérföldnyire. Átkeltem rajta, és másfél nap múlva elértem a hegy déli lejtőjéhez. A magasban nagy sivatag terül el Etiopiáig és egészen a mauretaniak országáig. A hegységben mintegy ötezer szerzetes él, mindegyik a maga módja szerint, ahogy tud és akar. Élhetnek egyedül, vagy két-három, sőt több társsal együtt, ahogy tetszik nekik. Hét nagy kenyérsütő van ott számukra és a tulajdonképeni anachoreták számára, akik mélyen benn a sivatagban élnek, s mintegy hatszázan vannak.

Egy évig maradtam a hegyen a boldog és szent atyáknál, a nagy Aecisius, Putubastus, Asion, Chronius és Serapionnál; sok idős atya elbeszélésén megindulva tovább mentem, a tulajdonképeni pusztaságba.

A hegyen nagy templom áll, mellette három pálma, melyek mindegyikén egy korbács függ. Az egyik a szerzetesek megbün-

tetésére szolgál, akik valamiben vétettek; a másik a rablók megfenyítésére, akik betörnek; a harmadik a hívek büntetésére, ha hibáznak. Aki tehát hibát követ el és fenytést érdemel, annak át kell karolnia a pálmát, a hátát oda tartani, s ha a büntelést megkapta, azután tovább mehet.

A templom mellett zarándokház épült, itt befogadják az idegeneket, s maradhatnak, amíg akarnak, akár két-három évig is, míg saját elhatározásukból tovább nem mennek. A hét egy napján kipihenhetik magukat, és nem kell semmit sem dolgozniok. A többi napokon azonban foglalatostkodniok kell a kertben, a sütőben vagy a konyhában. Akik olvasni tudnak, könyvet is kapnak, hogy tanulhassanak; de senkinek sem szabad a hatodik hora előtt (déli 12 óra) mással beszélnie. Orvosok is élnek ott és kalács-sütők. Szőlőt termelnek, és a borból eladnak. Vászoruháját mindegyik maga készíti. Nincs senki közöttük, aki szükséget szenvedne. A kilencedik horakor (délután 3 óra) minden szerzetesi cellából himnuszokat és zsoltárokat hallunk Krisztushoz felszállni. Úgy érzi olyankor az ember, hogy a Paradicsomban van. Szombaton és vasárnap mind a templomba mennek. Nyolc pap van közöttük; de amíg a legidősebb közülük él, a többiek nem mutatják be a szent áldozatot, sem a büntől való feloldozás hatalmát nem gyakorolják. Nem is prédikálnak, csak hallgatnak prédikációt. (P. G. 34, 1021.)

*Szent Római Melánia
látogatása Pambó apátnál.*

X. Midőn Rómából Alexandriába mentem, a szentéletű Izidor sokat beszélt nekem Pambo apát erényeiről, s elvezetett az ő telepére. Magamhoz vettem egy összeg ezüstpénzt (kb. 17.000 pengő volt), s kértem Pambo apátot, hogy ezt fogadja el az én vagyonomból.

Nyugodtan ülve maradt, tovább font valamit pálmalevelekből, s röviden így köszönte meg: „Isten fizesse meg!”

Azután így szólt a gondnokhoz, intézőjéhez: Origeneshez: „Vedd a pénzt és oszd szét a lybiai és a szigeteken lakó testvérek között, mert az ottani kolostorok szegények.”

Meghagyta mindjárt azt is, hogy Egyiptomban senki se kapjon belőle, mert ott jólét uralkodik. Én állva maradtam, és vártam, hogy megdícsér az ajándékért. De mert semmit nem mondott, végre megszólaltam: „Hogy tudjad uram, mekkora összeget adtam, megmondom: tizenhétézer pengőnyi az.”

Fel sem tekintett munkájáról, s így válaszolt: „Gyermekek! Akinek ajándékoztad, annak nincs szüksége számolásra. Aki a hegyeket is megméri, bizonyára tudja, hogy mennyi a te pénzed. Ha nekem akartad volna adni, akkor mondhattad volna, mennyi: de Istennek ajándékoztad, aki az özvegy két fillérjét is számontartotta, légy tehát csendben.” (P. G. 34, 1028.)

*Appollonius remete
szeretetszolgálatai.*

XIII. Apollonius, a boltosnak nevezett, lemondott a világról, és visszavonult a Natron-hegységbe. Mivel kora miatt mesterséget vagy írást nem tanulhatott, másként hasznosította magát. Pénzt és fáradságot nem kímélve, újra és újra Alexandriába utazott, (ami másfél napi utazást jelentett), ott orvoságokat és tápláló eledeleket vásárolt, hogy azokkal a beteg testvéreket ellássa.

Kora reggeltől a kilencedik horáig, — az ünnepélyes zsolozsmaimádság idejéig — járta a cellákat. Meglátogatta a testvéreket, hogy nincs-e köztük ágybanfekvő beteg. Ezeknek szárított szőlőt, gránátalmát, tojást, finom fehér kenyeret s egyebet adott, amik a betegeknek jólesnek. Ezt az érdemszerző szeretetszolgálatot gyakorolta késő öregségig. Halála előtt átadta az orvoságokat és ennivalókat csoportja egy másik tagjának és kérte, hogy folytassa helyette ezt a gondoskodást. És ez valóban nem is volt fölösleges, mert a hegység nagyon félreeső, s ötezer szerzetes élt ott. (P. G. 34, 1030.)

Kétféle életmód.

XIV. 1. Volt két testvér, Paesius és Isaias, egy spanyol kereskedő gyermekei. Mikor atyjuk meghalt, elosztották a vagyont, ami ötezer fontot tett ki az ingóságok és rabszolgák nélkül. Tanakodtak, hogy milyen életmódot válasszanak.

Így szólt az egyik: „Testvérem, hogyan fogunk élni? Ha folytatjuk apánk mesterségét, mások fognak az eredménynek örülni halálunk után, és mi talán rablók kezei közé kerülünk, vagy hajótörést szenvedünk. Inkább legyünk remetéik, hogy megtartsuk a javakat, melyeket atyánk szerzett, és ne veszítsük el lelkünket.”

Megegyeztek ebben a tervben, de mégsem gondolták el részleteiben is egyformán. Mert midőn mindent megosztottak, mindegyik elhatározta, hogy csak Istennek akar kedves dolgot cselekedni, de különbözőképen.

Az egyik, semmit sem tartva meg magának, mindent a kolostoroknak, a templomoknak, a foglyoknak adott. Megtanult egy mesterséget, hogy megkeresse a kenyerét, és minden idejét munkával és imádsággal töltötte.

A másik kolostort épített vagyonából, magával vitt oda egynéhány szerzetest. Vendégszerető volt minden látogatóval szemben. Ápolt minden beteget, istápolta minden öregget. Alamizsnát adott minden szegénynek. Szombaton és vasárnap háromszor vagy négyszer terített asztalt a szükségben lévőknek.

Miután a két testvér meghalt, a többi remetéik különbözőképen nyilatkoztak a boldogságról, amit elnyertek, mert egyik is, másik is tökéletesen erényes volt. Egyeseknek annak az élete tetszett jobban, aki semmit nem tartott meg magának, másoknak azé, aki mindent maga osztott el a szegényeknek.

Boldog Pambohoz mentek, döntse el, melyik életmód a jobbik.

A felelet ez volt: „Mind a kettő tökéletes Isten előtt, mert az egyik Ábrahámot utánozta a vendégszeretetben, a másik pedig Illés próféta buzgóságát, hogy kedves legyen Istennek.” (P. G. 34, 1037.)

A keleti szerzetesek aszkézise.

XVIII. 1. Megismerkedtem egy másik atyával is, az Alexandriából való Makáriussal, aki a cellák papja volt... Az ő aszketikus gyakorlata ez volt: Ha hallotta, hogy bárki bárhol valamit tett, lángoló buzgósággal ugyanazt megtette. Amikor például azt hallotta, hogy Tabennesiben a Szent Negyven napon át többen egyáltalában semmi tűznél főttet vagy sültet nem esznek, elhatározta, hogy ő hét éven át nem eszik semmi olyat, amit tűz érintett. És a nyers olajon kívül, ha éppen volt olaja, és vízbeásztatott főzelékeken kívül semmi mást nem ízlel...

3. Egyik-másik gyakorlata volt a következő: Elhatározta, hogy legyőzi az álmot. Maga mesélte el, hogy húsz napon át nem vonult fedél alá, hogy az álmot legyőzze, pedig napközben a forróságtól égett, éjjel pedig a hidegtől didergett. Így szólt: „Ha nem léptem volna ezután gyorsan fedél alá, és nem aludtam volna, akkor agyvelőm olyan lett volna, hogy azután magamon kívül cselekedtem volna. Ami magamat illet, legyőztem az álmot, de amire a természetnek szüksége volt, abban engedtem.”

4. Egyszer a cellájában ülve, lábát egy szúnyog megcsípte. A fájdalom hatása alatt kezével szétmorzsolta a vérrel telített szúnyogot. Ezért vádolta magát, mert le kellett volna győznie magát. Arra ítélte tehát magát, hogy hat hónapon át mezítelenül üljön a Szkéta mocsarában, amelyben a szúnyogok akkorák, mint a darazsak, hogy még a vadkannak a bőrét is át tudják szúrni. Egész teste seb lett, és a csípések okozta dagاناتok úgy beborították, mintha elephantiasisban szenvedett volna. Mikor hat hónap múlva visszatért cellájába, csak a hangjáról ismerték meg, hogy ő Makárius. (P. G. 34, 1053.)

A hibákat hogy lehet megfékezni.

XIX. 5. Moyses apátot megtámadták a gonosz lelkek, és arra csábították, hogy a fékezetlen érzékiségének régi gyakorlataihoz térjen vissza. Annyira erős volt a kísértés, hogy saját szavai szerint csak kis hijja, hogy el nem tántorították őt feltételétől. Ekkor elment a híres Isidorushoz Szkétába, és beszámolt neki a harcról. Ennek felelete ez volt: „Ne zavarodj meg, erős volt a gonosz, és hevesen támadt meg téged, mert a megszokottat kereste. Amint ugyanis a kutya a vágóhídon nem tér el a megszokottól, de ha bezárnák a vágóhidat, és senki nem adna neki semmit, többé nem menne oda. Így ha te is kitartasz, a gonosz szellem nehezen viseli ezt el, és elhagy tégedet.”

Ettől az órától kezdve a magányban még keményebben gyakorolta magát Moyses. Kü-

lönösen az étkezésre vigyázott, és nem evett többet 12 uncia száraz kenyérenél. Sokat dolgozott, és ötven imádságot végzett el. De bármennyire is sanyargatta testét, az továbbra is lángokban égett, főként álom közben.

Erre ismét elment egy másik szent remetéhez és megkérdezte tőle: Mit tegyek, mikor álmaim a gyönyörnek megszokásából elhomályosítják értelmemet? A felelet ez volt: Mert lelkedet nem tartottad vissza ilyeneknek nézésétől, azért kell most ezeket elszenvedned. De add át magadat a virrasztásnak, és éberén imádkozz, akkor gyorsan megszabadulsz tőlük.

Mikor ezt az intést hallotta, cellájába visszatért, és megfogadta, hogy egész éjjelen át nem alszik, de még csak nem is térdel. Így maradt cellájában hat éven át úgy, hogy az egész éjtszakát állva imádkozta végig cellája közepén, és szemét le nem zárta. (P. G. 34, 1064.)

Pál aszkézise.

XX. 1. Szent Pál aszketikus gyakorlata volt az állandó imádság. Háromszáz könyörgést tűzött ki maga elé, ezért ugyanannyi kövecskét gyűjtött össze ruhájában, és az egyes imádság elvégzése után egy-egy követ eldobott.

Egyszer elment beszélgetni ahhoz a Szent Makáriushoz, akit „polyticus”-nak neveztek. Elpanaszolta neki: „Makárius apát, nagyon gyötrődöm.”

Erre az megkérdezte, hogy mi az oka? Pál azt felelte: „Egy faluban lakik egy szűz, 30 esztendő, és szintén aszketikus életet él. Azt mesélték róla, hogy szombat és vasárnap kivételével soha nem eszik, hanem az egész időn át imádkozik. Csak öt böjti nap után eszik, majd utána hétszáz könyörgést mond el. Mikor ezt hallottam, szemrehányást tettem magamnak, hogy én nem tudok többet végezni háromszáznál.”

Szent Makárius így válaszolt: „Hatvan esztendeje, hogy én száz kitűzött imádságot végzek el, és utána dolgozom a magam élelméért, meg hogy megadjam az egybegyűlt testvéreknek is a szükségeset, de lelkiismeretem nem vádol hanyagságról. Ha téged háromszáz imádság ellenére is vádol a lelkiismereted, ez nyilván mutatja, hogy vagy nem tisztán imádkozol, vagy tudnál többet is végezni, mint amennyit végeztél. (P. G. 34, 1070.)

Látogatás Szent Pachomius kolostorában.

XXXII. Szent Pachomius Regulája szerint élő kolostor nagyon sok van. Ezekben körülbelül hétezer szerzetes él. A legnagyobb kolostorban él Pachomius maga. Ez az anyakolostor, melyből a többiek származnak, háromszázan élnek benne. Ott lakik a jó Apthonius, az én kedves barátom, aki a prior tisztjét viseli. Mivel nyugodt, szelídlelkületű, őt küldik mindig Alexandriába, hogy a kolostorban készített dolgokat eladja, és élelmiszerekről gondoskodik.

Vannak kolostorok kétszáz, háromszáz lakóval is, pl. Panapolisban háromszáz szerzetest találtam. Ennek a kolostornak tizenöt szabója, hét kovácsa, negyven kőmívese, tizenkét teveápolója és tizenöt sátor szövője van. Minden mesterséggel foglalkoznak ott, és a bevétel fölöslegéből megajándékozzák az apáca kolostorokat és a rabokat.

Korán reggel kelnek fel, egyesek a konyhában foglalatoskodnak, mások az asztalt készítik, hogy minden a legnagyobb rendben menjen. Kenyeret, növényfélét, olivát, sajtot és főzeléket esznek. Egyesek a hatodik órában, mások a hetedikben, nyolcadikban, kilencedikben, tizenegyedikben, vagy később este étkeznek, de olyanok is vannak, akik csak minden második nap vesznek magukhoz eledelt...

Ami a munkát illeti, különböző dolgokkal foglalkoznak: a földeken és kertben, a kovácsműhelyben, a pékműhelyben, az építkezésnél, a posztókészítésnél, a tímárságban, a lábbelikészítésnél; vannak kosárfonók, vannak, akik könyveket írnak. Mindenkinek kívülről kell tudnia a Szentírást.

A közelben épült a női kolostor is, ahol négyszáz apáca lakik. Szabályaik és szokásaik ugyanazok, csak ők nem kecskebőr ruhában járnak. Folyó választja el a két kolostort egymástól. Ha valamelyik apáca meghal, a nővérek bebalzsamozzák, és a folyó partjára viszik. A szerzetestestvérek ekkor csónakon átmennek. Pálma- és olajágakkal a kezükben, zsoltáréneklés közben hozzák át az innenső partra a holttestet, hogy a

saját temetőjükben helyezték nyugalomra. Senki sem látogathatja meg az apácakolostort, csak a pap és diakonusa, de ők is csak vasárnap. (P. G. 34, 1090.)

A szegénység gyakorlása.

CXVI. Volt egy szent aggastyán, Bisarion, akinek semmije nem volt, mert nagy felebaráti szeretetében mindent elosztott. Az evangélium meghagyását követve, nem volt más ruhája, mint egy tunikája egy kis gallérral. Az evangéliumot mindig a kezében hordozta, hogy megismerje belőle, hogyan kell pontosan engedelmeskedni Isten parancsolatainak, s hogy mindig vele legyen a szabály, amelyet oly nagyon kívánt teljesíteni. Egész élete oly csodálatos volt, hogy ha az ég angyala szállt volna a földre, az sem élhetett volna itt tökéletesebben.

Eljutott egy napon egy városba. Ott a nyilvános téren egy szegény halottat látott ruhátlanul. Rögtön levetette kis gallérját, és betakarta. Továbbmenve látott egy másik szegényt, minden ruha nélkül. Így kezdett gondolkozni:

„Igazságos-e, hogy én, aki lemondtam a világról, fel legyek öltözve, és testvérem megfagy a hidegtől? És nem leszek-e oka halálának, ha így hagyom meghalni? Mit tegyek tehát? Vágjam kétfelé a tunikámat, és adjam neki a felét? Vagy adjam az egészet annak, akit Isten a maga képére teremtett? De ha elosztom, mit használ a fele neki is, meg nekem is? És mi bajom történhetik.

hogyan ha a szeretet szolgálatában túlmegegyek azon, amit Isten parancsol?

Jézus Krisztusnak ez a nagylelkű katonája így örömmel határozta el, hogy a szegényt egy kapu alá hívja, majd levetkőzve, őt felöltöztesse. Így ruha nélkül maradván, leült a kapu alatt. Nem maradt egyebe, mint az isteni szó, amely gazdaggá teszi azokat, akik gyakorolják, s melyet kezében hordozott. A Gondviselés úgy akarta, hogy a város bírája haladt arra, s megismerve a szent öregget, így szólt kísérőinek egyikéhez: „Nem a jó Bisarion apó ez?” Az igenlő válaszra leszállt lováról, és így szólt a szenthez: „Ki fosztott így meg ruháidtól, atyám?” — „Ez” — mondotta Bisarion az evangéliumra mutatva.

A bíró rögtön levetette gallérját, és Jézus Krisztus e hűséges szolgájának vállaira tette, aki elmenekült, hogy ne hallja annak dicséretét, aki tanuja volt jótettének. Nem akart más jutalmat, mint amit Isten ad titokban, midőn elrejtőzünk az emberek szemei elől.

Miután így teljesítette az evangélium parancsát, melynek tökéletes megtartása volt, ami egyedül töltötte be lelkét, útközben találkozott egy szegénnyel. Mivel nem volt mit adnia neki, a város nyilvános terén eladta evangéliumkönyvét, hogy azzal is szeretetet gyakorolhasson.

Pár nappal később Dulas nevű tanítványa megkérdezte: „Atyám, mit csináltál a könyveddel?” Bisarion örömmel felelte: „Ne haragudj, testvérem, hogy Jézus Krisztus ígéreteiben bízva, és a neki tartozó engedelmes-

ségből eladtam a könyvet is, melyben ezek a szavak voltak: „Adj el mindent, amid van, és oszd el a szegényeknek:”

Ez a szent a rendkívüli erényesség több más cselekedetét is gyakorolta, és adja Isten az ő kegyelmében, hogy méltók legyünk majd egy napon osztozni vele az örök örö-
mökben. (P. L. 73, 1198.)

Rufinus :

Az egyiptomi szerzetesek történetéből

A szerzetesek életéről.

Prológus. Az aszkézisre törekvők a remeteségben szétszórva és a cellákban szétválva, de szeretetben egyesülve élnek együtt. Azért teszik ezt, hogy csendes nyugalomban és figyelmes lélekkel az isteniekre törekedve, semmi hang, semmi látogatás, semmi fölösleges beszéd ne zavarja őket. Mindenki a maga helyén marad tehát fegyelmezett lélekkel, várva jó Atyánknak, Krisztusnak eljövetelét, vagy mint amint a katona áll készenlétben a fővezér táborában, vagy amint a hű szolgák várják uruk eljövetelét, aki nekik szabadságot és bő jutalmat fog adni.

Nem törődnek ők az étellel és itallal és más hasonlókkal, mert tudják, hogy írva van: Ezekről a pogányok gondolkoznak. (Mt. 6, 32.) Maguk pedig Isten igazságosságát és országát keresik, a többiek pedig az Udvözítő ígérete szerint megadatnak nekik. A legtöbben közülük, ha mégis valamire a testnek szüksége volna, nem emberekhez fordulnak, hanem Istenhez, és tőle kéri, mint Atyjuktól, de meg is kapják tüstént, amit kérnek. Akkora bennük a hit, hogy meg tudnák parancsolni a hegyeknek is, hogy

menjenek el a helyükről. Vannak közöttük, akik a vízáradást imádságukkal visszaszorították, pedig az egész szomszédos vidék elpusztításával fenyegetett. Mások szörnyű vadállatokat elpusztítottak, és igen sok és számtalan jelt tettek, mint egykor az apostolok és próféták, úgy hogy kételkedni nem lehet, hogy az ő érdemük által áll még a világ. (P. L. 21, 389.)

A szívnek és a gondolatnak megőrzése.

Különösen kell vigyáznunk szívünk érzelmeire és gondolatainkra. Őrizkednünk kell attól, hogy az érzéki kívánság vagy a helytelen akarat vagy hiú vágyakozás vagy bármi, ami nem Isten szerint való, gyökeret ne verjen szívünkben. Az ilyenfajta gyökerekből származnak a hiú és haszontalan gondolatok, és annyira terhessé lesznek, hogy imádság közben sem hagynak el minket. Amikor Isten színe előtt állunk, és üdvösségünkért imádkozunk, akkor sem szégyenülnek meg, hanem fogságba ejtett lelkünket elragadják tőlünk. Míg tehát test szerint imádkozunk, érzelemmel és gondolatlanul szerteszét kószálunk és csatangolunk. (P. L. 21, 396.)

A tiszta imádságról.

Az első dolog, amiért a remetének fáradozniok kell: olyan egészen tiszta imádságot ajánljanak fel Istennek, hogy a lelkiismeret semmiben se vádolhassa őket, amint azt a mi Urunk tanítja evangéliumában e

szavakkal: „Ha imádkoztok és eszetekbe jut, hogy testvéretek valami kellemetlenséget okozott nektek, bocsássatok meg neki egész szívből, mert ha ezt nem teszitek, Atyátok, ki a mennyben van, nem fogja a ti hibáitokat megbocsátani”.

Igy tehát, mint már mondtam, ha Isten előtt tiszta és minden ilyen említett hibától és szenvedélytől ment lelkiismerettel jelenünk meg, láthatjuk Istent annyira, amennyire ebben az életben látható. Imádságunkban feléje emelkedhetik megértésünk, hogy szemléljük őt, ha nem testileg és érezhető tekintettel, de legalább lélekkel és értelmi megismeréssel, őt, ki láthatatlan. Mert senki ne higgye, hogy szemlélheti az ő isteni lényegét úgy, amilyen ő önmagában, s ne alkosson lelkében valami képet, melynek valami köze van testi alakhoz. Ne képzeljük el semmilyen alakban az Istent, s ne állítsuk őt határok, keretek közé. Úgy fogjuk fel, mint lelket, kit érezhetünk, és szívünk érzelmével beléje hatolhatunk. De nem lehet őt megérteni, korlátok közé állítani, vagy szavakkal leírni. Ezért mélységes tisztelettel és igen nagy félelemmel kell hozzá közelednünk. Tudnunk kell, hogy végtelenül felül van minden fényen, minden világosságon, minden ragyogáson, minden méltóságon, minden elképzelhető meglátáson, ami lelkünkben megfogamzik, ha az egészen tiszta is, és ment a megromlott akarat minden foltjától, szennyétől.

Akiknek hivatásuk, hogy lemondjanak a világról és így kövessék Istent, főként a

zsoltáros ezen szavára törekedjenek: Értsétek és gondoljátok meg, hogy én vagyok az Úr. Mert aki megismeri Istent annyira, amennyire ember egyáltalán megismerheti, az azután megismeri a legnagyobb misztériumokat. Minél tisztább lesz a lelke, Isten annál többet értet meg vele, feltárja előtte titkait. Az ilyen embert Isten ugyanis barátjának tekinti, és úgy bánik vele, mint azokkal, akikről Üdvözítőnk mondja az evangéliumban: „Nem nevezlek többé benneteket szolgálóknak, hanem barátaimnak“, és adja, mint nagyon kedves barátjának, minden kérése teljesülését. A mennyország minden angyala és minden üdvözlője is szereti őt, mint Istenüknek és Mesterüknek barátját; teljesítik minden kívánságát. Valóban el lehet róla mondani: Sem a halál, sem az élet, sem az angyalok, sem az uralkodók, sem a hatalmasságok, sem más teremtmény el nem szakíthatja az Isten szeretetétől, mely Jézus Krisztusban van. (P. L., 21, 397.)

Szép életelvek.

Láttunk a puszta atyái között olyanokat, akik erre a földre állítva égi életet éltek, mint új próféták, olyanok voltak lelki érelynükre és jövendölő adottságukra nézve . . . Másik tulajdonsága a szerzeteseknek, a „tranquillitas animi“, a kiegyensúlyozott, békés, nyugodt lelkület.

A szerzetes életben Isten gyakran kinyilatkoztatja magát a szerzetesnek és megmutatja nekik titkait . . . Láthatjuk Istent is . . .

Láthatjuk a láthatatlant, nem ugyan testtel, hanem lélekkel; a (szentek) tudományának megértésével, nem testi tekintettel... Főmunkájuk, hogy Istennek „tisztá imádságot” mutassanak be.

Mértéken túláradó öröm és derű lakott a szerzetesekben, és olyan ujjongás, milyent földi ember nem ismerhet. Senki szomorú nem volt köztük található.

Életmódjuk olyan volt a közösség közepe is, mintha magányban éltek volna.

Apollonius tanácsa volt, hogyha lehet, naponként vegyék magukhoz a szent eledelet. Aki ettől távol marad, Istentől marad távol; aki gyakran veszi, az Üdvözítőt fogadja be. Mivel az a mi Urunk szenvedésének emléke, azért egyúttal állandó intés a türelemre. Ez kötelez a szív tisztaságára, és ez szerzi meg a bűnök bocsánatát.

Senkit az életben megvetnünk nem szabad, még egy rablót vagy komédiást sem... Minden életmódban vannak Istennek tetsző lelkek, ezért bizonyos, hogy Istennek nem a hivatás vagy a ruhánk fajtája tetszik, hanem az őszinteség és a szív szeretete. (P. L. 21, 398—400.)

Ki érdemli meg a szerzetes nevet?

Megismertünk egy öreg szerzetest, aki szelidséggel felülmulta az embereket. Neve Benus volt. Róla állították a vele élő testvérek, hogy soha semmiféle esküdözés vagy hazug szó nem hagyta el ajkát, soha senki őt haragosnak nem látta, tőle fölösle-

ges és hanyag beszédet nem hallott, hanem egész élete a legnagyobb csendben folyt és csendes viselkedésben, meg minden másban szinte angyalinak látszott. Alázatossága is mérhetetlen volt, és magát mindenben semminek tartotta. Sokat kértük őt, hogy mondjon valamit a mi épülésünkre, de alig tudtuk elérni, hogy a szelidségről csak egy keveset beszéljen nekünk. (P. L. 21, 408)

Mi teszi a pusztát a boldogság helyévé?

VII. A testvérek, akik Apolló apáttal voltak, nem ettek, csak a szentáldozás után, körülbelül a nap kilencedik órájában. Néha ugyanazon helyen maradtak, nem mentek el egészen estig, hogy oktassák őket Isten igéjéről, hogy így megtanulják az ő parancsolatait szünet nélkül mindig megtartani. Némelyek közülük étkezés után elmentek a pusztába; az egész éjszakát a Szentírás szavai feletti elmélkedésben töltötték, melyet kívülről tudtak. Mások ismét azon a helyen maradtak, ahol egybegyűltek, s szemüket le nem hunyva, reggelig énekeket és himnuszokat zengedeztek Isten dicsőítésére, amint azt magam láttam, midőn ott voltam. Némelyek közülük lementek a hegyről a kilencedik óra táján, s amint a mi Urunknak szentséges testét vették, visszavonultak, megelégedvén ezzel az egyetlen lelki eledellel.

Megelégedettségük minden elképzelhetőnél nagyobb volt, s örömük oly nagy, hogy

nincs ember a világban, ki hasonlót izlelhetett volna. Nem volt köztük senki szomorú; s ha valaki egy kissé annak látszott, szent atyjuk mindjárt megkérdezte annak okát. Ha olyanra talált, aki el akarta előtte titkolni, megmondotta neki, ami a szíve mélyén volt, s így kötelezte arra, hogy elmondja fájalmát. Megtanította valamennyit arra, hogy akik minden bizalmukat egyedül Istenbe helyezték, és remélik, hogy bírni fogják az ő országát, azoknak nem szabad soha a legkevésbé sem szomorkodniok.

„Szomorkodjanak a pogányok — mondotta —; sírjanak a zsidók; nyögjenek folyton a gonoszok; de az igazak örvendezzenek. Mert ha azok, akik e föld dolgait szeretik, örülnek, hogy bírhatnak hitvány és mulandó dolgokat, miért ne árasztana el minket az öröm abban a reményben, hogy miénk lesz a végtelen dicsőség, s élvezhetjük az örök boldogságot?” Az apostol is erre biztat, midőn mondja: „Mindig örvendezetek; állandóan imádkozzatok, és adjatok hálaát mindenben Istennek”. De ki tudná méltán visszaidézni ennek a szentnek egészen mennyei tanítását és az Isten kegyelmét, mely áradt szavaiból? Nem volna jobb, ha hallgatnék, mint ha ilyen gyengén beszélek róla? (P. L. 21, 417.)

A vendégszeretet gyakorlása.

Ezután Nitriába mentünk, mely Alexandriától körülbelül negyven mérföldre fekszik. Ez a leghíresebb Egyiptom valamennyi kolostora között. Nevét egy nagyon

közeli várostól vette, ahol bőven található salétrom. Hiszem, hogy a Gondviselés engedte ezt így meg; ahogy itt fogják egy napon az emberek bűneit lemosni, úgy szolgál a salétrom a ruha foltjainak kitisztására. Mintegy ötven különböző lakóhely van itt, amelyek egy atyának vezetése alá tartoznak. Némelyikben sok remete lakik együtt, másokban kevés, vagy pedig csak egy-egy. De bár így szétváltan élnek, elválaszthatatlanok a hitben és szeretetben, mely egy lélekké egyesíti őket.

Amint közeledtünk, és ők felismerték, hogy idegen testvérek vagyunk, mint valami méhraj jöttek elő celláikból. Nagy örömmel siettek elénk, s kenyeret hoztak, meg kecskebörtömlőben vizet, a próféta szavai szerint, aki megró ennek elmulasztásáért: „Miért nem mentetek Izrael gyermekei elé kenyérral és vízzel?” Azután zoltárokat énekelve, a templomba vezettek bennünket, majd megmosták lábainkat, mintegy felfrissítésül a hosszú út fáradsága után, de valójában azért, hogy lelkileg felüdítsen bennünket a szeretetnek ez a megnyilvánulása.

Mit mondjak még emberi jóságukról, szeretetükről és arról, hogy mily örömet okozott nekik, hogy érzelmeiket minden módon és mindenféle szolgálattal kifejezheték? Mintegy vetélkedve, mindegyik a maga cellájába akart bennünket vinni. Nem elégedtek meg azzal, hogy a vendégszeretetet minden lehető módon gyakorolták velünk szemben, az alázatosságra oktattak bennünket, melyet ők oly tökéletesen valósítottak

meg. Azután szelídségre, meg egyéb lelki jókra, melyeket megtanultunk közöttük, ezektől a világtól elvonultak között.

Mindegyik más-más mértékben bírta a kegyelmet, de tanításuk mindig ugyanaz. Nem láttunk soha sehol másutt ilyen nagy szeretetet; sehol soha az irgalmasságnak ezt a buzgalmát és nagyságát; és soha sehol ilyen tökéletes és csodálatos vendégszeretetet. És nem láttuk soha a meditálásnak ezt a tökéletességét, a Szentírásnak ilyen megértését, a szentek tudományával való állandó elfoglaltságot. Ebben annyira kiváltak, hogy mindegyik tudós volt az isteni bölcseségben. (P. L., 21, 435.)

A klauzura ereje.

Láttuk Thebaisban Izidor apátnak oly híres kolostorát is, mely igen nagy, és minden oldalról fal veszi körül. Akik itt élnek, nagyon tágasan vannak. Sok a kút, és a kertet így bőségesen öntözhetik. Láttunk növényeket, mindenfajta fákat és gyümölcsöket; s mindaz, amire szükségük van ezeknek a szerzeteseknek, olyan bőségben található, hogy egyiküknek sem kell semmiért sem a kolostorból távoznia.

A legidősebbek és legerényesebbek közül egy a kolostor kapujánál lakik, hogy befogadja azokat, akik itt kívánnak élni. De csak azzal a feltétellel jöhetnek, hogy ha egyszer beléptek, innen soha többé nem távozhatnak. Ez náluk sérthetetlen törvény. A legcsodálnivalóbb azonban az, hogy nem azért maradnak, mert nem szabad elmen-

niök, hanem az életüknek boldogsága és tökéletessége tartja itt őket.

A portán lakó agg szerzetesnek cellája mellett van egy másik, a vendégek számára. Itt fogadja őket, és nagy szeretettel gondoskodik róluk. Aki akkor ezzel volt megbízva, így fogadott bennünket.

A kolostorba nem volt szabad belépnünk, s így tőle tudtuk meg, hogy ott milyen boldog életet folytatnak. Mondotta, hogy a legöregebbek közül is csak kettőnek volt engedélye a kolostorból való távozásra és visszatérésre, hogy kiosszák a munkaeszközöket, és akiknek gondoskodniok kellett arról, hogy minden szükséges meglegyen, A többiek teljes csöndben élnek és lelki nyugalomban. Az imádság és a többi vallásos gyakorlatok teljesen elfoglalják őket, s olyan kiváló az erényben, hogy nincs közöttük egy sem, aki valami csodát ne művelt volna. (P. L., 21, 439.)

III.

Pelagius:

Az Atyák életéből

Az önmegtagadás példái.

Mesélték néhányan: egy öreg remete megkivánta az uborkát. Hoztak neki, de ő maga elé tette csak és nem nyult hozzá, hogy a mértéktelenség erőt ne vegyen rajta. Így végzett penitenciát az étel után való vágya miatt. (P. L. 73, 767.)

Moyses apát mondása: A szenvedély négy elemből keletkezik. Az első a bő étel és ital, második a hosszú alvás és tétlenség, a harmadik a szórakozás, a negyedik a ruházatban való igényesség. (P. L. 73, 769.)

Elszakadás, lemondás a lelki élet kezdetén.

A tökéletesség felé az első lépés határozott akaratot kíván. Nincs kényelmes átmenet. A remete vagy szerzetesélet jelöltje nem tarthat meg semmit javaiból.

67. Egy ifjú le akart mondani a világról; mikor már eljött hazulról, többször foglalkozott gondolatban a vagyonával. Egy napon az ördögök megtámadták, és nagy porfelhőt kavartak körülötte. Ő hirtelen levette ruháját, a földre dobta, s futott a kolostorig.

Isten ezalatt egy aggastyánhoz így szólott: „Menj, és fogadd az én katonámat”.

— Az aggastyán elébe ment. Láta, hogy teljesen meztelen, megtudta okát is. Adott erre az ifjúnak szerzetesöltönyt.

Midőn ezzel az aggastyánnal beszéltek mások az Isten szolgálatának különböző módjairól, s a szegénységre került a sor, az így szólott: „Menjetek ehhez a testvérhez, mert én nem értem el az ő lemondásának fokát”.

68. Egy testvér lemondott a világról, kiosztotta javait a szegények között, de valami kevés pénzt megtartott magának. Szent Antalhoz ment. Az lelkébe látott, és tudta, hogy valamit megtartott magának, azért ezt mondotta neki: „Menj a városba, vegyél húst, vágjad darabokra, és rakjad azt testedre”.

A testvér megtette; a madarak és a kutyák a húsert összeszaggatták testét fogaikkal, csőreikkel, karmaikkal. Visszatért Szent Antalhoz, és megmutatta néki összeszaggatott testét.

A Szent erre így szólott: „Akik lemondanak a világról, és pénzt tartanak meg maguknak, azokat így tépik össze az ördögök”. (P. L. 73, 772.)

A pogányokkal szemben való viselkedés.

127. Szent Makárius egy napon a nitriai hegyekbe ment föl. Tanítványát kissé maga előtt küldötte. Az találkozott egy bálványimádó pappal, aki nagy botot vitt és futott

az úton. A tanítvány rászólt: „Hová rohansz így, te sátán?” A pap olyan dühbe jött, hogy összevissza verte őt, s félholtan hagyta ott.

Továbbfutva, találkozott Szent Makáriussal, aki így szólt hozzá: „Jó napot, jó napot, te ugyancsak fáradozol”. A pogányt meglepte ez az üdvözlés, s így válaszolt: „Mi jót látsz te bennem, ami arra indít, hogy így üdvözölj?”

Az aggastyán pedig felelte: „Azért üdvözöltelek így, mert látom, hogy elfáradtál a munkában, és futsz anélkül, hogy tudnád, hová mégy”. A pap erre így szólt: „Az üdvözlésből megismertem, hogy Istennek nagy szolgálója vagy, és az nagyon meghatott. Azonban egy másik szerencsétlen remete, akivel találkoztam, megbántott, amiért mindjárt meg is fizettem neki, mert alaposan megvertem”. Azután átkarolta a szent lábait és így szólt: „Nem hagylak el, amíg énbelőlem is nem nevelsz remetét”.

Ezután együtt mentek arra a helyre, ahol a testvér az ütésektől ájultan feküdt; s mivel megmozdulni sem tudott, elvitték a templomba. A testvérek ugyancsak csodálkoztak, midőn látták, hogy Szent Makárius magával hozza a bálványimádó papot. Ráadták a remeték öltözetét, és még több pogány is az ő példájára Krisztus híve lett.

Szent Makárius mondotta azt is, hogy az arcátlan és gögös szavak rossz hatással vannak a jók lelkére is. Ezzel szemben az aláztos és szelíd beszéd a rosszakat is megjavítja. (P. L. 73, 784.)

A szeretet önzetlen.

129. Szent Makárius apátnak egy testvér szőlőfürtöt hozott. A Szent szerető szívével a többiekre gondolt s nem akart semmit magának. Elvitte egy másik testvérnek, akiről úgy gondolta, hogy nagyobb szüksége van rá. A beteg testvér megköszönte szeretetét, elvette a szőlőfürtöt; de mert ő is a többiekre gondolt, felkelt és egy másik beteg testvérhez vitte el a szőlőt. Az is tovább vitte egy másiknak, s így vándorolt a szőlőfürt celláról-cellára a pusztaságban, melyek pedig egymástól nagy távolságra voltak. Senki sem tudta azonban, hogy ki kapta legelőször, s végül visszakerült Szent Makáriushoz, aki először kapta és adta tovább. A Szent örült, hogy a testvérek ilyen önmegtágadók és szeretőszívűek.

Ítékezés és megbocsátás.

133. Egy remete megkérdezte Szent Poyment: „Atyám, hogyan lehet elkerülni, hogy felebarátunkra hátrányos dolgot beszéljünk?”

A szent így felelt: „Legyen mindig szemünk előtt felebarátunk képe és a magunk képe. Ha figyelmesen nézzük a magunkét, és tekintetbe vesszük hibáinkat, akkor nem csodálkozunk a felebarátunkéin. De ha nagyrabecsüljük a magunkét, akkor meg fogjuk vetni az övét. Így elérjük, hogy sohasem beszéljünk rosszat másokról, mert mindig magunkat kell megfeddenünk. (P. L. 73. 786.)

134. Szkéta atyái összejöttek egy vétkes

testvér ügyének megtárgyalására. Pior apát nem szólt semmit, hanem eltávozott. Megtöltött egy zsákot homokkal, vállaira vette, egy kis kosárába szintén tett homokat, azt pedig kezében vitte. Megkérdezték az atyák, mit jelentsen ez?

„A zsák az én bűneimet jelképezi; mint-hogy számosak, nem akarom látni azokat, a hátamon viszem, hogy ne kelljen miattuk panaszkodnom és sírnom.”

135. Hyperikus nevű pap mondotta: „Jobb húst enni és bort inni, mint a felebarátot meg-rágni, és szétszaggatni annak jóhírnevét. Mert mint ahogy a kígyó mérgezett szavaival kiüzte Évát a földi paradicsomból, ugyanígy, aki rosszat mond felebarátjára, nemcsak a maga lelkének okoz kárt, hanem annak is, aki hallgatja”. (P. L. 73, 786.)

138. Egy testvér valami hibát követett el a kolostorban, ezért elég keserű buzgalommal megdorgálták. Elment tehát Szent Antalhoz. Midőn a többiek ezt látták, vele mentek, hogy visszavigyék, és szemére hányták hibáját a Szent jelenlétében. Ő azonban továbbra is állította, hogy nem követte el azt a hibát.

Találkoztak itt Szent Paphnuciussal is, aki valamennyiöknek elmondta a következő, nekik ismeretlen példabeszédet: „Láttam a folyó partján egy embert, egészen térdig benne volt az iszapban. Egyesek, akik a kezüket nyujtották feléje, hogy megmentsek, még jobban egészen nyakig belenyomták a sárba”.

Szent Antal ránézett Paphnuciusra, s így

szólt: „Ime egy ember, aki a dolgokat az igazság szerint ítéli meg, s aki meg tudja menteni a lelkeket“. Ezeket a remetéket úgy meghatotta ez a beszéd, hogy bűnbánatot tartottak helytelen viselkedésük miatt. Visszavezették a kolostorba a testvért, aki az ő hibájuk miatt hagyta azt el. (P. L. 74, 787.)

Módok az alázatosság megszerzésére.

171. Egy remete kérdezte egy szent aggastyántól: „Mit kell tenni, atyám, az alázatosság megszerzésére?“ Az így felelt: „Csak a magunk hibáit kell néznünk, és nem a másokéit, mert az alázatosság teszi az embert tökéletessé. Minél inkább megalázza magát ezen erény által, annál jobban tisztelik az emberek. Mert amint a gőg az égbe akar szállni, lezuhan a pokolba, úgy az alázatosság meg akarja magát alázni egészen a pokolig, ha ez lehetséges volna, vagyis a megsemmisülésig, s felemelkedik az évig“. (P. L. 73, 797.)

A hibák megvallásáról.

172. Poimen apát mondta: Azzal a szerzetessel bánik el legkönnyebben az ellenség, aki nem akarja gondolatait feltárni. (P. L. 73, 798.)

173. Szent Antal szava pedig ez volt: Ha lehetséges lenne, a szerzetesnek számot kellene adnia előljáróinak arról, hogy hány lépést tett meg, és hány pohár vizet ivott a cellájában. (P. L. 73, 799.)

Hogyan imádkozzunk?

177. Egyes remeték megkérdezték Szent Makáriust, hogyan kell imádkozniok. A Szent így válaszolt: „Nem kell sok szót mondani; elég kitárni kezeinket az ég felé és ezt mondani: Uram, legyen meg a te akaratod, és a te tetszésed szerint történjék minden! Midőn pedig levertek vagyunk, és kísértés nyom, ezt mondjuk: Segíts meg engem, Istenem. Istenem. Ő ugyanis jól tudja, hogy mire van szükségünk.” (P. L. 73, 806.)

Buzdítás a magányos életre.

· II. 3. Arsenus még az udvarnál volt, midőn egy napon így imádkozott: „Uram, taníts meg, mit kell tennem hogy üdvözüljek”. Válaszul ezt hallotta: „Arsenus, menekülj az emberek társaságától, és üdvözülni fogsz.

„Midőn már a pusztában volt, s ugyanígy imádkozott, hangot hallott: „Arsenus, menekülj az emberektől, tartsd meg a csendet, maradj meg a lélek nyugalmaiban, mert ezek az első dolgok, amiket meg kell tenni, hogy megmenekülj, és ne vétkezzél”. (P. L. 73, 858.)

Fogadjuk el a rosszul sikerült szolgálatokat.

Non donum amantis respicitur... Nem menthető-e, ha visszautasítjuk az ügyetlenséget, ha valaki egész jóakarattal tesz olyan szolgálatot, ami terhünkre van? Íme, ez a világ gondolkodása. A szerzetesnek azonban nem szabad elmulasztania az erény gyakorlásának ezt a szép alkalmát. Fogadja el mosolyogva és hálásan.

III. 51. Egy aggastyán olyan beteg volt, hogy semmiféle ételt nem tudott magához venni. Tanítványa szerette volna rávenni az evésre, s így szólt: „Engedd meg, hogy egy kis lepényt készítek neked”. Az öreg beleegyezett.

A cellában volt egy fazék, kevés mézzel, meg egy másik ugyanolyan, de lenolajjal, ám az már megavasodott, és csak lámpába lehetett használni. A testvér tévedett, és az atyának eledelét ezzel az olajjal készítette el, azt gondolván, hogy az méz. Az atya megízlelte, nem szólt semmit, csendben ette tovább.

Midőn a testvér harmadszor is kínálta, azt mondta néki: „Fiam, nem tudok enni”. A másik meg akarta győzni, s így szólt: „Lásd, milyen jó ez, atyám, eszem én is belőle”.

Alighogy megkóstolta, megértette, mi történt; térdreest, s így kiáltott: „Bocsáss meg, atyám, hiszen én megmérgeztelek! De te terhelted lelkiismeretemet ezzel a vétékkel, midőn nem szóltál”.

Az aggastyán így szólt: „Ne szomorkodj, fiam, emiatt. Ha Isten azt akarta volna, hogy ízletes étkem legyen, akkor a mézet tetted volna bele és nem ezt”. (P. L. 83, 767.)

A helyes beszédről.

IV. 1. Remeték mentek Scétából Szent Antalhoz. Beszálltak egy hajóba, melyen egy aggastyán is utazott, akit ők nem ismertek. A remeték helyet foglaltak, s elkezdtek beszélni a Szentírásról, a szentatyák beszédeiről és műveiről. Az aggastyán nem szólt bele a társalgásba.

Midőn mindnyájan megérkeztek, Szent Antal így szólt a testvérekhez: „Jó társaságban voltatok az úton, hogy összetalálkoztatok ezzel a jó aggastyánnal“. A remete felé fordulva pedig ezt mondta: „És te, atyám, szintén jól érezhetted magad, hogy ezekkel a jó testvérekkel utazhattál“.

„Igaz, hogy jók — felelte a szentéletű öreg —, de nincs kapu a házukon, s így aki csak akar, beléphet, s elviheti az istállóból az állatokat.“ Ezt azért mondotta, mert az úton mindent összevissza beszéltek, ahogy éppen eszükbe jutott. (P. L. 73, 864.)

Ki tett helyesebben?

IV. 15. Epifanius, Cyprus püspöke egyszer elküldött valakit ezzel az üzenettel Hilarius-hoz: „Jöjj, hogy lássuk egymást mégegyszer, mielőtt ezt a testet elhagyjuk“.

Valóban össze is jöttek. Étkezés közben egy kis szárnyast is szolgáltak fel, s a püspök megkínálta Hilariust. Az aggastyán szabadkozott: „Bocsáss meg, mióta ezt a szent ruhát magamra vettem, sohasem ettem húst“.

Epifanius így felelt: „Ami pedig engem illet, mióta ezt a ruhát viselem, nem hagytam, hogy a nap lenyugodjék úgy, hogy valakinek legyen valamije ellenem. És én magam sem aludtam sohasem úgy el, hogy ellenszenv lett volna valaki iránt szívemben“.

Hilarius így szólt: „Bocsáss meg nekem, a te bölcsességed nagyobb az enyémenél“. (P. l. 73, 866.)

A helyes önmegtagadás példája.

IV. 26. Makáriusnak szeretetből a vendégtestvérekkel kellett étkeznie. Elhatározta tehát, hogy megszámolja, hány pohár bort iszik meg, hogy azután ugyanannyi napot töltsön el úgy, hogy még vizet se igyék. Mikor tehát a testvérek kínálták, szívesen ivott, hogy azután majd elszenvedje a szomszúságot. Tanítványa ezt megtudta, elhíresztelte az atya szokását. Kérte, hogy ne kínálják őt többé borral, mert így kötelezik ilyen nehéz penitenciára. (P. L. 73, 868.)

A hallgatás.

IV. 27. Az idősebb Makárius, aki Scetában lakott, egy napon így szólt a remetékhöz: „Testvéreim, meneküljetek rögtön a misék után”. A remetéek közül egyik megkérdezte: „És hová menekülhetünk, atyám, ezen a pusztán túl?” A Szent egyik ujját az ajkára tette és így válaszolt: „Itt van az, amitől menekülni kell”. Ez után cellájába ment, és magára zárta az ajtót. (P. L. 73, 868.)

Ne ítélj.

V. 10. Egy szent aggastyán szava: „Akármilyen tiszta vagy, ne ítélj meg azt, aki a tisztátalanságnak valami bűnét követte el, hogy ne véts a törvény ellen épügy, mint ő. Ugyanis aki tiltja a tisztátalanságot, ugyanaz tiltja az ítélkezést is”. (P. L. 73, 911.)

A természetek különbözősége.

V. 31. Két testvér engedett a kísértésnek, elhagyták a magányt, és összeálltak nővel. Egy idő múlva így szóltak egymáshoz: „Mi hasznunk van belőle, hogy elhagytuk az angyali életet, hogy ezt a tisztátalant választjuk, és ebből pedig az örök gyötrelembe menjünk? Térjünk vissza a pusztába, és tartsunk penitenciát bűnünk miatt”. Vissza is tértek, s miután meggyónták bűnüket, kérték a szent atyákat, hogy fogadják el őket a penitencia végzésére.

Megengedték nekik, bezárták őket egy teljes esztendőre, és egyformán adtak nekik kenyeret és vizet. Midőn vége lett a bűnbánat idejének, és kijöttek, a jó atyák ugyancsak csodálkoztak rajtuk, hogy míg azelőtt feltűnően hasonlítottak egymáshoz, most az egyik nagyon sápadt és nagyon szomorú lett, a másik pedig piros és nagyon vidám, pedig a táplálékuk egy és ugyanaz volt.

Megkérdezték azt, aki szomorú volt, hogy milyen gondolatokkal foglalkozott cellájában. „Újra és újra azok a kínok foglalkoztattak, amiket megérdemeltem bűneim büntetéséért, s iszonyatom oly nagy volt, hogy bőröm kiszáradt és csontjaimhoz tapadt.”

Megkérdezték a másikat is: „És te mire gondoltál celládban?” „Hálát adtam Istennek, hogy kegyes volt megmenteni e világ romlottságától, és megóvni a másvilág gyötrelmeitől, midőn erre az angyali életre visszahívott. Így állandóan az én Udvözi-

töm jósága volt szemem előtt. Telve voltam vigasztalással, örömmel". Midőn a bölcs agastyánok ezeket hallották, úgy ítélték, hogy mindkettőnek penitenciája egyforma értékű volt Isten előtt. (P. L. 73, 882.)

A szegénység szelleme.

VI. 17. Valaki a pénzét Agathon apátnak akarta átadni, hogy rendelkezék vele tetszése szerint. Az apát visszautasította azzal, hogy keze munkájával megkeresi azt, ami táplálékára szükséges.

Amaz ekkor azt kérte, hogyha neki nincs szüksége rá, akkor ossza széjjel a szegények között. Erre az apát így felelt: „Igy kétszeresen szégyelném elfogadni, mert nekem nincs rá szükségem. Ha pedig másnak pénzét osztanám ki, ez könnyen tehetne hiúvá". (P. L. 73, 871.)

A szegénység szelleme.

VI. 19. Magasállású ember jött a scetai pusztaságba, de ismeretlen akart maradni. Kérte az ottlévő papot, hogy a magával hozott nagy pénzösszeget ossza szét a remeték között. A pap azt felelte, hogy a remetéknek nincsen szükségük pénzre. De az idegen minden áron végre akarta hajtani tervét, ezért nem elégedett meg ezzel a válasszal. Nagy kosárba rakta a pénzt, odaállította a templom kapujához, a pap pedig hangosan mondotta: „Akinek szüksége van rá, vegyen!" De egyetlenegy sem nyúlt a pénzhez, sokan oda sem néztek. A jó pap így

szólt az idegen úrhoz: „Isten elfogadta ajándékodat; térj haza békében, és oszd szét a pénzt a szegények között”. Ez az úr nagyon épült a remeték viselkedésén. (P. L. 73, 891.)

Az ember természetét magával viszi a pusztaságba.

VII. 33. Egy szerzetestestvért sokszor bántotta a harag indulata a kolostorban. Magában ezt mondotta: „Elmegyek a pusztaságba, ott nem lesz senki, akivel összeütközhetnék, s így ez a szenvedély békén fog hagyni.

Elment tehát a pusztaságba, egyedül lakott egy üregben. Egy napon a korsója, melyben vizet hozott magának, háromszor egymásután felborult. Erre elfogta az indulat, és földhözvágta a korsót.

Lecsillapodva, így szólt: „A harag démona megcsalt; mert íme, egyedül vagyok, és mégsem tudok győzni. Így minthogy mindenütt van harc, szükségünk van türelemre és Isten segítségére, visszatérek a kolostorba”. (P. L., 73. 901.)

Az önmegtágadást megrontja az a gondolat, hogy megcsodálják.

VIII. 21. Egy nagy ünnepen összegyűltek a remeték, s mindnyájan ettek. Egy azonban így szólt a felszolgáló testvérhez: „Kérlek, hozz nekem egy kevés sót, mert nem eszem semmi főttet”.

A testvér fennhangon ismételte: „Hozzatok egy kis sót, mert íme itt van egy testvér, aki nem eszik semmi főttet”.

Meghallotta ezt boldog Theodor, s a remetéhez fordulva így szólt: „Testvérem, jobb lett volna, ha a celládban húst ettél volna, minthogy ezt mondtad a testvérek jelenlétében”. (P. L., 73, 594.)

A megtérőt vissza kell fogadni.

IX. 1. Egy testvér Illés apát kolostorában volt. Innen azonban elűzték, mert egy kísértésnek engedett. Elment Szent Antalhoz, aki nézte őt egy darabig, azután visszaküldte oda, ahonnet jött. De a testvérek nem akarták befogadni, másodszor is elűzték őt. Erre ő ismét Szent Antalhoz ment, és mondotta neki: „Atyám, nem akartak engem visszavenni”.

Istennek e szolgája ekkor ezeket üzenté a kolostorbelieknek a testvér útján: „Egy hajó elvesztette minden rakományát, hajótörést szenvedett, végre nagynehezen eljutott a tenger partjára, s mikor ebben az állapotban látjátok, tönkre akarjátok tenni”. E szavakból megismerték a Szent érzését és szándékát, s visszavették rögtön a szerzetest. (P. L. 73, 909.)

Újra csak! Ne ítélj!

IX. 11. Egy kolostorban két nagyon éretnyes testvér élt, akik megkapták azt a kegyelmet, hogy megéreztek egymás szívében az Isten kegyelmét. Egy pénteki napon az egyik elment, s látott valakit a megengedettnél korábban enni. Azt mondta neki: „Hogyan, te pénteken ebben az órában étkezel?”

Másnap, szombaton, mint az szokás, szentmiseáldozatot mutattak be. Testvére nézte őt, és szomorú lett, mert nem látta benne a kegyelem jelét. Később cellájában megkérdezte tőle: „Mit tettél vajjon, hogy nem látom már benned a kegyelem jelenlétét?”

A másik így felelt: „Sem cselekedeteimben, sem gondolataimban nem találok semmi vétket”.

A másik megkérdezte: „Nem mondtál valami bántó szót?”

Ekkor a testvér emlékezett s megvallotta: „Igen, tegnap láttam valakit enni, és azt mondtam neki: Te pénteken ebben az időben eszel? — Ime, a bűnöm. De tartsunk penitenciát két héten át, és kérjük Istent, hogy bocsásson meg nekem”.

Igy is tettek, s a két hét eltelvével a hibázó szerzetesben barátja ismét meglátta Isten kegyelmét. Együtt adtak hálát az Úrnak, aki egyedül jó. (P. L. 73, 911.)

A veszekedéshez kettő kell.

IX. 20. Két atya lakott egy cellában. Soha nem volt a legkisebb civódás sem közöttük. Így szólt egyszer az egyik: „Veszekedjünk egyszer már mi is, mint ahogyan a többi emberek szoktak”.

A másik így felelt: „Én nem tudom, hogyan kell veszekedni”.

Az első eztmondotta: „Nézd, ide kiteszem a fazekat és azt mondom: Ez az én fazekam. Te akkor azt mondd: Ez nem a te fazekad, hanem az enyém. Így lehet aztán veszekedni és civakodni”.

Valóban oda is állították a fazekat, és az egyik elkezdte: „Ez az én fazekam”. A másik pedig: „Azt hiszem, az enyém”. Mikor azután a másik ellenkezett: „Az nem a tied, hanem az enyém”. Társa erre ezt mondotta: „Ha a tiéd, vedd csak el”. Így aztán nem került sor a civódásra. (P. L. 73, 920.)

Földi tudás — égi bölcsesség.

X. 5. Evagrius apát egy napon azt mondotta Arsenius apátnak: „Hogy van az, hogy nekünk, akik tanítást kaptunk, és elsajátítottuk a tudományt, egyáltalán nincsen erényünk, s ezek az egyszerű fellahok bensőleg olyan gazdagok?”

Arsenius ezt felelte: „Mivel mi a világi bölcsesség szabályait tanulmányozzuk, nem szerzünk meg semmit; ezek az egyszerű emberek saját munkájukkal megszerzik az erényeket”. (P. L. 73, 912.)

Vigyázz ajkadra.

X. 33. Longinus ezt mondotta: „Az a terem, hogy idegen földre megyek”.

Erre Lucius azt felelte: „Ha nem vigyázol nyelvedre, akkor sehol sem leszel idegenben; vigyázz nyelvedre itt, és úgy élhetsz, mintha idegenben lennél”.

Longinus egy másik kérdése a következő volt: „Ha elkerülném az emberekkel való találkozást, mi lenne?” — Lucius: „Ha nem törekszel arra, hogy a másokkal való együtt-létben megváltozzál, akkor, ha egészen egyedül leszel, sem leszel jobbá”. (P. L. 73, 918.)

X. 51. Poimen apát mondása: Vannak, akik

látszatra hallgatnak, és mégis egész nap beszélnek, mert szívükben elítélnék másokat. És vannak, akik reggeltől estig mindig beszélnek, és mégis csendben vannak, mert soha nem mondanak egyetlen szót se, ami ne lenne épülésére és javára azoknak, akik hallgatják. (P. L. 73, 921.)

Fájjanak a bűnök és örüljünk a megbocsátásnak.

X. 70. Syncletica anya mondotta: Van hasznos és van ártalmas szomorúság. Jó sóhajtozni bűneink, a felebarátainkkal szemben elkövetett igazságtalanság miatt. De az ellenség beleártja magát az ilyen érzelmekbe. Oktalan szomorúságot sugall, melyet lanyhaságnak, kedvetlenségnek nevezünk. Rossz lelkület ez, melyet imádsággal és énekléssel kell elűzni. (P. L. 73, 924.)

Isten szava mindig tisztít.

X. 92. Valamelyik remete mondotta egy jó öregnek: „Atyám, én gyakran kérem a mi öreg atyáinkat, hogy üdvös tanácsokat és tanításokat adjanak életem alakítására, de olyan szerencsétlen vagyok, hogy nem tudok semmit az emlékezetemben megtartani abból, amit mondanak”.

Ennek a szent embernek a cellájában két üres korsó állt. Így szólt a testvérhez: „Fiam, fogd az egyik korsót, eressz bele vizet, mosd ki, aztán tedd a helyére”. A testvér egymás után kétszer is megtette.

Az aggastyán azután kérte, hozza oda neki

mindkét korsót. Megkérdezte most a testvért, melyik tisztább a kettő közül. „Amelyikbe vizet töltöttem és megmostam” — mondotta a remete.

Az aggastyán ebből ezt a tanulságot vonta le: „Fiam, így van a lelkeddel is. Aki gyakran hallgatja az Isten szavát, ha nem is tartja meg magában a feleleteket, melyeket kérdéseire kap, sokkal tisztább szívében, mint az, aki nem törődik azzal, ami üdvösségét illeti”. (P. L. 73, 929.)

Miben áll a szentség?

X. 94. Három testvér jött egy napon Sceta egyik öreg remetéjéhez. Az öreg életük felől kérdezősködött.

Az egyik így felelt: „Atyám, megtanultam kívülről az egész ó- és újszövetséget”. Az aggastyán így felelt: „Te betöltötted a levegőt szavakkal”.

A második így szólt: „Lemásoltam az egész ó- és újszövetséget”. Az öreg remete így válaszolt: „Te betöltötted az ablakokat pergammentel”.

Végül a harmadik ezt mondotta: „A fű benőtte házam udvarát”. A válasz ez volt: „Te tehát messze űzted magadtól a vendégszeretet erényét”. (P. L. 73, 929.)

X. 99. A szent atyák egyike mondotta: Vannak, akik sokat esznek, s mégis éhesen kelnek az asztaltól, mert nem akarnak teljesen jóllakni. S vannak mások, akik keveset esznek, s mégis jóllaknak. Bizonyos, hogy az előbbiek tökéletesebbek, mint emezek. (P. L. 73, 931.)

Miért szórakozott az imádságunk?

XII. 2. Néhány remete megkérdezte Agathont, melyik erényt a legnehezebb gyakorolni. A felelet ez volt: Úgy hiszem, az imádság erényét. Amidőn ugyanis Istennel akarunk foglalkozni, nincs az az erőfeszítés, amit a Sátán meg ne próbálna, hogy megzavarja imádságunkat. Tudja ugyanis, hogy semmi más nem oly hatalmas, hogy őt lefegyverezze és megakadályozza abban, hogy nekünk ártson, mint az imádság. Ezért minden más foglalkozásban, melyet a szerzetesi étellel magunkra vállalunk, bármily állandóak és nehezek is legyenek azok, itt-ott békét hágy a Sátán, de az imádságban nincs soha egy perc se, hogy ne kelljen sokat küzödnünk." (P. L. 73, 941.)

Az imádságos lelkiület.

XII. 6. A boldog emlékű ciprusi püspök, Epifanius által alapított kolostor apátja jelentette az alapító püspöknek, hogy megtartják szabályukat, mindennap pontosan elmondják a tertiát, sextát, nonát és vesperaeat.

A püspök meg akarta értetni vele, hogy ez nem elégséges, azért így szólt: „Amit mondasz, abból úgy tűnik, hogy más órákban nem imádkoztok. Arra nem is gondoltok, hogy az igazi remetéknek folytonosan imádkozniok kell, vagy legalább szívükben Istent dicsérniök". (P. L. 73, 941.)

XII. 13. Egy másik szent aggastyán mon-

dotta: „Mint ahogyan nem láthatjuk arcunkat a zavaros vízben, úgy lelkünk sem tudja szemlélni az Istent az imádságban, ha előzőleg nem tisztul meg minden hiú, haszontalan gondolattól, melyek felhőként nehezednek rá”. (P. L. 73, 942.)

A szeretet több, mint a törvény.

XIII. 7. Egy remete meglátogatott egy másik remetét. Mikor távozott, így szólt hozzá: „Bocsáss meg, atyám, hogy miattam meg kellett szegned a szabályodat.”

„Az én szabályom — válaszolta ez a szent ember —, hogy gyakoroljam a vendégszeretet erényét azokkal szemben, akik meglátogatnak, és békében küldjem őket el.” (P. L. 73, 945.)

XIII. 10. Két remete látogatott meg egy szent aggastyánt. Ez rendszerint az egész napot evés nélkül töltötte. Örömmel fogadta őket, s így szólt: „Igaz, hogy a bőjtnek megvan a maga érdeme és jutalma: de aki tiszta szeretetből eszik, az egyszerre két parancsot tölt be. Az egyik, hogy lemond a maga akarataról, a másik hogy jól vendégeli meg testvéreit.” (P. L. 73, 945.)

XIII. 11. Egy szerzetes lakott Egyiptom valamelyik sarkában. Tőle nem messze egy manicheus pap volt, vagy legalábbis olyasvalaki, akit ebben a szektában papnak neveznek. Ez az eretnek papféle el akart egyszer menni egy szektabelijéhez, de elérte az éjszaka azon a tájon, ahol ez a szent ember lakott. Habozott, hogy kopogjon-e nála, kér-

jen-e éjjeli szállást, mert tudta, hogy a szerzetes ismeri őt, és félt a visszautasítástól. Végre is a szükség rávette, hogy kopogtasson.

Az aggastyán ajtót nyitott, örömmel fogadta, kérte, hogy imádkozzék, enni adott neki, majd fekvőhelyet. A manicheus az éjszaka folyamán gondolkozott, és csodálkozott, hogy a szerzetes nem volt gyanakvó vele szemben. „Ez valóban Istennek embere”, állapította meg magában.

Reggel azután lábaihoz vetette magát, és ezt mondotta: „Mától fogva ortodox katolikus vagyok, s nem hagylak el.” És valóban vele is maradt. (P. L. 73, 945.)

Bölcs mondások az alázatosságról.

XV. 3—15. Szent Antal remete látta, hogy a föld tele van az ördög kelepceivel. Mikor szomorúan kérdezte: „Ki tudja ezeket elkerülni?”, hangot hallott, mely ezt mondotta: „Az alázatosság”.

Évagrius apát mondotta: „Az üdvösség kezdete önmagunk megfenyítése”.

Teofil alexandriai pátriárka meglátogatta a Nitria-hegység remetéit. Megkérdezte apátjukat, mit tart a leghasznosabbnak az Isten szolgálatában való előrehaladásra. A szent aggastyán így válaszolt: „Magamat vádolni és fenyíteni szüntelenül”. Erre a pátriárka így válaszolt: „Igazad van, atyám! Nincs más út, mely az üdvösségre vezetne”.

A tébai János mondása: A szerzetesnek el kell határoznia, hogy az alázatosságot min-

den más erény előtt megszerzi. Ez az értelme az Üdvözítő szavának: Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa!

Poimen apát: Úgy kell belélegzenünk az Isten félelmét és az alázatosságot, mint a levegőt, mely nélkül nem tudnánk élni.

Ugyancsak ő: Az alázatosság mintegy a föld, melyen Isten akarata szerint az áldozatokat kell néki bemutatnunk.

Hyperich apát: Az élet fája igen magas, a szerzetes alázatossága éri el annak csúcsát.

Egy aggastyán: Ha gőgös gondolatod támad, vizsgálj meg lelkiismeretedet: megtartasz-e minden parancsot? Szereted-e ellenségeidet? Örülsz-e ellenfeleid sikerének? Szerencsétlenségük szomorít-e? Elismered-e, hogy haszontalan szolga vagy, megvetendőbb, mint a többi bűnösök?

Az ördög a világosság angyalának alakjában jelent meg egy remetének, s így szólt: „Én vagyok Gábrriel angyal, és az Isten küldött hozzád”. A remete így válaszolt: „Te tévedsz, máshoz küldött az Isten, mert én nem vagyok méltó ilyen nagy kegyelemre”. E szavakra a gonosz eltűnt. (P. L. 73, 953 s. köv.)

A papság nagy és szent.

XV. 97. A szent apát, Mutué Ragithanból Gebalinba ment tanítványával. A hely püspöke ott tartotta; s akarata ellenére pappá szentelte. Azután ezt mondotta neki a püspök: „Bocsáss meg, kérlek, atyám, tudom, hogy erőszakos voltam veled szemben; de a

vágy, hogy áldásodat vehessem, ez volt oka tettemnek". A szent aggastyán szokott aláztatosságával válaszolt neki: „Igaz, hogy egyáltalán nem vágytam erre, és fáj nagyon, hogy ez elválaszt a testvéremtől, akivel együtt vagyok, s nem tudom az imádságomat egyedül végezni". — „Ha méltónak találad őt a papságra — felelte a püspök —, őt is pappászentelem." — „Nem tudom, hogy méltó-e? — válaszolt ez a szentéletű remete —, de az bizonyos, hogy többet ér, mint én." A püspök e szavakra ezt a testvért is pappá szentelte.

De Szent Mutué és a másik testvér soha nem léptek az oltárhoz a szent áldozat bemutatására. Ezért néha mondogatta a Szent: „Isten irgalmából nem kell sokról számot adnom pappászentelésem miatt, mert soha nem merészeltem konszekrálni az ostyát. Ez azokat illeti, akik teljesen feddhetetlenek, tiszták, igazak: én azonban magamat jól ismerem". (P. L. 73, 959.)

Az alázatos mindent elvisel.

XV. 64. Idegen testvér érkezett egyszer, midőn a remeték egy ünnepen szeretetlakomát tartottak, melyet a görögök agapénak neveznek. Egyesek megkérdezték tőle, ki hívta őt meg? Majd azt mondták neki, hogy keljen fel az asztaltól és távozzék. Ezt az idegen meg is tette.

Mások azonban haragudtak, hogy így bántak vele a többiek, utánamentek, és visszakísérték. Ezek közül egyik azután megkér-

dezte, hogy mit érzett azalatt, ami történt? A remete így felelt: „Úgy tekintem, mintha kutya volnék, ami elmegy a házból, mikor elűzik, és visszatér, amikor hívják”. (P. L. 73, 964.)

Istené a büntetés.

XVI. 10. Egy remete, akit társa nagyon megsértett, elment Sisoe apáthoz. Elmondta a sérelmet, s azután így fejezte be: „Atyám, elhatároztam, hogy bosszút állok.” A szent aggastyán arra kérte, hogy hagyja a bosszúállást Istenre. De a remete továbbra is hangoztatta, hogy bosszút fog állni.

A szentéletű apát ekkor ezt mondotta: „Mivel ennyire elhatároztad a dolgot, legalább imádkozzunk Istenhez.” Felállt, és hangosan így kezdett imádkozni: „Istenem, nincs rá szükség, hogy te gondoskodjál a mi dolgainkról, és nem kell, hogy te légy védelmezőnk, mert ez a testvér állítja, hogy mi bosszút állhatunk, és bosszút is kell, hogy álljunk sajátmagunkért.”

A remetét annyira meghatották ezek a szavak, hogy rögtön az apát lábaihoz borult, bocsánatot kért és megígérte, hogy soha nem kíván rosszat annak, aki ellen olyan nagy haragra gyulladt. (P. L. 73, 971.)

Az Istenbe vetett remény tart fenn minket.

XVI. 16. Pogány bölcselkedők akartak szerzeteseket próbára tenni. Jó ruhájú szerzetes ment előttük, odaszóltak neki: „Jöjj ide!” A méltatlankodó szerzetes sértő szavakkal felelt nekik.

Azután jött egy magasnövésű szerzetes, kinek vonásai és járása földművesemberéhez hasonlítottak. Rákiáltottak: „Jöjj ide, te rossz szerzetes, te gonosz öreg!” Odament hozzájuk. Erre azok arculütötték, de ő odatartotta a másik arcát is. Ekkor meghajoltak előtte, s mondták: „Ime egy igazi szerzetes!”

Leültették őt, és megkérdezték: „Mi az, amivel te többet teszel itt a pusztában, mint mi? Te böjtölsz, mi is böjtölünk. Fenyítéd testedet, s mi is ugyanúgy? Mi az tehát, amit te teszel, és mi ne tennénk? És akkor minek a pusztában maradni?”

Az aggastyán ezt válaszolta: „Mi reményünket Isten kegyelmébe vetjük, és lelkünket békében őrizzük meg.” Erre a bölcselkedők felelték: „Mi pedig nem tudunk így megmaradni.” S engedték, hogy távozzék. (P. L. 73, 972.)

A szeretet tapintatos.

XVII. 7. A szentéletű János apát egy napon több testvérrel útra kelt, de a vezetőjük eltévesztette az utat. Éjszaka volt már, mikor így szóltak a testvérek az apáthoz: „Mit fogunk csinálni, atyám? Ez a testvér eltévedt, s mi a sivatagban ki vagyunk téve a halálnak, mert nem tudjuk az utat.” Az apát így felelt nekik: „Ha ezt így megmondjuk neki, ezzel megszorítjuk. De majd elhitem vele, hogy oly fáradt vagyok, hogy egyáltalán nem tudok tovább menni, s itt maradok reggelig.” Így is tett ő is, és a többiek

vele együtt, hogy ne szomorítsák meg ezt a testvért azzal, hogy észrevéteik vele tévedését. (P. L. 73, 974.)

XVII. 8. Mielőtt Poimen apát Egyiptomba jött, volt ott egy aggastyán, kit nagy tisztelettel vettek körül. De miután oda jött Szkétából Poimen, és a közelében telepedett le, sokan őhöz mentek, s már nem az aggastyántól kértek tanácsot. Ez bántotta az öreget, mert megérezte beszélgetéseiben is.

Poimen megtudta a dolgot. Elszomorodott, s azt mondta a testvéreknek: „Mennyire bánt engem ezeknek az embereknek viselkedése! Elhagyják azt a szent öreget, hogy hozzám, senkihez jöjjenek. Mit tegyek? Hogyan tegyem jóvá ezt a tiszteletreméltó embert ért sérelmet? Megvan! Készítsünk egy kis lakomát, vigyük el hozzá egy kis borral, talán sikerül így kedvére tenni.”

El is mentek, és kopogtattak nála, és így szóltak a kijövő tanítványhoz: „Mondd meg mesterednek, hogy Poimen apát jött áldást kérni.” Az aggastyán azonban ezt üzente vissza: „Távozzatok, nincs időm.” Ezek azonban nagyon megszorodtak, és tovább kérelték: „Nem távozunk, amíg lábai elé nem borulhatunk.”

Így az aggastyán megismerte alázatosságukat és türelmüket, kinyitotta ajtaját, megölelték egymást, és együtt étkeztek. Az aggastyán ezt mondta Poimennek: „Amit nekem mondtak rólad, az alatta marad a valóságnak. Tetteid százszor nagyobbak, mint a dicséret, amivel adóznak neked.” Így igen jó barátokká lettek. (P. L. 73, 974.)

A leereszkedő jóság példái.

XVII. 12. A szentéletű Paphnucius apát, ki sohsem ivott bort, ment a mezőkön, s nagyon kifáradt a hosszú útban. Egy csapat rablóval találkozott, akik együtt ittak. A társaság feje felismerte őt. Tudta, hogy nem iszik, azért egyik kezében egy pohár borral, másikban a karddal oda jött hozzá, s így szólt: „Ha ezt nem iszod meg, megöllek.” A szent aggastyán, hogy Isten parancsát teljesítse, meg akarta nyerni az Úr szolgálatára ennek az embernek a lelkét. Vette tehát a poharat, és megitta a bort.

Ez annyira meghatotta a rablót, hogy így szólt: „Bocsáss meg, atyám, rosszaságomért.” A szent öreg ezt felelte: „Bízom az én Istenemben, hogy ez az eset arra fog szolgálni, hogy irgalmasságot nyerj ebben az életben és a másokban.”

Erre a rabló így válaszolt: „És én remélem, hogy Isten megadja nekem azt a kegyelmet, hogy e perctől fogva senkivel rosszat nem fogok tenni.” Így a szent megnyerte ezt a rablót, majd utána az egész társaság Isten iránti szeretetből elhagyta a gonoszság útját. (P. L. 73, 975.)

XVII. 17. Szkétában az egyik öreg remete megbetegedett, és friss kenyeret kívánt. Meghallotta ezt egyik testvér, betett egy kenyeret a kecskebőrből készült iszákba. Átment a sivatagon, és Egyiptom valamelyik városában becserélte friss kenyérré, és elvitte az öregnek. Testvérei megcsodálták ezt a kenyeret, de az aggastyán nem akart hozzá-

nyúlni. Azt mondta, hogy az testvérének vérébe került. Ekkor a többi öregek így kértek: „Az Úr nevében vedd ezt a kenyeret, s ne engedd, hogy testvéred áldozata hiábavaló legyen.” Így a beteg hajlott kívánságukra, s megette a kenyeret. (P. L. 73, 976.)

*Miért kell vágyódnunk
a szentáldozás után.*

XVIII. 17. Poimen apát mondta: Azt olvassuk a zsoltárokból, hogy a szarvas nem vágyik oly erősen szomját oltani a forrásnál, mint ahogyan lelkünk vágyik Istenének gyönyörűségeit ízlelni. A szarvas kígyókat eszik a pusztában, azok mérge elterjed egész testében, s ez annyira égeti, hogy mindenütt forrást keres forróságának csillapítására. Így a remete, akit a magányban a gonosz lélek mérgének tüze gyötör, vágyik, hogy vasárnap tiszta forrást találhasson, vagyis a mi Urunk Jézus Krisztusnak testét és vérének, hogy megtisztuljon az útalatos mérge ragályától. (P. L. 73, 983.)

IV.

Apophtegmata :

Az Atyák mondásaiból

A jószándék a fontos.

Nisteroos apáttól megkérdezték, melyik a legjobb lelkigyakorlat. Ezt felelte erre: Vajjon nem egyforma minden cselekedet? Ábrahám vendégszerető volt, és Isten volt vele; Illés a magányt szerette, és Isten volt vele; Dávid alázatos volt, és Isten volt vele. Tedd, amire a lelked hajt, de csak ha Istenre irányul. (P. G. 65, 69.)

Poimen apát arra a kérdésre, hogy mi jobb, hallgatni vagy beszélni, ezt a választ adta; Aki Istenért beszél, jól cselekszik; aki Istenért hallgat, hasonlóképpen jót cselekszik. (P. G. 65, 70.)

A természetet ki kell szolgáljunk.

Arsenius az éjszakákat többnyire alvás nélkül töltötte. Mikor közeledett a nappal, kissé pihenni akart, hogy a természetnek eleget tegyen. Így hívta az álmoságot: Jöjj ide, te rossz szolgál. Azután lecsukta szemeit, és mintegy lopva keveset aludt, de ülve, majd rögtön felkelt. (P. G. 65, 91.)

A kegyelem látogatása.

Scetaból jött egy testvér Szent Arsenius-hoz. Betekintett cellája ablakán, és a szent aggastyánt mintegy lángokban látta, mert ez a testvér valóban méltó volt arra, hogy Istennek csodáit lássa.

Ezután kopogtatott az ajtón. Arsenius kijött, s mikor látta, hogy a testvér nagyon csodálkozik, megkérdezte tőle, hogy régóta kopog-e, és hogy látott-e valamit? A testvér nemmel felelt. Arsenius egy ideig elbeszélgetett vele, azután elküldötte. (P. G. 65, 95.)

A kitartó imádság.

Dániel apátmondotta el Szent Arseniusról, hogy szombaton mögötte nyugodott le a nap, midőn az ég felé kitárt karokkal imádkozott. Ebben a helyzetben folytatta imádságát addig, míg a nap másnap reggel fel nem kelt és szemébe nem sütött. (P. G. 65, 98.)

A bűnbánat könnyei.

Arsenius egész életében még munka közben is egy kendőt viselt magánál, hogy közben könnyeit törölje.

Halála hírére Poimen apát ezt mondotta: Boldog vagy, Arsenius apát! Mert sirattad magadat ezen a világon. Aki nem sír ezen a világon bűnei fölött, az a másvilágon fog sírni örökké. (P. G. 65, 106.)

Gondoljunk az ítéletre.

Agathon apátot kérlelte egy testvér: Mondj nekem szentenciát.

Az öreg ezt felelte: Menj és gondolkodj úgy, ahogy a börtönben sínylődő vádlottak gondolkodnak. Ezek ugyanis a látogatóktól azt kérdezik, hol van a fejedelem, és mikor jön el, sírva várják megérkezését. Hasonló módon kell a szerzetesnek is lelkét dorgálnia: Jaj nekem! Hogyan tudok megállni majd Krisztus ítélőszéke előtt? Mit tudok előtte védelmemre felhozni? Ha állandóan erre gondolsz, elnyered az üdvösséget. (P. G. 65, 120.)

Egyedül Istennel.

Alonius apát mondotta: Nem fogja elnyerni senki a nyugalmat, ha nem imádkozik így szívében: Egyedül én és Isten vagyunk a világon. (P. G. 65, 133.)

A szerzetes három ékessége.

András apát mondotta: Három dolog ékesíti a szerzetest: hazájának elhagyása, a szegénység és a türelmes hallgatás. (P. G. 65, 136.)

Milyen legyen a szerzetes?

Besarion apát haldokolva mondotta: A szerzetesnek, mint a keruboknak és szeráfoknak, egész szemnek kell lennie. (P. G. 65, 141.)

Az Isten félelméről.

Euprepius apátot kérdezte meg egy testvér: Mi módon jó a lélekbe Isten félelme? Az öreg ezt válaszolta: Isten félelme akkor jön az ember szívébe, ha alázatos lesz, semmit nem bír, és soha nem ítél. (P. G. 65, 172.)

Gondolj az utolsó dolgokra.

A szentéletű Evagrius mondotta a testvéreknek: Legyetek tartózkodók mindenben. Orkódjatok érzékeitek felett, hogy meg ne gyöngüljön elhatározástok, hogy a magány nyugalomban éltek, és ott kitartotok mindvégig. Celláitokban szedjétek össze gondolataitokat. Képzeljétek el a halál napját, mert ez jó eszköz érzékeitek megtagadására. Gondoljátok meg, milyen állapotban lesztek akkor, s mekkora fájdalmakat kell elszenvednetek.

Gondoljatok arra, mily rettenetes a kárhóztok szerencsétlensége. Képzeljétek el az elviselhetetlen csöndet, mélységes sóhajokat, folytonos félelmet, a belső küzdelmet, mely szíveteket szaggatja, a jelen fájdalmait és a kegyetlen kilátást, hogy a jövőben még szerencsétlenebbek lesznek. A keserű könyveket, melyek nem száradnak fel, s nem lesz végük soha.

Emlékezzetek a föltámadás napjára is. Képzeljétek el ezt az isteni, rettenetes és félelmetes ítéletet. Gondoljátok meg, mily nagy lesz a bűnösök megszégyenülése Isten és az

Úr Jézus Krisztus előtt, minden angyalok és emberek jelenlétében. Gondoljátok meg, hogy ezt a szégyent örök tűz követi, a lelki ismeret szemrehányása, mely mint ki nem múló féreg, folytonosan mardossa őket, a pokol sötétsége, fogcsikorgatás, szörnyű félelem és minden más gyötrellem, amit el sem lehet képzelni.

Másrészt pedig állítsátok magatok elé a jók számára eltett jutalmat, bizalmukat Istenben és az ő Fiában, a mi Urunk Jézus Krisztusban, melynek tanui lesznek az összes angyalok és szentek.

Ez a két, annyira különböző állapot legyen folyton lelki szemeitek előtt. Nyögjete, amidőn a bűnösök ítéletére gondoltok, abbéli félelmekben, hogy ti is társaik lesztek a nyomorúságban. És legyetek telve örömmel, vigasztalással és boldogsággal, amidőn a jutalomra gondoltok, melyet a kiválasztottaknak tart fenn Isten, hogy így, ami tőletek függ, semmit sem mulasszatok el, hogy az egyiket elnyerjétek, a másiktól pedig megmeneküljétek. És akár cellátokban legyetek, akár azon kívül, vigyázzatok, hogy el ne feledjétek ezeket a dolgokat; mindig előttek legyen, hogy így legalább ezáltal elkerüljétek a rossz és tisztátalan gondolatokba való beleegyezést. (P. G. 65, 174.)

Imádság az ellenségért.

Zeno apát mondotta: Aki szeretné, hogy mikor felkel és kezét Isten felé tárja, imád-

ságát Isten gyorsan meghallgassa, minden más imádság előtt, még a maga lelkéért mondott imádság előtt is, szíve mélyéből imádkozzék ellenségeiért. Ez a kiváló cselekedet kieszközli, hogy bármit kér Istentől, meghallgatásra talál. (P. G. 65, 177.)

Mi a szerzetes?

Makarius apát kérdezte Zakariás apáttól: „Taníts meg engem, hogy milyen legyen a szerzetes munkája?” Azt felelte erre: „Te kérdezed ezt tőlem atyám?” Makarius apát erre azt mondotta: „Magam meg vagyok győződve rólad, Zakariás fiam. De valaki kívánta, hogy kérdezzek meg téged.” Zakariás erre ezt a szentenciát mondta: „Azt gondolom, atyám, hogy aki önmagával szemben mindenben erőt vesz, az a szerzetes”. (P. G. 65, 177.)

Máskor Moyses apát szolt így Zakariás testvérhez: „Mondd meg nekem, mit kell tennem?” Mikor ezt hallotta, a földre borult, lábai elé vetette magát, és úgy kérdezte: „Engem kérdezel, atyám?” Az öreg ezt válaszolta: „Higgy nekem, Zakariás fiam; láttam a Szentlelket reád szállni, és ezért kellett tőled ezt megkérdeznem.” Akkor Zakariás fejéről levette a kukullát, lábával rátaposott ezekkel a szavakkal: „Ha az ember hasonló módon nem töretik össze és nem tapostatik meg, nem lehet szerzetes.” (P. G. 65, 177.)

A helyes kezdés.

Ezaiás apát mondotta, hogy azok kezdnek helyesen, akik alávetik magukat a szent atyáknak. Az első színt soha nem veszítik el, a bíborhoz hasonlóan. Máskor meg ezt mondotta: Mint a gyenge ágakat könnyen lehet hajlítani és fonni, ugyanígy azokat a noviciusokat is, akik engedelmesen meghajolnak. (P. G. 65, 181.)

*Az alázatosság legyőzi
a gonosz lelkeket.*

Theodora anya mondotta: Sem a szerzetesi szigorúság, sem a virrasztás, sem bármely munka meg nem szerzi az üdvösséget, csak egyedül az őszinte alázatosság.

Volt egyszer egy remete, aki a gonosz lelkeket kikérgette. Megkérdezte tőlük: Mi miatt mentek el? A bőjtölés miatt hagytok el? Azok azt felelték: Mi nem eszünk és nem iszunk.

Talán a virrasztás miatt? Mi álmodtunk nem ismerünk, — felelték erre.

A magánytól futtok el? — Mi is magányosan élünk.

Hát mi miatt távoztok mégis el? Megmondották: Minket egyedül az alázatosság győz le. — Ebből láthatja mindenki, hogy az alázatosság szerez győzelmet a gonosz lelkekkel szemben. (P. G. 65, 204.)

A szerzetesélet munka.

Valaki az atyák közül megkérdezte János apáttól, hogy mi a szerzetes. Azt felelte: Munka. A szerzetes ugyanis minden munkában fáradozik. Így lesz szerzetes. (P. G. 65, 216.)

Isten akaratának engedelmeskedni kell.

Isidorus apát jelentette ki: A szentek bölcsessége nem más, mint Isten akaratának megismerése. Mindent legyőz ugyanis az ember az igazságnak engedelmeskedve, mert az Istennek képe és hasonlatossága. Mindezek között pedig a legnehezebb lelkület, ha valaki a maga szívét követi, vagyis a maga gondolatát, nem pedig Isten törvényét. Eből származik később a szomorúsága, mert nem ismeri meg a misztériumot, és nem talál rá a szenteknek útjára, hogy abban fáradozzék. (P. G. 65, 221.)

A szegénységről.

Izsák apát idézgette Pambo apát szavait, hogy olyan köpenyt kell viselnie a szerzetesnek, hogyha azt celláján kívül elhajtáná, három napon át senki se vegye fel. (P. G. 65, 228.)

Az Istenfélelem útja.

Kronios apáttól tudakolta meg egyik testvér, hogyan juthat el az ember alázatosságra. Az öreg azt felelte: Isten félelme által.

Akkor a testvér folytatta: És mi az Istenfélelem útja? Az öreg felelte: Véleményem

szerint, ha elhagy minden világi foglalkozást, és testi munkával foglalkozik; azután ereje szerint gondol lelkének távozására testéből és az isteni ítéletre. (P. G. 65, 248.)

Hogyan lehet szünet nélkül imádkozni.

Egy alkalommal többen elmentek Lucius apáthoz Enatonba. Köztük voltak Euctitaból való szerzetesek. Ezeket megkérdezte az öreg: „Milyen kézimunkával foglalkoztok?” Erre azt felelték: „Mi nem foglalkozunk kézimunkával, hanem mint az apostol parancsolta, szünet nélkül imádkozunk.”

Megkérdezte az öreg: „Nemde esztek?” Azok felelték: „Igen, eszünk.” — Most azt mondta az öreg: „Mikor tehát esztek, ki imádkozik helyettetek?”

Azután így folytatta: „Nemde, alusztok is?” Felelték: „Úgy van, alszunk is”. Az öreg újra így folytatta: „Mikor tehát alusztok, ki imádkozik helyettetek?” Ezekre a kérdéseire nem tudtak választ adni.

Ezért ezt mondta nekik: „Bocsássatok meg nekem, de nem úgy cselekesztek, amint mondjátok. Én majd megmutatom nektek, hogy amikor kézimunkával foglalkozom, akkor imádkozom szünet nélkül. Istennel ülök le ugyanis, így veszem kezembe a galylyakat, és míg azokat fonogatom, ezt mondom magamban: Irgalmazz nekem, Istenem, a te nagy irgalmasságod szerint és könyörületed sokasága szerint töröld el bűneimet”. (50. zs. 2.) „Nemde, ez imádság?” Azt felelték rá: „Az.”

Folytatta az öreg: „Egész nap így cselekszem, imádkozgatok, dolgozgatok. Ezzel a munkával szerzek egy kis pénzt. Ebből egy részen élelmet vásárolok, a többit a kapuban (szegénynek) adom. Akinek ezt a pénzt adtam, az imádkozik helyettem, mikor én eszem vagy alszom. Így teljesítem én Isten kegyelmével, hogy szünet nélkül imádkozom! (P. G. 25, 253.)

A halottak példája.

Egyszer egy testvér meglátogatta Egyiptomban Makáriusz apátot. Megkérdezte tőle: „Atyám, tanítsd meg, hogy miként tudok üdvözülni?” Az öreg így válaszolt: „Menj a temetőbe. Szidd össze ott a halottakat.” A testvér el is ment, szidalmazta a halottakat, kövekkel is megdobálta a sírokat. Viszátért, és jelentette ezt az öregnek. Erre ez megkérdezte: „Nos, és mit mondtak neked?” Azt felelte erre a testvér, hogy semmit.

Az öreg így folytatta: „Holnap ismét menj ki, és dicsérettel halmozd el őket.” A testvér elment, megdicsérte őket. Elnevezte őket apostoloknak, szenteknek, igazaknak. Akkor visszament az apáthoz és jelentette: „Megdicsértem őket.” Most azt kérdezte: „És semmit sem válaszoltak erre?” A testvér: „Egyáltalában semmit.”

Erre az öreg megtanította: „Tudod magad, hogy mily gyalázó szavakkal illeted őket, s azok semmit sem válaszoltak. Tudod, hogy mily dicséretekkel felmagasztaltad, s megint

nem szóltak hozzád. Így, ha az üdvösséget el akarod nyerni, légy olyan, mint egy halott. A megholtakhoz hasonlóan, ne törődj sem az emberek dicséretével, sem a sértésekkel. Így üdvözülsz." (P. G. 65, 272.)

A bajok emléke.

Makáriusz apát tanította ezt is: „Ha emlékezetben tartjuk azokat a rosszakat, amiket emberek okoztak nekünk, ezzel gyengítjük az Istenre való gondolat erejét. Ha ellenben azokra a bajokra gondolunk, amiket a gonosz szellemek okozhatnak, akkor sebezhetetlenek leszünk." (P. G. 65, 277.)

A hallgatás példája.

Egy alkalommal Moyses apátot Scetában próbára karták tenni. Megvetéssel mondták: „Miért jött közénk ez az etiops?" Ő hallotta, de hallgatott. Mikor az összejövetel szétoszlott, megkérdezték tőle: „Atya, nem zavarodtál meg egyáltalában?" Erre azt felelte nekik:

„Megzavarodtam, de nem szóltam." (76, zs. 5.) (P. G. 65, 284.)

A gonosz lélek eljárása.

Matoe apát mondotta: „A Sátán nem tudja, hogy milyen bűnnel fog elesni a lélek. Vet ugyan, de nem tudja, hogy arat-e? Elvet egyszer parázna gondolatokat, máskor gyalázó, lenéző gondolatokat, és hasonló módon más bűnöket. Ha észreveszi, hogy valamelyikre a lélek hajlik, akkor ezen keresztül támadja meg." (P. G. 65, 289.)

Az engedelmességről.

A belei Mios apát mondotta: „Az engedelmisség az engedelmességért van. Ha valaki ugyanis Istenre hallgat, akkor Isten is hallgat őreá.” (P. G. 65, 301.)

Az erények a lélek vezérei.

Poimen apát mondotta: „A léleknek útmutató vezére a következő három erény: az őrizkedés (a gonosz lélektől), a vigyázat (önmagunkra) és a mértéktartás.” (P. G. 65, 332.)

A testvéri szeretet a törvény felett.

Poimen apátot böjt idején kereste fel egy testvér. Az apát barátságosan fogadta, bár az félt, hogy a szent idő miatt elutasítja. De Poimen azt mondta: „Nem azt tanultuk, hogy a faajtót kell bezárni, hanem nyelvünk ajtaját. Bened Krisztust fogadom, — mondta a remete vendégének, — azért kell neked teljes buzgalommal szolgálnom. Ha majd elbúcsúzunk, akkor böjtölhetek újra. A vőlegény társai nem böjtölhetnek, amíg a vőlegény köztük van. De ha elvétetik körükből, akkor tetszés szerint böjtölhetnek.”

Poimen apáttól megkérdezték, hogy fel kell-e azt a testvért kelteni, aki az éjszakai zsolozsmázás közben elaludt. Erre azt felelte: „Ha meglátom, hogy egy testvér elaludt, akkor fejét ölembe teszem, és ott engedem pihenni.” (P. G. 65, 336.)

A kísértés visszaverése.

Egyik testvért az Isten káromlására kísértette az ördög. Mikor hallotta az előljárókat erről beszélni, hozzájuk ment azzal a tervvel, hogy feltárja állapotát. De amikor elébük jutott, a szégyen visszatartotta őt a valómástól. Így Poimen apát többször fogadta őt. A szent aggastyán jól látta, hogy a testvért kísértések gyötrik, s hogy szomorítja valami, amiről nem beszél.

Egy napon magával vitte, s mondotta néki: „Ime, már hosszú ideje jössz ide azzal, hogy közöld velem gondolataidat, s amikor itt vagy, nem mersz beszélni, s visszatérsz gondolataiddal, époly nyugtalanul, mint ahogyan jöttél. Mondd meg tehát nekem, mi bánt?”

A testvér így válaszolt. „Az ördög arra kísért, hogy káromoljam Istent, és szembeszálljak vele. Ezt szégyenlettem megmondani.” Amint ennyit mondott, máris megkönnyebült. „Gyermekeim — folytatta a szentéletű apát, — ne szomorkodj emiatt, hanem amikor jelentkeznek ezek a gondolatok, csak ezt mondd: Semmi részem sincs ezekben, káromlásod hulljon vissza rád, Sátán! Lelkem nem akarja ezt a bűnt! S amibe a lélek nem egyezik bele, afölött térjen napirendre.” És a testvér ezekben a szavakban megnyerte bajának orvosságát. (P. G. 65, 343.)

A buzgóság.

Egy testvér kérte Poimen apátot, hogy adjon néki valami szentenciát. Ezt adta neki: „Amíg a fazék az alája gyújtott tüztől maga

is forró, sem a légy, sem más szárnyas rovar nem tudja megérinteni. De ha kihül, rátelepednek. Ehhez hasonlít a szerzetes: Amíg megmarad a lelki cselekedetekben, addig nem talál az ellenség semmit, aminél fogva leterítheti." (P. G. 65, 349.)

Engedékeny munkás.

Pior atya egy földművesnél dolgozott aratáskor. Miután végzett, kérte a bérét, de a földműves a fizetést elhalasztotta. Pior a következő évben ismét ehhez a földműveshez ment dolgozni. Minden erejével végezte a munkát, de ismét díjazás nélkül kellett visszatérnie. Ugyanígy történt még a harmadik esztendőben is. De végre a földműves, kinek nyilvánvalóan inkább a pénze hiányzott, mint a jóakarata, jobb sorsba jutott, elment a szentet felkeresni, hogy díját megadja. Sokáig kereste őt a remeték cellái között. Végre mikor megtalálta, átadta neki mindazt, amivel tartozott. A szent nem akarta elfogadni, hanem kérte, vigye el a templom papjának. (P. G. 65, 374.)

Engedelmeskedjünk a lelkiatyának.

Rufus apát tanítása ez: „Aki engedelmeskedik lelkiatyjának, az nagyobb jutalmat nyer, mint az, aki saját akaratából remeteségbe vonul. Megerősítette ezt egy atyának a következő elbeszélésével:

Négy rendet láttam az égben. Az első rendet alkotják, akik betegségben szenvednek, és hálát adnak Istennek. A második rendben

vannak, akik a vendégbarátságot gyakorolják, és másoknak szolgálnak. A harmadik rendben vannak, kik a magányt keresik, és semmit nem néznek. A negyediket alkotják, akik engedelmeskednek atyjuknak, és alávetik magukat vezetőjüknek az Úrért. Aki-
ket ez az engedelmesség ékesít, azok aranyláncot viselnek éremmel, s a többinél nagyobb dicsőségben ragyogtak. Én pedig megkérdeztem vezetőmtől, hogy amazok miért kaptak kevesebb dicsőséget? Ezt válaszolta:

Akik a vendégbarátságot gyakorolják, a maguk akaratából teszik ezt. Aki a remeteségben tartózkodik, szintén a maga akaratából vonult oda. Ez, aki az engedelmességet gyakorolja, és a maga akaratát teljesen elhagyta, Istentől és atyjától függ. Ezért kapott a többieknél nagyobb dicsőséget. Fiam, nagy jó az engedelmesség, ha az Úrért vállalja valaki magára. Részben most megértetted ennek az erénynek a jelentőségét.

Ó engedelmesség, te vagy minden hívők üdvössége!

Ó engedelmesség, te vagy minden erénynek anyja!

Ó engedelmesség, te tárod fel a mennyei birodalmat!

Ó engedelmesség, te nyitod meg az eget, és emeled fel a földről az embert.

Ó engedelmesség, te vagy minden szentnek dajkája, a te tejedet szopták, és ezért lettek tökéletesek.

Ó engedelmesség, te vagy az angyaloknak lakótársa! (P. G. 65, 389.)

Mi nagyobb az Istenre gondolásnál.

Sisoe apátot kérdezgette egy testvér ilyen módon: „Megvallom, hogy állandóan az Istenről megemlékezve élek.” Erre az öreg ezt válaszolta: „Nem is olyan nagy dolog, hogy gondolatod Istennel van. Az a nagy, ha magadat minden teremtménynél alábbvalónak tekinted. Ez a gondolat, ha egybekapcsolod a testi munkával, rávezet az alázatosság megszokására.” (P. G. 65, 396.)

Az önzés veszélye.

A szaracénok egyik expedíciójuk alkalmával kifosztották Sisoe és a vele lakó testvér hajlékát. Amint mindketten a pusztaságban bolyongtak, s kerestek valami ételmet, az egyik talált két szem árpát. Az egyik szemet kezdte rágni, a másikat pedig a kezében tartotta. Így kapta rajta testvére, hogy valamit rág. „Hát ez a szeretet — mondotta neki —, hogy találsz valamit, és magad eszed meg, nemhogy engem is hívnál?” Sisoe apát így felelt: „Nem bántam veled igazságtalanul, testvérem, ime a te részed, amit itt tartottam a kezemben.” (P. G. 65, 402.)

Nem minden szerzetes üdvözülni.

Silvanus apát egyszer mikor a testvérek között ült, elragadtatásba esve arcraborult, majd fölkelte és zokogott. Megkérdezték őt a testvérek: „Mi bánt, atyánk?” De ő csak hallgatott és zokogott. Mikor rávették, hogy beszéljen, ezt mondotta:

„Elragadtatásomban az ítéletet láttam; és azt láttam, hogy a mi társaságunkból sokan jutnak a büntetés helyére, viszont a világiakból sokakat láttam bejutni az országba.

Ezt gyászolta az öreg, és nem akart többé kimenni cellájából. Ha mégis kénytelen volt kimenni, csuklyával befödte arcát, és azt mondotta: „Miért kívánjam látni a földi fényt, világosságot, mikor az semmire sem jó?” (P. G. 65, 408.)

Mindent a maga idején.

Egy testvér jött Silvanus apáthoz Sina hegyére. Az ottani testvéreket munkába találta, s így szólt az apáthoz: „Ugyan, miért fáradtok mulandó eledelért. Mária a legjobb részt választotta.” Az apát így szólt egyik tanítványához: „Zakariás, adj ennek a testvérnek egy könyvet, és vezesd egy üres cella alá.”

Mikor elérkezett a kilencedik óra (az étkezés ideje), a testvér kinézett az ajtón, hogy nem hívják-e étkezéshez. De nem jött senki.

Végre elment az apáthoz, és megkérdezte: „Atyám, a testvérek ma nem ettek?” Az apát pedig: „De igen, ettek.” A testvér: „Ejnye, hát akkor miért nem hívtatok engem?” Az apát így felelt: „Hiszen te lelki ember vagy, neked már nincs szükséged eledelre. Mi azonban húsból-vérből való emberek vagyunk, nekünk ennünk kell, és az eledelért meg is kell dolgoznunk. Te azonban a legjobb részt választottad, te egész nap olvasol, és nem kívánsz testi eledelt.”

A testvér ezeket hallva, magába tért, és így kérte az apátot: „Bocsáss meg nekem, atyám.” Az agg apát: „Igen, Máriának szüksége van Mártára, mert Márta segítségével nyeri meg Mária a dicséretet.” (P. G. 65, 409.)

A megaláztatás és megalázódás.

Egy testvér látogatta meg Serapion apátot. Az apát meghívta, hogy imádkozzék vele együtt, mint ez szokás, de a szerzetes nem akart. Azt mondotta, hogy ő bűnös, és méltatlan még arra is, hogy a szent ruhát viselje. Az apát meg akarta mosni lábait, de ezt sem engedte, ugyanazzal okolván meg. Az apát terített, s asztalhoz ültek.

Közben az apát egy kis figyelmeztetést adott neki: „Fiam, ha lelki javadat akarod, maradj a celládban, törődj a lelkeddel, és foglalkozzál kézi munkával.” Ezeket hallva, a szerzetes felindult, s úgy elváltozott az arca, hogy az a szent aggastyán figyelmét nem kerülhette el.

Serapion ekkor azt mondotta: „Eddig te bűnösnek nevezted magad, s kijelentetted, hogy méltatlan vagy az életre. Most ime egy szerető figyelmeztetés így kihozott a sodorból! Ha vágyol az alázatosság után, tanul meg bátran elviselni, amit mások rónak rád, és ezektől a haszontalan szavaktól tartózkodjál.” A szerzetes ezeket hallva térdreborult, bocsánatot kért, s kiváló jó tanáccsal gazdagodva tért haza. (P. L. 65, 416.)

A jóság győz.

Gelasius apátnak volt egy kódexe, mely tizenennyolc aranyat ért. Az egész ó- és újszövetséget magában foglalta. Ezt a templomban hagyta, hogy a testvérek, amikor akarnak, olvashassanak belőle.

Egy napon idegen testvér jött, hogy az aggastyánt felkeresse. Láta a kódexet, megtetszett neki, titokban elvette, és elment vele. Gelasius nem ment utána, hogy elfogja, bár látta, hogy mit tett. Amaz pedig a városban vevőt keresett a könyvre.

Talált is valakit, és tizenhét aranyat kért tőle. A vevő azonban azt mondotta: „Add előbb ide, meg akarom becsültetni, azután fizetem meg az árát.” A szerzetes odaadta. A vevő a könyvvel Gelasius apáthoz ment, kérte, hogy becsülje meg a könyvet, s megnevezte az összeget, amit az eladó kíván érte. Az aggastyán így felelt: „Vedd csak meg, pompás, jó kódex ez, s megéri azt az árát.”

Az ember visszatért, de nem azt mondta az eladónak, amit Gelasius mondott neki, hanem így szólt: „Halljad csak, megmutattam Gelasius apátnak a kódexet, s azt mondotta, hogy te túlsokat követelsz érte, a könyv nem ér annyit.” Ekkor így szólt az eladó: „És mást semmit nem mondott az apát?” „Nem”, — mondotta az ember, — „semmi mást.” A testvér pedig: „Add ide, nem adom el.”

És megtörve, bánattal teli szívvel ment Gelasiushoz vissza. Kérte, vegye vissza a

kódexet, de az aggastyán nem akarta. A testvér ekkor azt mondotta: „Ha nem veszed vissza, soha nem lesz nyugalom.” Az aggastyán erre így felelt: „Ha nem tudsz nyugalmat találni, akkor visszaveszem.” És a testvér élete végéig ottmaradt azon a helyen, mert Gelasius atya jóságával megnyerte őt.

Hallgatni arany.

Teofil érsek egyszer Szkétába jött. A testvérek összegyűltek, s így szóltak Pambo apáthoz: „Mondj a püspöknek egy mondást, hogy abból hasznot merítsen.” Az aggastyán így válaszolt: „Ha hallgatásomból nem nyer semmit, akkor nem használ neki a beszédem sem.”

Az alázatosság példája.

Egyszer a helytartó is hallott Mózes apátról, s eljött Szkétába, hogy láthassa. Jelentették ezt az aggastyánnak. Ő erre gyorsan eltávozott a mocsarak irányában. A jövevények összetalálkoztak vele, s megkérdezték: „Mondd, öreg, hol van Mózes apát cellája?” Az így felelt: „Mit akartok vele, hisz az egy fajankól!”

A helytartó, midőn a templomhoz érkezett, így szólt a klerikusokhoz: „Oly sokat hallottam Mózes apátról. Eljöttem, hogy lássam őt. Találkoztunk azonban egy öreggel, aki Egyiptom felé ment, és megkérdeztük tőle, hol van Mózes apát cellája. Az pedig azt felelte: „Mit akartok azzal a fajankóval.”

A klerikusok ennek hallatára elszomorod-

tak, és megkérdezték: „Milyen volt az az ember, aki így beszél a szentekről?” — „Magas volt, teljesen elnyűtt ruhát viselt, és a haja fekete” — válaszolták azok.

A klerikusok pedig: „Ó, akkor ő maga volt, Mózes apát, s ezt alázatosságból mondta nektek.” A helytartó nem csekély lelki haszonnal tért vissza házába.

Allandóan gondoljunk a keresztre.

Három idős remete látogatta meg István apátot, aki pap volt. Beszéltek neki az üdvösséget érintő dolgokról. Mikor látták, hogy nem felel nekik, ezt mondták: „Miért hallgatsz, mikor mi azért jöttünk ide, hogy hasznos és lelkünknek előnyös dolgot tanuljunk tőled?”

István apát így felelt: „Bocsássatok meg, nem hallottam semmit abból, amit mondtatok, s mindaz, amit mondani tudok nektek, csak ez: Éjjelnappal nem gondolok másra, és nincs más szemem előtt, mint a mi Urunk Jézus Krisztus, kit érettünk keresztre feszítettek.” Ezekre a szavakra nagy lelki épülésel tértek vissza. (P. L. 74, 149.)

Helyes a zarándoklat.

Galácia volt az első hely, ahol Péter apát az erényben gyakorlatot szerzett. Innen Palesztinába ment, hogy lássa azokat a helyeket, ahol az Üdvözítő szenvedett, s ott imádja Istent, aki vérével vásárolt vissza bennünket. Nem mintha valamely helyre korlátozva hitte volna őt, mert tudta, hogy természete szerint végtelen, hanem mert nem

elégedett meg azzal, hogy csak lelke élvezze a hit által a benső gyönyörűséget anélkül, hogy érzékei is résztvennének ebben. Azt kívánta, hogy szemeit is örvendeztesse a drága, kedves helyek, tárgyak látása.

Így van ez rendszerint, ha valaki nagyon szeret valakit, nemcsak annak látása tölti be örömmel, hanem gyönyörűsége telik mindenben, ami azé. Ez a szeretet indítja a jegyest az Énekek énekében erre a felkiáltásra: „Az én szerelmesem olyan az emberek között, mint a gyümölcsökkel teli fa a terméketlen növények közt. Árnyékában pihenek, és gyönyörűséggel élvezem gyümölcseit.” Ez a csodálatos ember tehát nem tett semmi kifogásolhatót, midőn mintegy árnyként akarta látni a Jegyest, elment tehát, hogy lássa azokat a helyeket, ahonnan az élő vizek üdvösséges forrásai fakadtak minden ember számára. (P. L. 74, 56.)

Az unottság és csüggedés ellen.

Szkétában élt egy hetvenéves szerzetes: Pachon. Mikor nagyon gyötörtek a tisztátalan gondolatok és álmoképek, kevés hija volt, hogy e kísértések erőszakossága és zavartságom miatt el nem hagytam a magányt. Nem szóltam róla azoknak, akikkel együtt voltam, sem pedig Evagriusnak, előljárómnak, hanem látszólag semmit sem téve, elmentem a pusztaságba, s ott két hetet töltöttem a szkétai atyákkal, akik nagy magányosságban öregedtek meg, s akik között találtam a szentéletű Pachont. Ez jobban

belelátott a szívbe, mint a többiek, és járatos volt a lelki életben. Feltártam neki lelke-
met, a szent ember pedig ezeket mondotta:

Habár jó idősnek látsz, és negyven évet
töltöttem el ebben a cellában, nem gondolva
másra, mint az üdvösségemre, megvallom,
hogy még most sem hagyott el a kísértés. És
hozzátette, Istent híva bizonyosággal szavának
igazsága mellett: Tizenkét esztendeje, hogy
betöltöttem az ötvenedik évet, s azóta nem
múlt el sem egy nap, sem egy éjszaka, hogy
ne gyötört volna ez a bántó kísértés. Meg-
értettem ebből, hogy Isten nem hagyott el.
Mikor láttam, hogy a Sátán ilyen zsarnoki
hatalmat gyakorol fölöttem, elhatároztam,
hogy inkább meghalok, — ha eszem ellen is
is mondott ennek —, semhogy érzéki bűnös
hajlamtól vezetve vétsek a szemérem ellen.

Kimentem cellámból, és szaladgáltam fel-
alá a pusztaságban. Egy hiéna vermére talál-
tam, beléptem oda, s ottmaradtam egész nap,
mert azt reméltem, hogy mikor ezek a ke-
gyetlen állatok a veremből távoznak, fel fog-
nak engem falni. Jött az este, a két hiéna
elhagyta az odut, s ahelyett, hogy bántot-
tak volna, nyalogattak, s azután elmentek.
Miután itt töltöttem az éjszakát, minden kí-
sértés nélkül, gondoltam, hogy Isten meg-
könyörült rajtam, felkeltem, visszatértem a
cellámba, ahol néhány napig nem kínozott a
Sátán.

De azután még nagyobb dühvel támadt
rám, s olyan állapotba vitt, hogy majdnem
bűnt követtem el. Fialat etiop leány alakját

vette fel, akit ifjúságom delén láttam búzalkalászokat szedni. Olyan erőszakosan ösztönzött Isten megbántására, hogy a fájdalomtól elkeseredve pofonütöttem, mire eltűnt. Két évvel utána, — teljességgel hihetsz a szavaimnak —, még mindig olyan rossz szaga volt a kezemnek, hogy nem bírtam el a büzt.

Ez végső lehangoltságba vitt, és elvesztettem minden reményt üdvösségem felől. Járta erre-arra ebben a nagy pusztában magányosságban, s találtam egy kis viperát. A testemre tettem, hogy amint az volt oka kísértéseimnek, a csipések által halálomnak is oka legyen. De Isten gondviseléséből és kegyelméből nem lett semmi bajom. Azután hangot hallottam lelkemben: „Térj vissza, Pachon és küzdjél félelem nélkül, mert csak azért engedtem a Sátánnak oly nagy hatalmat feletted, hogy ne légy gögös, és ne bizad el magad, mintha te tudnád legyőzni ezeket a kísértéseket.” E tanítás után s az erővel, melyet ez adott, visszatértem cellámba, ahol azóta bizalommal élek, és nem törődöm azzal, hogy a Sátán milyen harcot indít ellenem. Azóta békében töltöttem napjaimat. Az embereknek ez a örökös ellensége tudja, hogy mennyire megvetem őt, s ez úgy bántja gögjét, hogy többé nem mer hozzám közeledni. (P. L. 74, 287.)

Szent Nilus mondásai.

A lelki élet mesterei közül kiemelkedik Szent Nilus, aki előbb Konstantinápolyban magasrangú császári tisztviselő volt, majd

szerzetes lett Sina hegyén. Rövid mondatokba foglalta tudását és tapasztalatait. Ezek közül idézünk néhányat:

Boldog az a szerzetes, aki magát a világ söpredékének tartja.

Boldog az a szerzetes, aki a mások boldogságának és jólétének épügy örül, mint a magáénak.

Boldog a szerzetes, aki minden emberben Isten képmását látja.

Az szerzetes, aki mindenkitől és mindentől elválk, de mindenkivel szeretetben egyesül.

A szerzetes magáról épügy vélekedik, mint másról, és másokban mindig önmagát tekinti.

Imádkozni akarsz? Akkor távozz innen, lakjál az égben, nemcsak szóval, hanem angyali cselekedetekkel és isteni érzelemmel.

Csak akkor tudsz imádkozni, ha az Istennel való társalgás számodra a legnagyobb öröm.

Az erény Istennek ruhája. Dolgozz rajta. Ezzel annak készítesz ruhát, kinek öltözete a teremtés.

Az üdvösség kezdete önmagunk vádolása.

Jobb kövel dobálni, mint szóval.

Nem az vallásos, aki sokakon könyörül, hanem aki soha senkivel nem igazságtalan.

Ne azt tartsd nagynak, aki egy erényt el-sajátított, hanem azt, aki olyan, amilyennek lennie kell.

Ha a tömegnek akarsz tetszeni, hozzájuk válsz hasonlóvá.

Kerüld a dicséretet, és szégyeljed, hogyha vádolnak.

Néha megvan bennünk is az, amit másokban kinevetünk.

Rejtsd el erényeidet, de mutasd meg tetteidet.

Úgy menj a templomba, mintha a mennyországba mennél, ott ne gondolj és ne beszélj semmi földit.

A rosszaság anyja a könnyelműség: a jót, melyet már megszereztél, elrabolja tőled; és ami még nem a tiéd, nem engedi megszerezni.

Mindenkinek van otthon temploma: ez a saját lelke. Itt is áldozatot kell bemutatnia, mint ahogy azt a templomban teszik.

A hibázót szeretettel figyelmeztess. Ezzel megnyitod fülét, és megkönnyíted szívét.

Gyakorold a türelmességet mielőtt szükség volna rá, s így megszerez az lelkedben, amikor kell.

Az árnyékhoz és a kerékhez hasonlítanak ez élet szenvedései és örömei: az árnyék eltűnik, és a kerék gyorsan forog.

NEGYEDIK FEJEZET.

AZ ESZME TERJEDÉSE*

A szerzetesség keleten született. Gondolatvilága és külső megnyilatkozása keleties. Mégis mindemellett van benne valami tisztán és egyetemesen krisztusi. Igaza van Szent Ágostonnak: „Ecclesia peperit monasteria”, hogy tulajdonképen az Egyház szülte meg a szerzeteskolostorokat. Ebben találjuk magyarázatát annak a ténynek, hogy a szerzetesség néhány év alatt nyugaton is nemcsak mint eszme, hanem mint jelenség is otthonra talált. Talán nincs még egy század, amelyben oly bensőséges érintkezés és eszmecsere lett volna a két világ között, a keleti és nyugati világ között, mint a IV. század, amikor Róma kelet felé zarándokolt.

Ez volt a nagy búcsújárásoknak, meg a nagy egyetemes zsinatoknak az ideje. Kelet

* Hilpisch, id. mű: 49—59. H. Mauerberg, Die Anfänge der asketischen Bewegung im Abendland, Königsberg 1897. — H. Leclerc, L’Afrique chrétienne, Paris 1904. — E. Bickell, Das asketische Ideal bei Ambrosius, Hieronymus und Augustinus: Neue Jahrbücher für das klass. Altertum 1916. — *Kiadások*: S. Joannes Chrysostomus: Adversus oppugnatores vitae monasticae, P. G. 47. — Homiliae P. G. 51, 60. — S. Ephraemi Hymni et sermones, T. I. Lamy, Mechliniae 1882—1902. — Divi Hieronymi Epistolae P. L. 22. — S. Augustini Epistolae C. V. 34, P. L. 33. — De opere monachorum P. L. 40.

püspökeinek nyugatra kellett menekülniök, mert hívek voltak hitükhöz; nyugat püspökeit pedig keletre küldötték száműzetésbe: Így ma már nem is lehet világosan felismerni, melyik úton jutott el a szerzetesség nyugat gondolatvilágába. Oly sok út adódott ugyanis, hogy ma már nem tudjuk, melyik volt az első. Lehet, hogy zarándokok hozták róluk az első híreket; de lehet, hogy a szerzetesek jutottak el zarándokútukon nyugatra. Lehet, hogy a nagy Athanasius mutatta be a csodálkozó rómaiaknak az első szerzetest valóságban is, de lehet hogy csak könyvében ismertetett eszme vált nyugaton ismerőssé.

Mindenesetre annyi bizonyos, hogy a leg-rövidebb idő alatt megismerte nyugat is keletnek ezt a szép virágát. A hatás keleten és nyugaton is kis részben az idegenkedés, de nagyobb részben a lelkesedés. Az idegenkedésből is szép művek fakadtak, mert egy Chrysostomus ír apológiát a szerzetesélet védelmére. Nyugaton pedig Szent Ambrus, Jeromos és Ágoston lesznek a leglelkesebb hirdetői az eszmének és részben megvalósítói az életformának.

Mégis már a kezdet kezdetén eltérő vonásokat találunk a nyugati és a keleti szerzetesség között. A keleti szerzetesség inkább laikus mozgalom volt, a nyugatiban inkább püspököket és tudósokat találunk az első rajongók között. Keleten nagy vezető apátokat látunk, nyugaton kevés a kiemelkedő szerzetes, és a vezetők jobbra az egyházmegyék előljáróit, terjesztőit pedig a kiváló

írók. Valóban itt már beszélhetünk püspöki szerzetesintézményről, meg város-lakó szerzetesekről. A magányért nem kell kimenni a világból, tudták ezt azok, akik a püspök körül csoportosulva közös életet kezdtek élni, de egészen az Egyház szolgálatában álltak mint klerikusok. A re-meteség és az együttlakó szerzetesség új for-mában jelent meg. Ebben a felfogásban az eszménykép a „vita communis” volt. Ezeknek a szerzetesi családoknak pro-grammja az volt, mindent a közösségnek adni, és mindent a közösségtől várni. Ideális baráti kör volt, melyet nemesen gondolkodó és egy célra törekvő emberek alkottak val-lásos alapon. A tiszta aszketikus ideál már nem a földolog, mint keleten, hanem magától értetődő kísérő jelenség.

Eusebius, Vercelli püspöke volt az első, aki a szerzetességet és a klérust egymással kapcsolatba hozta. Ő maga állt a konvent élén, mely klerikus szerzetesekből alakult, és maga is velük együtt élt. Így egyesítette a két nagy gondolatot: a „monasterii con-tinentia” és a „disciplina Ecclesiae”, a szerzetes önmegtartózkodás és az egyházi fe-gyelem életét. Aszketikus gyakorlataikat a szerzetességtől kölcsönözték, de nem menekültek a magányba, hanem megmaradtak a városban, csak kerültek a városi életet és annak szokásait. Nagy teret foglalt el éle-tükben a „studium”, vagyis a tudományos munka, de elsősorban a templomban való szolgálat. Naponként közösen mentek az ün-

nepélyes Isten-dícséretre, és templomuk kórusát alkották.

A példa sok követőre talált, a legkiemelkedőbb közöttük Szent Ágoston.

Mikor Szent Ágostont hírneve kiszólította kolostorának csendjéből, és püspökségre emelte, meghitt magányát nem tudta elhagyni. Mivel azonban nem maradhatott kolostorában, azért saját szavai szerint kolostorát vitte el magával püspöki palotájába. Annyira szívén viselte a klerikusaival való együttélést, hogy senkit pappá nem szentelt, hacsak meg nem ígérte, hogy vele együtt résztvesz a kolostori életben. Aki hozzá lépett, annak le kellett mondania vagyonáról, és mindent attól a közösségtől kapott, melyben egyszerre kötelezte magát a szerzetesi élet szentségére és a papi élet szolgálatára.

A birtoklás közössége volt Szent Ágoston közösségének ismertetőjele, míg a többi szerzetesi keménységek háttérbe szorultak. Elsősorban a templomban való szolgálat által különbözött ez a szerzetesség minden régi keleti szerzetes alakulattól. De azután ruhára nézve is különböztek; Szent Ágoston övéitől ugyanis a diakonusok ruháját kívánta meg; tehát nem a szegény megszokott ruhát, hanem ami a diakonus méltóságának megfelel.

Az ő kolostora papoknak és püspököknek nevelőiskolája lett, és a legszorosabb kapcsolat keletkezett a hierarchia és a szerzetesség között. Maguk a püspökök egyesítették a pástyor hivatalát a világ megvetésével. Ez az életforma azonban szorosan egybekapcsolódott a püspök személyével. Így

püspökváltozáskor könnyen meg is szűnt, ha az új püspök másként gondolkozott.

Azonban a püspök köré csatlakozó kolostori családon kívül megjelent a városban élő szerzeteseknek egy másik faja is, mely nem a püspökben látta a maga szellemi és valószínűs fejét, hanem tiszta szerzetesi családot alkotott. Közös azonban a püspöki kolostorral a tudományos tevékenység s az egyház-községi életben való szolgálat. Kétségtelen, hogy a szerzetességnek ezt a fejlődését Szent Ágoston előmozdította. Ezzel a szerzetesség számára új utak nyitak, bár erre csak a későbbi időkben léptek rá.

Különösen nagy hatással volt ennek a szerzetességnek szellemére Szent Jeromos. Ő maga is a tudós kutató szerzetesnek a típusa volt. Számára a cella magánya egyformán jelentette az igazság keresését, meg az Isten keresését. Ezért adta szerzeteseinek ezt a tanácsot: „Soha kezedből ki ne essék és szemed elől el ne tűnjék a könyv”. Ezeket az intéseket a szerzetesség soha el nem felejtette.

Megemlítjük, habár szemelvényt nem közlünk, hogy a nyugati szerzetesség alakulásában kiemelkedő helyet foglaltak el az asszonyok. Keleten is voltak apácakolostorok, de azok háttérbe szorultak. Rómában ellenben asszonyok álltak a mozgalom élére. Itt is a családi kolostor lett az ideál. Elhagyták a világot, anélkül, hogy kiléptek volna a világból. Az Aventinus palotái változtak át kolostorokká. A szeretet és a tanulás otthonos volt ezekben a női közösségekben, melyek-

nek élén a római társadalom dámái álltak, mint Melánia, Paula, Marcella. Lelki vezetőjük pedig Szent Jeromos volt.

Érdekes, hogy lelki vezetőik keleten jártak iskolába és a keleti szokásokat akarták meghonosítani. Szent Jeromos ezért fordítja le Pachomius reguláját, és ezért írja meg, mint a szerzetesélet tükrét: Szent Pál, Hitarion és Malchus életét. Rufinus és Pelagius ezért fordítják le Szent Vazul reguláit és írják meg a szerzetesek történetét, hogy a keleti atyák életével és eszméjével megismeressék lelki gyermekeiket.

Lelkesedésüket legjobban mutatják írásaik.

I.

Szent Efrém :

A szerzetesség magasztalása

A remetéek dicsérete.

Kiválóbb a pusztaság a lakott mezőknél annak számára, ki Isten dicséretére törekszik; és jobbak a városoknál a hegyek annak, aki Isten kegyelmét ismeri. Vizsgáld a kis dolgokat, és végy azokból tanulságot; szemléld az egyszerűket, és tanulj meg azokból helyesen gondolkozni.

A fiatal fákat sohasem bántják a puszták vadai. De a hegyekben élő vadkecskét sem adják át a nyíróknak. Nézd a vadlovat a pusztaságban, annak hátára senki sem ül. Szemléld a szarvasokat a sziklákon, nem viselnek igát. Vizsgáld a vadállatokat, nem fontokra adják nekik az eledelt. Nézd a zergét a sziklákon, nem kimért eledelt gyűjt magának. Lásd a kőszáli kecskét, mint fut a síkságtól. Nézd az oroszliánt a pusztaságban, ahol senki le nem nézi őket, míg a városban a nézők kevésre becsülik. Ha a sas fészket házban rakná, a füst elhomályosítaná szemét. A kecske és a zerge, ha a síkságra vetődnek, félve remegnek. Ha vadállat közeledik a városi falakhoz, bőréből megnyúzzák. A völgybe leszálló szarvas elveszíti feje koronáját. A hálókhoz közeledő fogolynak tol-

lait kitépik a vadászok. A hálóba bonyolódott madarakat kigúnyolják. A mezőkön elhalványul a vadállatok fénye. A ketrecekben legyőzetnek és megféleztetnek a legerősebb oroszlánok.

Lásd tehát ezeket az állatokat, és kerüld el a városi házakat, te hegyek közt lakó rémete, és vissza ne térj. (La. 4, 150.)

A szerzetes belső tökéletessége.

Ne vegezd hazug módon dolgaidat az Úr nevében; az igazságosság álarca alatt ne mutass gyűlölt alakot; ne lépj fel kifelé a böjtölőnek szőrzsákjában, míg befele megszeged a böjtöt; ne hordd a szerzetes ruháját, ha már vecsernyekor álomba merülsz; ne járd mezítláb, ha munka után mosogatód és kenegeted magadat, — nehogy a te cselekvésmódod Istened nevének gyalázata legyen. (La. 4, 180.)

Az aszkéta élete mártírság.

Tanuld meg, amit mondtam neked: személyedben és akaratoddal légy mártír, légy lelkednek bírója, légy megfenyítője. Feszítsd fel testedet egész éjjel az imádságban, és felkelve, kérdezd ki testedet; ha az álom legyőzte őt, légy számára a virrasztás tanuja. Lépj szerződésre tagjaiddal az igazságnak igéjével a szürkülettől kezdve, hogy ne engedj az álomnak, hanem álld meg a helyedet a mártírokkal. Ne győzzön le téged az álom éjjel, hogy el ne veszítsd dicsőségedet. Így

légy a virrasztás mártírja, és így szenvedj vértanuságot Istenért.

A mártírok bizonytságot adtak a nappal, a szerzetesek virrasztásaikban tesznek tanubizonytságot. A nézők leírták a vértanuk győzelmét a királyok előtt, a Király Fia pedig felírja, amit a vértanukkal együtt az igazaknak is megígért. A mártírok tűzben kaptak koszorút, te pedig a virrasztásban. A kard tette a mártírokat híressé, a szerzeteseket a kötelességteljesítés. A mártírok éhséget szenvedtek el, a szerzetesek gyötrelmeket és megaláztatásokat. A mártírokat szomjúság gyötörte, a bűnbánók önmagukat gyötrik. A mártírok kínokat állottak ki, az aszkéták penitenciát tartanak. A mártírok állhatatossággal nyerték el az országot, a szűzek pedig tisztasággal. A mártírok eltűrték testük megostorozását a bírák előtt a reményért, az iparkodó aszkéták virrasztásokkal ölik meg tagjaikat az ígéretekért. A mártírok legyőzték üldözőiket, a pusztaság atlétái a kísértéseket. Báméskodók látták a mártírok küzdelmét az amfiteátrumokban, titeket pedig Isten lát, mint titokban diadalmaskodókat. (La. 214.)

II.

Szent Chrysostomus :

A szerzetesség védelme

Az igazi gazdagok.

2, 5. Akarod-e megismerni a te szegénységedet és fiaidnak gazdagságát? Menj hozzá, és egyetlen palliumát vedd el tőle; húzd ki őt lakásából, és sátorát rontsd le: ha azt látod, hogy nem fog méltatlankodni, és nem fogja nehezen elviselni, hanem hálát ad neked, még pedig annál nagyobbat, mentől inkább serkented őt a bölcseségre; ha pedig tőled valaki csak 10 drachmát elvesz, nincs vége gyászodnak és panaszkodásodnak. A kettő közül vajjon kit kell gazdagnak tartanod? Azt-e, akit már a legkisebb is gyötör, vagy azt, aki mindent lenéz? A szerzetest kizavarhatod az egész országból, és mosolyogni látod, mint a játszó gyereket. Ha pedig téged valaki a házadból kizavarna, keserűvé válsz, és nem tudod elviselni ezt a csapást; az pedig, habár a tengernek és a földnek az ura, oly könnyen és szomorúság nélkül megy át ezekről a helyekről máshová, mint mikor te földeidet járod, sőt még annál is könnyebben.

Mert akinek eledele, itala, háza nyugalma mindenütt megvan, nemcsak hogy nem viseli el nehezen, hanem vidámabban él ilyen kö-

rülmények között, mint ti a magatokéban, ebből világos, hogy ez gazdagabb a ti minden gazdagságtoknál, amit csak otthonaitokban találni lehet. Éppen ezért soha nem panaszkodik szükségről. Ezen dolgoknak bőségéből és gyönyöréből nemcsak nagyobb az ő gazdagságuk, hanem legyőzhetetlenek is, és soha szegények nem lehetnek, — nincsenek alávetve a bizonytalan jövőnek, gondok nem szorongatják, irigység nem fogja el őket, hanem megnyerik mindenkinek dicséretét és a legnagyobb hírnevet. Bennetek azonban mindezeknek ellentétét lehet látni.

*Az önkéntes szegények
hatásos prédikációja.*

Vannak sokan az előkelő születésű egyének között olyanok, akik ha valami szerencsétlenség folytán szükségbe jutnak, mert általában oly nagyrebecsülik a jelenvaló dolgokat, nem gyógyulnak ki a csapás által e világ ostoba hiúságából. Ezért nem képesek látni például a színésznők nagyszerű ruháit, ékszereit, kocsijait irigység és bosszúság nélkül, s anélkül, hogy ne mondanák magukban: „Ezek a gyalázatos teremtesek alacsony és szégyenletes származásúak, mégis bőségben és ragyogásban élnek, részük van az élet minden élvezetében: — én nékem, kinek származásom sokkal magasabb, oly sok nehéz dolgot kell elszenvednem, és sohsem leszek, még képzeletemben és álmomban sem olyan boldog, amilyen boldogok ők”. Így ezek a profán és hiú dolgok

oly soknak, azoknak is, akik élvezettel tekintik őket, nem adnak mást, mint szomorúságot és saját helyzetüknek mélységes megütését.

Nem így van a dolog, amikor a remetéket látogatják meg és őket szemlélik szent gyakorlataikban. Ezek a jámbor és dicséretes látogatások éppen a világi látogatásokkal ellenkező hatást keltik fel. Látják a szerzetesek között olyanoknak gyermekeit, akik bőségben éltek, és látják a legnemesebb és leghíresebb családok leszármazottjait olyan öltözetben, melyet nem akarnának viselni a legnagyobb szegénységben sem, látják őket ilyen szigorú és szegény életmódban, mégis elégedetten és örömmel teli.

Ha a szűkölködők és nehézségekkel küzdők látják ezeket a csodálatos remetéket, mennyire megvigasztalódnak, hogy ezeknek élvezet ez a rettenetes szegénység. Látják, hogy ezt maguk választották a maguk számára, és fölébe helyezik a világ minden nagyságának. Ez a látvány felemeli őket, s elhatározzák, hogy türelemmel viselik a maguk nélkülözéseit és szenvedéseit. Ha pedig gazdagok látogatják meg a pusztaságot, szerényebbek és tartózkodóbbak lesznek javaik használatában, bölcsebben és jobb lelkiülettel térnek vissza házukba. Így az egyiknek mérsékletet, a másiknak türelmet sugall ennek az életmódnak a látása. (P. G. 57, 645.)

Ha valaki magasállású vagy nagy méltóságban lévő látogatja meg a pusztaságot, ott mindenekelőtt mindannak az elítélését látja, ami hiú és fényűző a remetéknek szegénység-

gében, szerénységében, alázatosságában. Ennek a pusztaság látása is elnyomja a leggőgösebbnek a büszkeségét is, és erős lecke azoknak, akikre semmi más nem hat. (P. G. 58, 654.)

Az új földi paradicsom.

Ezekben a pusztaságokban, ahol mindjárt boldog az ember, amint ott kezd élni, nem elmélkednek másról, mint Isten országáról, s nem törődnek, nem foglalkoznak mással, mint az örökkévaló javakkal. Társalognak az erdőkkel, a hegyekkel, a forrásokkal, a csenddel, a nyugalommal, a nagy és tökéletes egyedülléttel, melyben élnek, de főleg Istennel, akit keresnek, és akit látnak mindenben. Ezeknek a remetéknak a lakóhelye ment minden zürzavartól és zajtól. Lelkük megszabadult a gyöngeségektől és szenvedélyektől. Letettek mindent, ami anyagi és földi; mindent, ami a röghöz köthetné őket. Lelkük tisztább és finomabb, mint az éter.

Végül foglalkozásuk az, ami Ádámé volt eredeti tisztaságában a bűn előtt. Akkor, amidőn még dicsőség vette körül, teljesen szabadon érintkezhetett Istennel, s olyan birodalomban élt, ahol mindent bőven bírt, ami boldoggá tehetette. Mert miben volna ezeknek a szent remetéknak állapota alsóbbrendű, mint az első emberé, midőn a paradicsomba helyezte őt engedetlensége előtt, hogy ott mivoltának megfelelően foglalatokodjék?

Akkor még nem volt semmi nyugtalanság

és gond ez élet szükségletei miatt, — és a re-
meték hasonlóképen megszabadultak ettől.
Ádám tiszta lelkiismerettel beszélt Istennel,
— és hasonló boldogságban van részük a re-
metéknek is. Sőt azt merem mondani, hogy
még nagyobb szabadsággal érintkezhetnek
Istennel, mint az első ember, mert a Szent-
lélek kiáradásából és bőkezűségéből na-
gyobb kegyelmekben élnek, mint az élt.
(P. G. 57, 643.)

III.

Szent Jeromos :

Leveleiből

A remete dicsérete.

14, 10. Ó Krisztus virágaival viruló pusztaság!

Ó pusztaság, benned születnek azok a kövek, melyekből az Apokalipszis szerint a nagy Király városa fölépül!

Ó Isten barátságának örvendező remete!

Mit cselekednél te, testvér, a világban, ki nagyobb vagy a világnál? Meddig nyomnak le a tetőknek árnyékai? Meddig lakozol ezeknek a füsttől fekete városoknak börtönében?

Higgy nekem, hogy olyan ragyogást látok a pusztában, hogy a világban sem láthatok nagyobb fényt. Szabad ott a test, terhét ledobva a ragyogó tiszta éterbe repülhet.

A szegénységtől félsz? De a szegényeket Krisztus boldognak nevezi!

A munka ijeszt? De senki atléta izzadság nélkül koronát nem nyer!

Az ételre gondolsz? De a hit nem retteg az éhségtől sem.

Félsz a mezítelen földön, böjttől elgyötört testtel feküdni? De ott az Úr fekszik veled együtt!

Borzadsz fejednek nyiratlan hajától? De a te fejed Krisztus!

Elriaszt a remeteség határtalan pusztasága? De lélekben a paradicsomot járod! S valahányszor gondolattal oda felszállsz, annyiszor nem vagy a remeteségben.

Fürdők nélkül viszket a bőröd? De aki egyszer a keresztségben Krisztusban megfürdött, annak nincs szüksége újra mosakodásra.

Mindehhez vedd hozzá még és hallgasd meg, amit az apostol mond: „Össze nem hasonlíthatók ennek a világnak szenvedései a jövő dicsőséggel, mely bennünk nyilvánvaló lesz”. (Róm. 8, 18.)

Tévednél, kedvesem, ha itt a világgal akarnál örülni, és később uralkodni Krisztussal. (P. L. 22, 853.)

A szerzetesélet kiválósága.

30, 13. Legyen másoké a gazdagság, ugyanak gyöngyöket, fényeskedjenek selyemben, gyönyörködjenek a nép tapsában, és különböző gyönyörökkel élvezzék gazdagságukat. A mi gazdagságunk az Úr igéjéről elmélkedni éjjel-nappal, zörgetni a ki nem tárt ajtón, fogadni a Szentháromság kenyerét, és a világ hullámain az Úr nyomában lábbal taposni. (P. L. 22, 444.)

A jó szerzetes képe.

125, 7. Ha te szerzetes akarsz lenni és nemcsak annak látszani, ne gondolj családi vagyonoddal, melyről lemondottál mindjárt

kezdetben, hanem lelkedre. A szennyes ruha ragyogó léleknek a jele; a silány tunika a világ megvetését bizonyítja, annyira, hogy a lélek föl ne fuvalkodjék, és a ruha meg a beszéd egymástól ne különbözzék. Ne keresd a fürdő meleg vizét, ki testednek tüzeit a böjtök fagyával akarod kioltani.

De a böjtök is mérsékeltek legyenek, nehogy túlságbavitelük elgyöngítse a gyomrot, és nagyobb felüdülést kívánva, kitorjének a mohóságban, mely a szenvedély szülője. Csekély és mérsékelt eledel testnek és léleknek hasznos. Anyádat úgy nézd, hogy általa ne légy kénytelen másokat nézni, akiknek tekintete szívedbe vésődik és „hallgatag seb éljen kebledben”. (Aeneis 6, 67.) A szolgálatodra levő leányokról ne feledd el, hogy számodra cselvetések lehetnek, mert mentől könnyelműbb azoknak viselkedése, annál könnyebb a pusztulás. Keresztelő Szent Jánosnak szent anyja volt és egy papnak a fia volt, mégis sem anyja iránti szeretet, sem az atyja vagyona nem tartotta meg őt a szülői házban, hogy tisztaságának veszélyeztetésével éljen ott. A pusztába vonult, és vágyó szemeivel méltó volt magát Krisztust meglátni.

Amíg földi hazádban vagy, tartsd cellácskádat paradicsomnak; szakítsd a Szentírásnak különböző gyümölcseit, ezekkel a gyönyörőségekkel élj, ezeknek ölelését élvezd. Ha pedig szemed, lábad, kezéd botránkoztatna meg téged, vedd el azokat. Ne légy kímélettel semmi iránt, hogy egyedül a lelkedet megkímélhesd.

8. Ne törődjünk azzal, hogy mások mint gondolkoznak. Mindenkit ugyanis saját értelmé vezet. Nekem a város börtön és a magány paradicsom. Miért vágyakoznánk a tömött városok után, mikor így gondolkozunk az egyedüllétről? (P. L. 22, 1075.)

A közös élet előnye.

125, 9. Először gondold meg, hogy egyedül, vagy másokkal kolostorban akarsz-e élni? Nekem úgy tűnik fel, hogy a közösségben szentek lakótársa vagy, és nem te tanítod sajátmagadat, és nem tudós vezető nélkül járod az utat, melyet magad soha bejárni nem tudnál, hanem tüstént a másik oldalra hajolnál, s többet vagy kevesebbet mennél, mint szükséges lenne, hogy futva előfáradj, késlekedve elaludj.

A magányban gyorsabban meglep a büszkeség, mert ott ha böjtölt, s embert nem látott valaki, már azt gondolja, hogy maga is jelentős személy. Ezért megfélekedzik igazi magáról, meg arról, hogy honnan jött, testtel a magányban van, de nyelvével a piacokon kószál. Az apostol akarata ellenére a többi szolgákat megítéli. Amit a torokosság kíván, afelé nyújtja kezét; alszik, amennyit akar; azt eszi, amit akar. Senkit nem tisztel; mindenkit magánál alábbvalónak vél. Gyakrabban van a városban, mint a cellácskájában. A testvérek között színleli a szemérmét, melyet a város terein és utcáin elhagyott. .

Mit mondjunk tehát? Ócsároljuk a remeteéletet?

Legkevésbé sem, hiszen annyiszor dicsértük már. De azt akarjuk, hogy a kolostornak gyakorlóteréről menjenek oda ezek a katonák, kiket nem rémiszt a remeteélet kényelmetlensége; akik életmódjuknak igazi képét adták már a közösségben hosszú időn keresztül. Akik mindenki között a legkisebbek lettek, hogy most mindenki közt az elsők lehessenek. Akiket sem az éhség, sem a jóllakottság le nem győzött. Akik örvendenek a szegénységnek. Akiknek ruhája, beszéde, tekintete, járása már maga az erények tanítása. (P. L. 22, 1077.)

A Szentírás szeretete.

125, 11. Soha kezedből és szemed elől ne távozzék el a Könyv. A zsoltároskönyvet szóról-szóra meg kell tanulni. Imádkozzál szünet nélkül; vigyázz érzékeidre, és ne törd el a kósza gondolatokat. Tested-lelked egyformán az Úr felé törjön. A haragot győzd le türelemmel.

Szeresd a Szentírásnak tudományát, és nem fogod szeretni a testnek bűneit. Ne legyen üres a lelked a különböző zavargások számára, melyek ha megülepdednek lelkedben, úrrá lesznek fölötted, és a legnagyobb vételre ragadnak téged. Foglalkozzál bármilyen munkával, hogy az ördög téged mindig elfoglaltnak találjon. (P. L. 22, 1078.)

A közös élet ajánlása.

125, 15. Mindez a beszédem arra irányul, hogy rávegyelek téged: ne bízd magadat a saját akaratra, hanem kolostorban kell

élned, egy atyának a fegyelme alatt, többeknek társaságában, hogy az egyiktől alázatosságot tanulj, a másiktól türelmet. Ez a csendes hallgatásra, az a szelídségre tanítson. Ne tehesd, amit akarsz; tedd, amit parancsolnak; és olyan és annyi ruhába öltözködj, amennyit kapsz. Végezd el köteles feladataidat! Vesd magad alá annak, akinek nem akarsz. Kifáradva térj fekvőhelyedre, és kénytelen légy magadat ki nem aludva felkelni. Mondd a zsoltárt a maga rendjében, amelyben nem a szónak édességét, hanem a lélek értelmét kell keresnünk, mint az apostol írja: „Zsoltározok lélekkel, zsoltározok értelemmel” (1. Kor. 14, 15), mint akik „énekelnek szívünkben”. (Ef. 5, 19.) Így szól ugyanis a parancs: „Zsoltározatok okosan.” (46. zs. 8.)

Szolgálj a testvéreknek, mosd meg a vendégek lábát. Hallgasd el az elszenvedett sérelmeket.

A kolostor előljáróját féld, mint uradat, és szeresd, mint atyádat. Hidd, hogy az üdvös neked, amit ő parancsol, és ne ítéld az idősebbnek tanácsáról, mert a te kötelességed az engedelmesség, és betölteni a parancsokat, mint Mózes mondotta: „Hallgasd meg Izrael és hallgass.” (Dt. 27, 9.)

Ha ilyen dolgokkal foglalkozol, nem marad időd más gondolatokra, és míg egyikről a másokra mégy át, s egyik munka követi a másikat, csak azt fogod lelkedben megtartani, csak arra fogod lelkedet fordítani, aminek megvetésére küldöttek. (P. L. 22, 1080.)

A Szentírás szeretete.

130, 20. Szeresd a Szentírást, és téged is szeretni fog a bölcsesség: „Szeresd őt és megőriz téged, tiszteld őt és átkarol téged.” (Péld. 4, 6.) Ez legyen ékszered melleden és füleden. Nyelved ne hangoztasson mást, mint Krisztust. Ajkad ne tudjon mást zengeni, csak ami szent. (P. L. 22, 1124.)

Egy szerzetesjelölthöz.

145. Ha az a parancs, hogy akinek gazdagsága van, adjon el mindent, ossza el a szegényeknek, és így kövesse az Udvözítőt, akkor a te meghívásod kívánja, hogy ha gazdag vagy, meg kell tenni mind, ami parancsoltatott, vagy ha szegény vagy, nem szabad azt keresned a szerzetes életben, amiről le kellene majd mondanod.

Bizonyos, hogy Krisztus a lélek akarata szerint mindent elfogad, senki az apostoloknál szegényebb nem volt, és senki az Úrért annyit el nem hagyott. Az evangéliumi szegény asszony bár csak két fillért dobott a perselybe, nagyobb volt valamennyi gazdagnál, mert mindent odaadott, amije volt. Ezért ne keresd, amit majd el kell adnod, hanem a megkeresettet is hozd el, hogy Krisztus felismerje bátor ujoncát, és az Atya örvendve fusson eléd, ki oly távoli tartományból jössz hozzá, adjon neked stólát, húzzon ujjadra gyűrűt, és vágjon le éretted hízott tulkot. (P. L. 22, 1192.)

Vizsgáljatok meg mindent.

152. Legyetek ügyes pénzváltók, úgy, hogy ha valamely tallér hamis, és nem törvényes, forgalomban lévő pénz, dobjátok vissza; de azt a pénzdarabot, mely a teljes világosságban Krisztus képét mutatja, rejtjük el szívünk kincsestárában.

*Szent Hilarius látogatása
Szent Antal kolostorában.*

Szent Jeromos leírja Szent Hilarius életrajzában, hogyan élt tovább Szent Antal emlékezete tanítványai között.

Mivel kedvező alkalom kínálkozik, és elbeszélésünkben éppen ide jutottunk el, helyénvalónak tűnik ennek a nagy embernek (Szent Antalnak) a lakóhelyét néhány szóval megrajzolni.

A nagy, sziklaszerű hegy mintegy ezer lépésnyi magas volt. Lábánál több vízforrás fakadt, melyek egy része elapadt a homokban, másik része lefutott a völgybe, és lassanként folyókká váltak. Számtalan pálma nőtt a parton, ami ennek a helynek kellemet és szépséget adott.

Valóban, látni kellett az aggot (Szent Hilariust), amint Szent Antal tanítványaival majd ide, majd oda sietett. „Itt énekelte a zsoltárokat, mondták neki, ott imádkozott. Ez volt a munkahelye, az pedig a pihenője. Itt a venyigéket, ott a fácskákat ő maga ültette. Ezt a virágágyat ő maga készítette! Itt van a tó, amit a kert öntözésére oly sok fá-

radsággal létesített. Azt az ásót ott éveken keresztül használta”.

Az aggastyán Szent Antal ágyára ült, és megcsókolta az úgyszólván még meleg fekvőhelyet. A cella négyszögben nem volt nagyobb, mint amennyi szükséges, hogy az ember fekvé eppen kinyújtózhassék.

Meglátogatott ekkor még két éppen ekkora cellát a hegy csúcsán, melyekhez kanyargós, igen meredek út vezetett. Szent Antal ugyanis ide vonult vissza, ha a sok látogatásból és a tanítványaival való együttléttől távol akart maradni. A cellák itt a sziklába voltak vágva, és rejtett bejáratuk volt.

Mikor a kis kerthez értek, Izsák apát mondotta: „Ime a gyümölcsöskert, fiatal fácskáival és zöld veteményeivel. Talán három éve vadszamár-csorda jött és elpusztította. Szent Antal az egyik vezető állatnak megparancsolta, hogy álljon meg, rávert bottal, és így szólt: „Miért eszitek meg, amit nem ti vetettetek?“ És ettől fogva semmihez nem nyultak, sem a fácskákhöz, sem a veteményhez, csak szomjukat oltották a víznél”.

Végül kérte az aggastyán, hogy mutassák meg néki Szent Antal sírját is. De nem tudjuk, hogy teljesítették-e ezt a kívánságát, vagy sem. A Szent parancsára ugyanis azt titokban tartották, hogy Pergaminus, a vidéknek egy nagyon gazdag embere titokban el ne vigye a holttestet a birtokára, hogy ott tiszteletére templomot emeljen.

IV.

Szent Ágoston:

Leveleiből és más írásaiból

A szerzetesélet és a lelkek gondozása.

48, 2. Biztatunk titeket, testvérek az Úrban, hogy föltételeket őriztétek meg és tartsatok ki mindvégig. Ha Egyházanyánk munkátokat kívánná, fölfuvalkodott lélekkel, mohón ne vállaljátok, de a kényelem hizelgésére vissza ne utasítsátok, hanem szelíd szívvel engedelmeskedjete Istennek, és szelidséggel viseljétek el őt, ki titeket kormányoz: „Ki vezérli a jóban az alázatosakat, megtanítja utaira a szelideket” (24. zs. 9.). A magatok kötelességét se helyezétek az Egyház szükséglete elébe, mert ha a jók nem akartak volna segíteni neki vajudásában, ti sem születhettetek volna meg...

Fohászimádságok.

130, 10. Mondják, hogy a testvérek Egyiptomban gyakran imádkoztak, de azok az imák egész rövidek és mintegy röptében kibocsátott imádságok voltak, nehogy az összeszedettségéből fakadt imádság, — amely összeszedettségre az imádkozónak leginkább szüksége van, — a hosszúranyujtás

által elhalványodják és a szándék eltompuljon.

Ezáltal maguk eléggé megmutatták a jó szándékot, és figyelmet, melyet nem kell erőltetni, ha lankad, de viszont ha kitart, nem szabad gyorsan megszakítani.

Távol legyen az imádságtól a sok beszéd, de ne legyen távol a sok könyörgés, ha megvan a buzgó szándék. Sokat beszélni imádság közben annyi, mint a szükséges dolgot fölösleges szavakkal elmondani; sokat könyörögni pedig ahhoz, akit kérünk, az annyi, mint a szívnek állandó jámbor felserkentésével kopogtatni. Ezt a kötelességet inkább több sóhajtással, mint beszéddel végezhetjük el. Inkább könnyel, mint beszéddel. Könnyeinket pedig az Úr szeme elé helyezi, és sóhajtásaink nincsenek elzárva az elől, aki maga mindent az Ige által teremtett, és emberi igéket nem keres.

211. Ezt a levelet szerzetesnőknek írta Szent Ágoston. Ebből állították össze Szent Ágoston Reguláját, mert külön ilyent nem írt. Mégis az Egyház ezt a négy „ősregula” közé felvette, és sok szerzetesrendet ennek alapján hagyott jóvá. Így Szent Ágoston ú. n. Reguláját követik nálunk többek között a domonkosok és a premonstreiek, szerviták és pálosok. Tőlük kaptuk meg a szabályok szövegét, és ebből készítettük el az itt közölt fordítást. (Köszönetet mondunk ezért P. Böle Kornélnak és Kiss Albin magiszter úrnak.)

A fő parancsolat.

Mindenek előtt, kedves testvérek, szeressétek Istent, utána felebarátotokat, mert ez a két legfőbb, alapelvként nekünk adott parancsolat.

Ezen kívül még a következőkre kötelezünk benneteket, kik a zárdában éltek.

A közös élet.

Először azért jöttetek ide, hogy egyetértésben lakjatok az Úr hajlékában, egy szív s egy lélek legyetek mindnyájan. (Zs. 67; Ap. csel. 4, 32.)

Ne mondjatok sajátotoknak semmit, hanem legyen közös mindenetek. Az előjárók adják nektek az élelmet és ruházatot. De ne úgy, hogy mindegyitek egyformán kapjon, mert igényeitek sem egyformák; hanem kinek-kinek szükséglete szerint. Így olvassuk ezt az Apostolok cselekedeteiben is, hogy mindenök közös volt, és mindegyik a maga szüksége szerint kapott. (Ap. cs. 4, 32 és 35.)

Akik a világban valamivel bírtak, azok, amikor zárdába lépnek, szívesen engedjék át mindenüket, hogy vagyonuk közös legyen. Akiknek pedig a világban semmijök sem volt, — ne keressék a zárdában sem azt, amit ott a világban sem bírtak. Mindazonáltal körülményeikhez képest nekik is adassék meg az, amire szükségük van, — jóllehet a világban még a legszükségesebbet is nélkülözték.

De ne tartsák magukat boldogoknak azért, hogy olyan élelmezésben és ruházásban részesülnek, amelyben künn nem részesülhettek volna. S abban se kevélykedjenek, hogy olyanok társaságába kerültek, akikhez künn a világban még csak közeledni sem

mertek volna. Inkább emeljék föl szívöket a magasba, ne keressék a múltó földi javakat. Különben a kolostor csak a gazdagoknak válnék üdvösségökre, de nem a szegényeknek: ha ott a gazdagok alázatosságot tanulnak, a szegények ellenben elkevélykednek.

Az alázatosságról.

Akik a világban valaminek látszottak, azok se vessék meg testvéreiket, ha azok szegény sorsból jöttek ebbe e szent testvériségbe. Ne gazdag szüleik magas állásával, hanem inkább szegénysorsú testvéreik társaságával dicsekedjenek. Ne legyenek rátartósak, ha a közös vagyron szaporításához sajátjukból valamivel hozzájárultak. Se büszkébbek ne legyenek akkor, mikor vagyonukat a kolostornak adják, mint volnának akkor, ha azt a világban élvezték volna. Mert minden más vétek a gonosz elkövetésében nyilvánul, a kevélység pedig még a jó cselekedetek után is leleselkedik, hogy azokat megrontsa. Mit használ, ha valaki mindent a szegényeknek adna és maga is szegénynek lenne, ha a nyomorult lélek büszkébb lett a javak megvetése által, mint azok birtokában volt? Éljetek tehát egymással békében és egyetértésben! Tiszteljétek egyitek a másitokban az Urat, kinek templomává lettetek.

Az isteni tiszteletről.

Imádságaitokat a meghatározott órában és időben végezzétek.

Az oratóriumban (az imának szánt helyen) senki mással ne foglalkozzék, mint amire ez

a hely szánva van, és amitől a nevét is kapta. Ha valaki ott akarna valamit tenni, ne háborgassa azokat, akik, ha dolguk engedi, időn kívül is szeretnének imádkozni.

Mikor zsoltárokat és dicsőítő énekeket mondotok, azt érezze szívetek is, amit ajkatok mond.

Csak azt énekeljétek, ami elő van írva; ami nincs előírva, hogy énekeltessek, azt ne énekeljétek.

Az önmegtágadás gyakorlása.

Testeteket sanyargassátok böjttel, és amennyire egészségtek megengedi, az ételben és italban való önmegtartóztatással. Ha pedig valaki böjtölni nem tudna, legalább az evés idején kívül semmi táplálékot se vegyen magához, ha csak nem beteg. Mikor az asztalhoz ültök, s míg onnan föl nem keltek, a szokott olvasásra mély csendben, lárma és szóváltás nélkül figyeljétek: hogy ne csak testi eledellel táplálkozzatok, hanem az Isten igéit is éhezétek.

Ha vannak olyanok, akik előbbi életmódjuknál fogva erőtlenekek, és esetleg ezért más bánásban részesülnek, az ne keserítse el a többieket, se igazságtalanságnak ne tartsák azokat, akik más életmód folytán erősebbek. Boldogabbaknak ne tartsák azokat (t. i. a gyengéket), mert azt kapnak, amit ők (az erősebbek) nem kapnak, hanem inkább örüljenek annak, hogy többet elbírnak, mint azok.

Ha azoknak, akik kényelmesebb életmódból jöttek a kolostorba, s emiatt valami külön eledelt, ruhát vagy takarót kapnak, amit a többiek mert erősebbek és azért boldogabbak is, nem kapnak: gondolják meg azok, akik ezeket nem kapják meg, hogy mily magasról szálltak le amazok mostani életmódjukhoz, noha az erősebb testalkatúaknak szigorúságig még nem tudtak eljutni.

Ne kívánják azt se mindnyájan, amiben némelyek (nem megtiszteltetésből, hanem mivel túrik őket) bővebben részesülnek, nehogy az a joggal kárhozottatott ferdeség kapjon lábra, hogy a kolostorban a gazdagok, amennyire képesek, megedződnek, a szegények pedig elpuhulnak.

Természetes, hogy a betegek szükség szerint kevesebbet kapnak, nehogy megterheltessenek. A betegség után pedig gondos bánásmódban kell őket részesíteni, hogy minél előbb felépüljenek. Még azokat is, akik a legnagyobb szegénységből jöttek, mert az elviselt betegség ugyanarra (t. i. a jobb bánásmódra és ellátásra) adott nekik jogot, amire a gazdagoknak az előbbi életmód.

Mikor azonban régi erőik helyreálltak, térjenek vissza régi életmódjukhoz, mert Isten szolgálaihoz az a méltóbb, ha minél kevesebbel beérik. Torkosságból meg ne maradjanak meg abban a könnyebb életmódban, amelyre a betegség őket kényszerítette. Azokat tartsák igazán gazdagabbaknak, akik a szegényes életmód elviselésében erősebbek: Jobb ugyanis a kevéssel beérni, mint többet bírni.

A külső viselkedés.

Ruházatokban kerüljétek a feltűnést; és ne ruháitokkal, hanem erkölcsseitekkel kívánjatok tetszeni.

Ha kimentek, együtt maradjatok, és ha valahová megérkeztetek, ne hagyjátok el egymást ott sem. A járásban, állásban, a testtartásban s egyes mozdulataitokban semmi se legyen, ami szemet szúr, hanem mindez olyan legyen, ami a ti szent állapototokhoz illik.

A szent tisztaság védelme.

Szemetek ne tapadjon senki nőre, ha mindjárt véletlenségből reá is esik tekintetek. Nőket meglátni még nem véték, de utánuk vágyódni vagy azt kívánni, hogy ők vágyakozzanak ti utánatok, már vétkes. Nemcsak az érintkezés és érzelem, hanem a tekintet is felingerli a rossz vágyat mind a két részről.

Ne mondjátok, hogy tiszta a szívetek, amikor tisztátalan a szemetek, mivel a tisztátalan szem a tisztátalan szív jele. Ha ugyanis két tisztátalan szív, bár nem szóval, hanem csak kölcsönös pillantással felingerli egymást, és az érzékiség hevében a tisztátalan kívánságokban gyönyörködnek, akkor, ha mindjárt a test fertőzetlen marad is, a tisztaság elköltözik.

Ne gondolja az, aki tekintetét asszonyra veti, és szereti, ha az viszont rátekin, hogy senki sem látja, midőn ezt teszi. Igenis látják, még hozzá olyanok is, akikről nem is gondolja,

hogyan látják. De ha titokban történnek is, és senki ember sem venné észre, vajjon Isten előtt, aki mindent lát, rejtve maradhatna-e? Vagy azt gondolja, hogy Isten nem látja, mivel épp olyan türelemmel szemléli, mint amilyen bölcseséggel.

Az Isten nemtetszésétől féljen tehát, hogy vétkes módon tetszeni ne kívánjon. Az Istenre gondoljon, és arra, hogy ő mindent lát, hogy a nő vétkes látása után kívánsága ne támadjon. Éppen itt kívánatos az Úr féltelme, mert írva van: *Isten előtt útálatos a kihívó nézés is*. Mikor tehát együtt vagytok a templomban vagy bármily helyen, ahol asszonyok is vannak jelen, örködjétek egymás tisztaságára; mert a bennetek lakó Isten ily módon egymás által fog benneteket megoltalmazni.

Ha ezt a könnyelmű tekintetést, amelyről beszélek, valamelyiteken észreveszitek, azonnal intsetek, hogy a baj nagyobb ne legyen, hanem azonnal megszüntessék.

Ha pedig az intés után is azt látjátok, hogy ismét ugyanazt cselekszi, — ha mindjárt más napon is —, akkor aki csak észrevette, mint gyógyításra szoruló sebesültet jelentse fel őt. Mégis előbb azonban egynek vagy kettőnek el kell mondani, hogy két vagy három tanunak bizonyossága szerint kellő szigorral büntessék.

Ne gondoljátok, hogy rosszakaratúak vagytok, mikor az ilyent följelentitek; sőt ellenkezőleg akkor hibáznátok, ha testvéreteket, kiket följelentés által megjavíthatnátok, hallgatástokkal tönkřejutni engeditek. Lám,

ha testvérednek sebe volna testén, amit el akarna titkolni, mert fél (a netaláni) vágástól, nemde kegyetlenség volna azt elhallgatnod, megmondásával pedig nem az irgalmaságot gyakorolod-e? Tehát mennyivel inkább tartozol az előbbi esetben feljelentést tenni, nehogy a szívnek még veszélyesebb sebe: a bűn még jobban elmérgesedjék.

Mielőtt azonban javulni nem akaró testvéretekre másokat is figyelmeztetnétek, akik a vétket rábizonyítanak, előbb az előljárónak adjátok tudtára, mert hátha sikerülne négy szemközt megjavítani anélkül, hogy a dolgról a többinek tudomása lenne. Hogyha pedig az illető mégis tagadna, akkor a többivel is (esetleg az egész társasággal) kell őt szembesíteni, hogy ne csak egy tanu vádolja, hanem kettő vagy három bizonyítsa rá a vétket a közösség előtt.

Ha vétke rábizonyult, akkor kapjon büntetést úgy, amint az előljáró jónak látja.

Ha pedig a büntetést elviselni vonakodik, ha magától nem is akar elmenni, társaságokból zárjátok ki. Ez nem kegyetlenség, hanem inkább irgalom, hogy a ragályos nyavalya a többieket meg ne mételje.

' Amit a szemek megfékezéséről mondtam, ugyanazt kell megtartani más egyéb vétkek észrevételénél, elhárításánál, följelentésénél, rábizonyításánál és megbüntetésénél is. Párosuljon így bennetek az emberek szeretetével a vétkek gyűlölése.

Ha pedig valaki annyira elvetemült, hogy valakitől titokban levelet vagy más egyéb ajándékot fogadott el, akkor ha vétkét meg-

vallja, bocsássatok meg neki, és imádkozzatok érte. Ha pedig másként tudódik ki, és rábizonyul, akkor az előljáró tetszése szerint szigorúbb büntetésben részesüljön.

Az anyagiakról és a külsőről való gondoskodás.

Ruháitok egy helyen, egy, két vagy több testvér felügyelete alatt legyenek, hogy azokat a szükséges kiporozás és szellőztetés által a molyevéstől könnyen megóvhassák. És valamint egy ebédlőben étkeztek, úgy egy ruhatárból öltözködjetek is.

Ha lehetséges, ne törődjetek azzal, vajjon az évszaknak megfelelő ruhát adnak-e; vajjon azt kaptátok-e, amit előbb letettetek, vagy amit már más viselt, de mindenki kapja meg mégis azt, amire szüksége van. Ha pedig e miatt civakodás és elégedetlenség támadna köztetek, és arról panaszkodnék valaki, hogy hitványabb ruhát kapott, mint a régi, és méltatlanságnak tartja, hogy nem úgy öltözködhetik, mint egy másik testvér: akkor csak bizonyosságot tesztek arról, hogy milyen fogyatékos lelketek belső szent ruhája, mikor a testi öltöny miatt annyit veszekedtek.

Ha mégis gyengeségekre való tekintetből ugyanazt a ruhát kapjátok vissza, amit a világból hoztatok és itt letettetek, legalább egy helyen egy felügyelet alatt legyen mindenetek. Sőt az a kívánatos, hogy senki magának ne dolgozzék, hanem mindent a közjó érdekében tegyetek; sokkal nagyobb szorga-

lommal, kitartással és jókedvvel, mintha magatoknak tennétek. A szeretet ugyanis, amely az Írás szerint nem keresi a magáét, a közérdeket a személyes érdek elé helyezi, nem pedig fordítva. Azért legyetek meggyőződve, hogy minél inkább a közjó, mint saját javatok előmozdításán fáradozzatok, annál inkább használtok magatoknak is. A lélek üdve azt kívánja, hogy a pillanatnyi szükséglet kielégítésénél a soha meg nem szűnő szeretet legyen a fontosabb.

Ebből következik az is, hogy a kolostorban semmit titokban elfogadni nem szabad, még akkor sem, ha valaki saját gyermekeinek vagy gyámoltjainak adna valami ruháneműt vagy más szükséges tárgyat, hanem álljon az is az előljáró fennhatósága alatt és a közvagyonhoz téve annak adhassa, akinek szüksége van rá.

Ha valaki a neki hozott tárgyat elrejt, mint a tolvajt úgy büntessétek meg.

Ruháitokat az előljáró akarata szerint vagy magatok mossátok ki, vagy pedig a ványolók (cselédek), hogy a tiszta ruhának szertelen megkívánása maga után ne vonja lelketek belső ruhájának beszennyeződését.

A fürdés ne tiltassék meg, ha valaki betegsége folytán annak szükségét érzi. Ez minden mormogás nélkül történjék, az orvos tanácsára úgy, hogy ha valaki nem is akarná, az előljáró parancsára azt tegye, ami az egészségére nézve előnyös.

Ha pedig valaki (csak gyönyörűségből) fürödni kíván, jöllehet nincs rá szüksége, ki-

vánságát ne teljesítsék. Mert sokszor azt is hasznosnak tartjuk, ami árt, azért mert kellemes.

Végre ha a baj fel nem ismerhető, a jó szerzetesnek, ha bajáról panaszkodik, minden habozás nélkül hinni kell. Ha pedig nem bizonyos, hogy az orvosság, amelyet jónak tart, használ-e neki, akkor az orvostól kell tanácsot kérni.

Fürdőbe vagy más egyéb helyre sohase menjenek kevesebben, mint ketten vagy hárman. Az pedig, kinek ki kell mennie, avval menjen, akit az előljáró társául kijelöl.

A betegekről, a lábadozókról vagy a gyengélkedőkről való gondoskodás, (ha láz nem is gyötri őket), egyre bizassék, aki aztán a konyhában azt kérjen, amire kinek-kinek szüksége van.

Mind az éléstárnak, mind a ruhatárnak, mind pedig a könyvtárnak felügyelői minden zúgolódás nélkül szolgálják ki testvéreiket.

A könyveket minden nap meghatározott időben kérjétek; aki időn túl kér, az ne kapjon semmit se.

Ruhát és lábbelit, ha azokra valakinek szüksége van, minden késedelem nélkül adjanak az illetők, akiknek felügyeletére bízva vannak.

A kölcsönös egyetértés.

Perlekedések ne legyenek köztetek. Ha mégis előfordulnának, minél előbb vessetek nekik véget, hogy a harag gyűlöletté ne fajuljon, a szálkából ne legyen gerenda, és a

lélek gyilkossá ne váljék. Így olvassátok Szent János első levelében, hogy aki *testvérét gyűlöli, az gyilkos*.

Ha valaki a másikat gyalázó, káromló vagy pedig szemrehányó szavakkal megbántotta, gondoljon azonnal hibájának jóvátévé-sére, a megsértett latolgtatás és szemrehányás nélkül bocsásson meg.

Ha pedig a megbántás mind a két részről történt, akkor mind a ketten bocsássátok meg egymásnak a sérelmet, már csak imád-ságaitok miatt is, melyeket minél gyakrabban végeztek, annál szentebbül kell végez-netek.

Jobb természet, ha valaki hamar haragra lobban ugyan, de mihelyt hibáját elismeri, azonnal kész a bocsánatkérésre, mint mikor valaki nehezebben haragszik meg, de a bocsánatkérés is sokkal nehezebben megy nála.

Aki pedig sohasem akar bocsánatot kérni, vagy ha kér is, nem szívből teszi azt: az hiába él a kolostorban, ha onnan nem is űzik ki.

Azért óvakodjatok a sértő kifejezésektől, ha szátokon mégis kicsúsztak volna ilyenek, ne resteljétek ugyanazon szájból, mely a sebet okozta, az orvosságot is megadni.

Hogyha pedig a szükség úgy hozná magá-
val, hogy a fegyelem és a jó erkölcsök fen-
tartása végett kemény szavakat használtat-
tok, nem szükséges, hogy alattvalóitoktól
bocsánatot kérjétek, ha mindjárt a rendesnél
jobban kikeltetek is. A nagy alázatosság
folytán néha a kormányzásra oly szükséges
tekintély ily módon alattvalóitoknál köny-

nyen csökkenhetnék. Azonban mégis bocsánatot kell kérnetek a mindenk Urától, mert ő tudja, hogy akiket a kelleténél szigorúbban rendreutasítottok, igazán és mennyire szeretitek.

A szeretet ne testi, hanem lelki legyen köztetek.

Tisztelet az előjáróknak és szeretet az előjáróktól.

Előjárótoknak, mint atyátoknak engedelmesskedjete, még inkább a papnak, aki mindnyájatoknak gondját viseli.

Hogy pedig mindaz, ami elő van írva, meg tartassék, és hogy ha valamit a szabályokból eddig kevésbé pontosan tartottatok meg, az könnyelműségből végkép a szabály elfeledésére ne vezessen, hanem inkább a rend helyreállításán fáradozzatok: annak, aki közvetlenül fölöttetek áll, kötelessége a felsőbb rendű előjárót értesíteni a dologról, ha az ő erejét fölülmúlja, s egyedül nem képes segíteni.

Az előjáró ne hatalmának gyakorlásában, hanem a szeretet szolgálatában találja boldogságát.

Az emberek előtt legyen ő ti fölöttetek a tiszteletnél fogva, melyet irányában tanúsítottok, az Isten előtt ő boruljon a ti lábaitok elé igaz félelemből.

Mindenben a legjobb példát önmagában mutasson az előjáró. A nyugtalankodókat tartsa féken, a csüggedőket vigasztalja, a gyengéket gyámolítsa, mindenki iránt legyen türelmes.

A kolostori fegyelmet szeresse, és teljes eréllyel tartsa fenn. Jóllehet mind a kettő szükséges: hogy szeressék, és féljék az alattvalók az előljárót, mégis inkább azon legyen, hogy jobban szeressék őt, mint féljenek tőle. Mindig arra gondoljon, hogy Isten előtt felelős lesz értetek.

Azért nagyobb engedelmesség által ne csak magatokon, hanem előljárótokon is könyörüljetekek, mert az minél magasabb polcon áll, annál nagyobb lelki veszedelemben is forog.

Adja Isten, hogy mint a lelki szépség kedvelői és Krisztus előtt jó illatú lelkek, mind ezt megtartsátok, de ne úgy, mint rabszolgák, akik a törvény alatt nyögnek, hanem mint szabadok, kik az isteni kegyelem szabadságát élvezik.

Hogy pedig ezen könyvecskében mint egy tükörben megnézhesétek magatokat, és hogy semmi feledékenységbe ne menjen, minden héten egyszer olvassák fel előttetek.

Ha azt látjátok, hogy ezeket a szabályokat megtartottátok, akkor adjatok hálát Istennek, a minden jók adójának. Ha pedig azt veszi észre valaki közületek, hogy valamilyen hibázott, akkor bánja meg a multat, legyen óvatos a jövőben, és a jelenben kérje Istent, hogy bocsásson meg neki, és ne vigye a kísértésbe.

A szerzetesek munkájáról.

17, 20. Szeretném tudni, mit cselekesznek azok, kik testi munkával dolgozni nem akarnak. Azt mondják, hogy imádsággal, zsol-

tárokkal, olvasással és Isten igéjével foglalkoznak. Nagyon szent élet ez, és Krisztus kegyességéből dicséretes élet. De ha ezektől el nem szólítanak, sem evésre nem marad idő, sem magának az ételnek naponkénti előkészítésére . . . Gyorsabb meghallgatásra talál pedig az engedelmeskedőnek egyetlenegy imádsága, mint az engedetlenek tízezer főháza. Isteni énekeket énekelni pedig könnyen lehet a kézi munkával foglalkozóknak is, és így magát a munkát mintegy égi segítséggel megkönnyíteni. Vagy nem tudjuk, hogy az összes kézművesek hiú és sokszor színdarabok gyalázatos gondolatainak adják oda szívüket és nyelvüket, pedig a kezük meg nem szűnik dolgozni? Mi akadályozza akkor Isten szolgáját, hogy kézi munkát végezve, ne elmélkedjék Isten törvényén és zsolozsmát ne zengjen a Fölséges nevének? Úgy kell beosztani az időt, hogy legyen mód és alkalom azoknak megtanulására, amiket emlékezetből ismételtet. (P. L. 40, 564.)

Gazdagok és szegények a kolostorban.

25, 33. Vannak akik elhagyták, vagy szétosztogatták minden gazdagságukat, mert jámbor és üdvös alázatossággal Krisztus szegényei között akartak helyet foglalni . . . , ha maguk is kézi munkával foglalkoznak, hogy az alacsonyabb életből és az ilyen foglalkozásokból származó lustáktól elvegyék a mentegetődés lehetőségét, sokkal irgalmasabban cselekesznek ekkor, mint amikor mindenüket szétosztogatták a szűkölködők

között. Ha azonban ezt nem teszik meg, ki merné őket erre kényszeríteni? Ezeknek mégis kell találni olyan munkát a kolostorban, mely ha ment is a testi elfoglaltságtól, de mégis éber vigyázattal kell elvégezni, hogy ők se egyék ingyen a kenyerüket, mivel közösségben élnek... Azok pedig, akik testi munkásokból jöttek át a szent élet közösségébe, — és ilyenek jönnek nagyobb számban a kolostorokba, mivel a világban is ezek vannak nagyobb számban —, ha nem akarnának dolgozni, ne is egyenek. Mert ebben a krisztusi seregben azért alázódtak meg a gazdagok a jámborság életéhez, hogy a szegények ne emelkedhessenek a büszkeségre. Egyáltalában nem illik ugyanis, hogy abban az életmódban, amelyben szenátorok lesznek napszámosokká, éppen a kézművesek váljanak henyékké; és ahová a gyönyöröket elhagyva, nagy birtokoknak urai léptek be, ott a földművesek ne váljanak kényesekké. (P. L. 40, 572.)

A gyrovagus szerzetes képe.

28, 36. Ti Isten szolgái, ti Krisztus katonái, hát ennyire nem látjátok meg a legravasabb ellenségnek cselszövéseit, aki a ti jó híreteket, mely Krisztus számára jó illat, el akarja rontani, hogy ne mondják a jók: keteteidnek illata után futunk?! (Én. én. 1, 4.) Nem látjátok, hogy akik az ő törvéteiből kimenekültek, azokat minden módon szeretné homályba borítani, és azért oly sok kép-mutatót szór szét mindenfelé a szerzetesek

ruhája alatt, akik szertejárnak a tartományokban, sehová nem küldöttek, de sehol meg sem állapodottan, soha meg nem állnak, de soha le sem telepednek. Egyesek a vértanuk ereklyéit árulják, — ha vértanukéi azok —; mások ruháikban és széles szegélyeikben gyönyörködnek; ismét mások azt hazudják, hogy szüleik és rokonaik halloomásuk szerint ebben vagy abban a tartományban élnek és őket keresik fel; és mindnyájan kérnek, mindnyájan követelődznek, vagy a hasznothozó szegénységnek a címén, vagy a színlelt szentségnek jutalmaként. Közben pedig gonoszságukban mindenhol tettenérik őket, vagy mivel hírhedtekké válnak, a szerzetes névvel általában a ti föltételeitekre gyalázatot hoznak, amely pedig oly jó és oly szent, hogy vágyva vágyódunk Krisztus nevében arra, hogy mint más vidékeken is, így egész Afrikában ez a név visszahangozzék. (P. L. 40, 575.)

Felszólítás a szerzeteséletre.

29, 37. Nem rakunk olyan súlyos terheket vállaitokra, amiket magunk ujjunkkal sem akarunk felemelni. (Mt. 23, 4.) Nézzétek és ismerjétek meg, a mi foglalkozásunkat és munkánkat. Lássátok meg testi gyengeségeinket is, és ismerjétek meg az egyházközségeket, melyeknek szolgálunk, és megtapasztaljátok, hogy számunkra nem lehet szünet abban a munkában, amelyre titeket biztatunk.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében

mondom ezeket bátran, és őt hívom tanuul lelkem felett, hogy ami a magam kényelmét illeti, sokkal inkább akarnék minden egyes napon meghatározott órában, amint ez a jól elrendezett kolostorban meg van állapítva, valamit kézimunkával is végezni, és a többi időt pedig szabadon bírni az olvasásra és imádságra, vagy az isteni tudományokban valamit kutatva, mint idegen ügyeknek zavaros bonyodalmait elszenvedni, mikor világi ügyekben kell valamit ítélettel eldönteni, vagy közbenjárva valamit kieszközölni. (P. L. 576.)

U. i. o. gl. D.

FÜGGELÉK

Adatok az ismertetett írókról és műveikről.

Szent Ágoston.

Egyházdoktor, kitüntető nevén „doctor gratiae — a kegyelem doktora”. Született 354-ben Tagasteban; atyja pogány, anyja keresztény volt. Nagy tehetségével gyorsan emelkedett, Karthagóban, Rómában és Milanóban rhetor. Lelkében azonban téves utakon járt, míg meg nem találta Istent. Megtérése után 34 éven át Hippo püspöke. Csodálatosan mély elme és szeretettől lángoló szív. Rengeteg sok művet írt, ezek közül szemelvényeket közöltünk a De opere monachorum c. munkájából, melyet 400 körül írt, és amelyet Szent Benedek is többször idéz. Azután leveleiből is közöltünk néhány részletet, elsősorban pedig a 423 táján apácáknak írt 211. levélből összeállított Regulát.

Apophtegmata

címen állította össze 500 körül egy ismeretlen szerző a keleti szerzetesek legkiemelkedőbb személyeinek mondásait. Valamennyit jellemzi a rövid, tömör és sokszor csattanós forma, igazi mély ember- és lélekismeret, meg bensőséges áhítat.

Szent Athanasius.

Egyháztanító, „az orthodoxia atyja”. Született Alexandriában 295 körül. Szent Antal remete tanítványa volt. Mint szerpap is, majd mint

szülővárosának püspöke élete végéig küzdött az ariánizmus ellen. Az ő nevéhez kapcsolják az Athanasius-féle hitvallást. Írásait világosság és mélység jellemzi. Meghalt 373-ban. Mesterének életét 357-ben foglalta írásba. Ez volt az első szent életrajz, melyet egy szent írt meg. Benne példaképet akart adni nemcsak magáról a szent-ről, hanem a szerzeteseszeményről is.

Szent Efrém.

Egyháztanító, született 306 táján Nibisisben. Írásainak elterjedtsége miatt „a földkerekség tanítójának” nevezték. Minden írását átjárja himnuszos lelke, ezt érezzük a szerzetesekről mondott beszédében és a szerzetesekhez intézett buzdításában (Sermo de monachis, Exhortatio ad monachos), melyekből egy-egy jellemző részt kö-zöltünk. Meghalt 373—75.

Szent János,

akit ékesszólása miatt Chrysostomus-nak, Arany-szájúnak ismer a történelem. Született 344 körül Antiochiában, meghalt 407-ben. A keleti egy-ház egyik legnagyobb doktora. Egyideig remete is volt, de gyöngé egészsége visszakényszerítette a városba. Szívének azonban mindig kedves ma-radt ez az életmód, azért homiliáiban, melyekből idézünk is, gyakran szól róla. Egyenesen a szer-zetesélet védelmére írta 381-ben *Adversus op-pugnatores vitae monasticae* c. ismertetett mun-káját.

Szent Jeromos.

Született 340 körül Dalmáciában, és meghalt 420-ban Betlehemben. A világ elsősorban szent-írásfordításáról és tudományos műveiből ismeri. Nagy szerepe volt azonban abban, hogy nyuga-

ton megismerték a szerzeteseszményt. Maga meglátogatta a palesztinai és egyiptomi szerzetesletelepeket, majd Betlehemben kolostort épített, és ott is halt meg. Kiváló tollal megírt leveleiben gyakran szól a szerzetesekről, mint a közölt szemelvények mutatják. Ezenkívül megírta Szent Pál remete életét.

Szent Pachomius, az idősebb.

Született 276 után és meghalt 346-ban. Először ő gyűjtötte a remetéket közös szabály alá, és így a coenobita élet megalapítója lett. A közölt részeket nem ő írta. Életrajzát ismeretlen görög szerző után a *Vitae Patrum* közli latinul, Reguláját pedig Palladius örökítette meg az utókor számára.

Palladius.

365 körül született, és hosszú ideig élt szerzeteséletet, míg 400 tájékán püspökké nem lett. De még püspöksége idején is szerzetesként töltött el egy évet Betlehemben, hármat az Olajfák hegyén és négyet Thebaisban. 419-ben írta meg a régi szerzetesség történetét, amelyet Lausus barátjának ajánlott. Innen van a neve is: *Historia Lausiaca*. Újabban Butler angol bencés kiadta az eredeti szöveget, és rámutatott, hogy Rufinus is, meg Pelagius is ennek alapján dolgozott. A *Vitae Patrum* jórésze szintén ennek a fordítása.

Szent Pelagius.

Laodicea püspöke, meghalt 381 után, a *Vitae Patrum* egy részét ismeretlen görög szerző munkájából ő fordította latinra.

Rufinus.

Született 345-ben Aquileia mellett. Rómában megismerte Szent Jeromost, s ennek hatása alatt bejárta a nitriai és szkétai pusztaság remetéit. Ezen utazásának eredményeként 403—410 között megírta az egyiptomi szerzetesek történetét. Ő fordította latinra valószínűleg a Vitae Patrum egy részét is.

Szent Vazul,

görögös nevén Szent Nagy Bazilius. Született Cezareában 329 körül, meghalt 379-ben. Végiglátogatta Szíria, Palesztina, Egyiptom szerzetes-telepeit, majd maga is kolostort alapított. A hozzácsatlakozó szerzetesek számára 370 táján Regulát is írt. Az egyik a részletesebb regula, melyben tanítványainak kérdéseire bővebben tárgyalja a szerzetesi élet szabályait, a másikban pedig 300 rövid pontban foglalja össze nézeteit. A baziliták a mai napig is ezeket a szabályokat követik.

